

**T. C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı
Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalı**

Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumları

**Melike KAVAK
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Tez Danışmanı
Doç.Dr. Rüştü ILGAR**

Çanakkale

Ağustos, 2015

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumları” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

17.08.2015

Adı SOYADI

Melike KAVAK

İmza

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ONAY

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Çağrıtıya Eğt.
Anabilim dalı Bilim dalı öğrencisi ... MEVLİKE KANALIK... tarafından hazırlanan
Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın konulu bu çalışma, jüri tarafından
Eğitim Yönelik Bilimsel Satışı ve Türümleri başarılı bulunmuş ve yüksek lisans/doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Doç. Dr. R. K. KANALIK

Üye

Prof. Dr. Abdullah SOYKAN

İmza

Üye

Doç. Dr. M. KANALIK

İmza

Tez No
Tez Savunma Tarihi

: 100 84 842
: 29. 07. 2015

Onay

Doç. Dr. Salih Zeki GENÇ

Enstitü Müdür V.

21.08.2015

Önsöz

Günümüzde hızla ilerleyen, ekonomik, teknolojik, sosyokültürel gelişmeler çerçevesinde turizmin sınırları genişlemekte, ülke ekonomisindeki payı giderek artmaktadır. Turizm sektörü, doğal kaynaklar ve çevresel değerleri kullanarak gelişimini sağlamaktadır. Bununla birlikte artan turizm faaliyetlerinin doğa üzerindeki baskısının artması çeşitli sorunları ortaya çıkarmıştır. Bu noktada doğal kaynakların sürdürülebilir gelişimi ve korunması isteği ekoturizm olgusunu ortaya çıkarmıştır.

Ekoturizmde; ekoturistler, yerel halk, doğal çevre, yerel yönetimler gibi değişkenlerin birbiriyle uyumlu olması sürdürülebilirliği sağlayacak en büyük etkidir. Bu değişkenlerin en önemli ayağı ise yerel halktır. Yöre halkının ekoturizm faaliyetleriyle yakından ilgili olması doğal değerlerin korunması ve zenginleşmesinde en önemli faktördür.

Bu çalışmada Edremit halkının ekoturizm bilinci ve aktivitelere karşı tutumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Konu itibarıyla bu yörede yapılan bir ilk çalışma niteliğindedir. Bundan dolayı ileride yapılacak olan çalışmalara veri tabanı oluşturacaktır. Yöre için algıda seçiciliği arttıracığından ekoturizm faaliyetinin gelişimine de katkı sağlayacaktır.

Çalışmanın her aşamasında bilimsel görüş ve desteklerini aldığım değerli danışman hocam sayın Doç. Dr. Rüştü ILGAR' a teşekkür ederim.

Ayrıca; tez sürecinde yardımları için Prof. Dr. Abdullah SOYKAN, Prof. Dr. Yılmaz ARI ve Yrd. Doç. Dr. Nuray TETİK'e; anket uygulamasında yardım eden kardeşim Mete CERŞİT ve kuzenim Tuğba CERŞİT'e, Selin BAHÇALI' ya, istatistik uzmanı Tuğba NİKSARLI'ya teşekkürü borç bilirim.

Çalışmam sırasında büyük desteğini gördüğüm sevgili eşim Süleyman KAVAK'a, varlığıyla yeten oğlum Emin KAVAK'a, hayatımın her evresinde yanımda olan beni destekleyen, bulunduğum yerde olmama vesile olan sevgili annem ve canım babama sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çanakkale, 2015
Melike KAVAK

Özet

Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarında Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumları

Ekoturizm aktiviteleri için önem arz eden çalışma alanında, ekoturizmin nasıl algılandığı ve yerel halkın ekoturizme karşı tutumu incelenmiştir. Ayrıca yapılan anket uygulaması sonucu demografik değişkenlere bağlı olarak oluşmuş tutumların farklılaşma düzeyi incelenmiştir.

Araştırma yöntemini tarama (survey) modeli oluşturmaktadır. Araştırma evrenini Edremit Körfezi Kuzey kıyılarındaki yerel halk oluşturmaktadır. Örneklemimiz ise Edremit ilçe merkezi ve mahallelerinde ikamet eden 390 kişiden oluşturmaktadır. Anket soruları oluşturulurken Polat (2006), Nayir (2009) ve Bayat (2010)'ın çalışmalarından yararlanılmıştır. Ayrıca anketin son bölümündeki sorular, literatürden yararlanılarak çalışmacı tarafından hazırlanmış, ön test sonrası uygulamaya dahil edilmiştir.

Anket uygulaması sonucu elde edilen veriler, bilgisayar ortamında SPSS 17.0 istatistiksel programında analiz edilmiştir. Anket ifadelerinin yüzde, frekans ve aritmetik ortalama değerleri analiz edilmiştir. Ekoturizmin algı düzeyinin ölçülmesi için faktör analizi gerçekleştirilmiş ve ölçeğin alt boyutları ile deneklerin özellikleri arasında ilişkilerin belirlenmesinde tek yönlü varyans analizi (anova) ve t - testinden faydalanılarak hipotezler test edilmiştir.

Araştırma sonucunda ölçekten alınan toplam ortalama puan, Edremit Körfezi Kuzey kıyılarında yaşayan halkın ekoturizmin olumlu etkilerini algılamasının yüksek seviyede gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Çalışmada ekoturizmin olumlu etkilerini açıklayan 16 değişkenden oluşan 3 boyutlu yapı ortaya çıkmıştır. Bu boyutlarla yöre halkının bazı özellikleri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çalışma alanının ekoturizm potansiyelinin tespiti, yöredeki ekoturizm aktivitelerinin gelişmesi ve zenginleşmesi de amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Edremit, Ekoturizm, Yerel halk, Sürdürülebilir Turizm

Abstract

Consciousness and Attitude of the Local People of Northern Coast of Edremit Gulf Towards the Ecotourism in the Local Area

In this field of study, which mainly focuses on the activities of ecotourism, how the ecotourism in the local area is perceived and the attitude of local people towards ecotourism has been examined. As a result of the question, study, differentiation level of the attitudes of local people depending on the demographic variables have been studied.

In this, research, survey model has been used, and the target population. Of the study is the local people living the Northern coast of Edremit Gulf. Sample study is made up of 390 people residing in Edremit town and neighborhoods. While the questions in the questionnaire were prepared, Polat, Nayır, Balat's studies were benefited. Moreover, the questionnaire at the end of the quest. Were prepared by the researcher, using the literature and included in the application after pretesting.

Datum obtained, have been analyzed by Spss 17.0 statistical program on the computer, and the results have been analyzed according to the percentage, frequency and arithmetic average rates of study. The factor, analysis has been used to measure perception degree of the ecotourism, and one-way analysis of variance (anova) has been applied for determining the relation between sub-dimensions of the scale and the feature of the subject; besides hypothesis have been tested by benefiting from t-test.

A result of the research, the total average score of the scale proves that the positive effects of ecotourism are perceived at a high level by the residents of North coast of Edremit Gulf . In this study, 3 dimensional patterns, composed of 16 variables that explain the positive effects of ecotourism have occurred. A meaningful relationship between these dimensions and the features of the local people have been achieved. In this study, the determination of the potential ecotourism in that field and also enhancing and improving the activities of sustainable ecotourism have been aimed at.

Key Words: Edremit, Ecotourism, Local People, Sustainable Tourism

İçindekiler

Önsöz.....	iii
Özet.....	iv
Abstract.....	v
İçindekiler.....	vi
Kısaltma ve Semboller.....	ix
Tablolar Listesi.....	x
Şekiller Listesi.....	xii
Bölüm I: Giriş.....	1
1.1. İlgili Araştırmalar.....	3
1.1.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar.....	3
1.1.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar.....	6
1.2. Araştırmanın Amacı.....	9
1.3. Araştırmanın Hipotezleri.....	9
1.4. Araştırmanın Önemi.....	11
1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	12
1.6. Varsayımlar.....	12
Bölüm II: Turizm ve Ekoturizm.....	14
2.1. Turizm Kavramı.....	14
2.2. Turizmin Disiplinlerarası Özelliği.....	15
2.3. Turizmin Sınıflandırılması ve Turist Tipleri.....	16
2.3.1. Katılan kişi sayısına göre.....	17
2.3.2 Ziyaret edilen yere göre.....	18
2.3.3. Katılanların sosyo - ekonomik durumuna göre.....	18
2.3.4. Katılanların amaçlarına göre.....	19
2.4. Sürdürülebilirlik ve Turizm.....	20
2.5. Ekoturizm.....	26
2.5.1. Ekoturizm kavramı.....	27
2.5.2. Ekoturizm kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi.....	30
2.5.3. Ekoturizmin özellikleri ve önemi.....	33
2.5.4. Ekoturizmin amaçları ve ilkeleri.....	33
2.5.5. Ekoturizm aktiviteleri.....	35
2.5.5.1. Öğrenmeye dayalı ekoturizm etkinlikleri.....	37

2.5.5.2. Eğlenmeye dayalı aktiviteler	41
2.5.5.2.1. Maceraya dayalı aktiviteler.....	41
2.5.5.2.2. Sportif aktiviteler	43
2.5.5.2.3. Dinlenmeye dayalı ekoturizm etkinlikleri	47
2.6. Ekoturizmin Çevresel, Sosyal ve Ekonomik Etkileri	48
2.7. Ekoturizmin Olumsuz Etkileri.....	49
Bölüm III: Yöntem	52
3.1. Araştırmanın Modeli	52
3.2. Evren ve Örneklem.....	52
3.3. Veri Toplama Araçları.....	56
3.4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi.....	57
3.5. Verilerin Analizi.....	66
Bölüm IV: Dünya’da Türkiye’de ve Edremit Çalışma Alanında Ekoturizm.....	67
4.1. Dünya’da Ekoturizm	67
4.2. Türkiye’de Ekoturizm	68
4.3. Edremit’in Çalışma Alanında Ekoturizm	70
4.3.1. Edremit’in genel coğrafi özellikleri	70
4.3.1.1. Edremit’in coğrafi konumu.....	70
4.3.1.2. Edremit’in iklimi	71
4.3.1.3. Edremit’in bitki örtüsü.....	73
4.3.1.4. Edremit’in demografik yapısı	73
4.3.1.5. Edremit’in ekonomik yapısı	74
4.3.2. Edremit körfezi kuzey kıyıları ekoturizm kaynak değerleri.....	75
4.3.2.1. Botanik turizmi	75
4.3.2.2. Yayla turizmi	77
4.3.2.3. Su altı dalış ve rüzgar sörfü turizmi.....	78
4.3.2.4. Termal turizm	79
4.3.2.5. Sağlık turizmi.....	80
4.3.2.6. Av turizmi.....	81
4.3.2.7. Mağara turizmi.....	82
4.3.2.8. Bisiklet ve motosiklet turları	84
4.3.2.9. Atlı doğa yürüyüşü	86
4.3.2.10. Dağcılık ve doğa yürüyüşü (trekking)	87

4.3.2.11. Tarım ve çiftlik turizmi (agroturizm)	92
4.3.2.12. Kültür turizmi	94
Bölüm V: Bulgular ve Yorum	100
5.1. Katılımcıların Ekoturizm Kavramı Bilinç Düzeyine İlişkin Bulgular	100
5.1.1. Katılımcıların ekoturizm tanımlarına ilişkin bulgular	100
5.1.2. Katılımcıların eğlenceye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin verdikleri yanıtların sayısal dağılımı	101
5.1.3. Katılımcıların öğrenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin verdikleri yanıtların sayısal dağılımı	102
5.1.4. Katılımcıların dinlenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin verdikleri yanıtların sayısal dağılımı	103
5.1.5. Katılımcılara göre etkinliklerin ekoturizm amacına uygunluğu ve yüzdeleri	104
5.1.6. Katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerine katılma ortalamaları	106
5.5. Hipotezlerin Testi	108
5.5.1. Ankete katılanların yaşlarına göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.	110
5.5.2. Ankete katılanların cinsiyetlerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.	113
5.5.3. Ankete katılanların medeni durumlarına göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.	114
5.5.4. Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.	116
5.5.5. Ankete katılanların mesleklerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.	119
5.5.6. Ankete katılanların yörede ikamet sürelerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.	122
5.6. Faktör ile Ölçek Toplam Puan Korelasyonu	124
Sonuçlar ve Öneriler	127
6.1. Sonuçlar	127
6.2. Öneriler	130
Kaynaklar	133

Kısaltma ve Semboller

AIEST	: Association International Experts Scientifics Tourism (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Örgütü)
BAKA	:Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı
BDTMP	:Balıkesir Doğa Turizmi Master Planı
GSMH	:Gayri Safi Milli Hasıla
MGM	:Meteoroloji Genel Müdürlüğü
OECD	:Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
SPSS	:Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistik Paketi)
TIES	:The International Ecotourism Society (Uluslararası Ekoturizm Topluluğu)
TTP	:Türkiye Turizm Piyasaları
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
TÜRSAB	:Türkiye Seyahat Acentaları Birliği
WTTC	:WorldTravel & Tourism Council (Dünya Turizm ve Seyahat Konseyi)
WTO	:World Tourism Organisation (Dünya Turizm Örgütü)
UNEP	: United Nations Environment Program

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa
1	<i>Turizm Eko - Etiketleri</i>	32
2	<i>Ekoturizmin Olası Olumsuz Etkileri ve Sonuçları</i>	51
3	<i>Belli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örneklem Büyüklükleri</i>	53
4	<i>Örneklemin Sosyo - Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları</i>	53
5	<i>Güvenirlilik İstatistiği*</i>	59
6	<i>Tutum Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi Sonuçları</i>	59
7	<i>Faktör Sayısı ve Açıklanan Varyans Yüzdesi*</i>	60
8	<i>Faktör Analizi Sonuçları</i>	62
9	<i>Barlett'in Küresellik Testi ve Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testleri</i>	64
10	<i>3. Grup Anket Sorularının Temsil Ettiği Boyutlar</i>	65
11	<i>Edremitte Bulunan Termal Tesisler ve Kapasiteleri</i>	79
12	<i>Edremit Yöresinde Yapılan Panayırlar ve Festivaller</i>	97
13	<i>Katılımcıların Ekoturizm Tanımlarına İlişkin Bulgular</i>	100
14	<i>Katılımcıların Eğlenceye Dayalı Ekoturizm Etkinliklerinin Yapılma Olanığına İlişkin Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı</i>	101
15	<i>Katılımcıların Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinliklerinin Yapılma Olanığına İlişkin Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı</i>	102
16	<i>Katılımcıların Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinliklerinin Yapılma Olanığına İlişkin Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı</i>	103
17	<i>Katılımcılara Göre Etkinliklerin Ekoturizm Amacına Uygunluğu ve Yüzdeleri</i>	104

18	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerine Katılma Ortalama ve Standart Sapmaları.....</i>	<i>106</i>
19	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki.....</i>	<i>111</i>
20	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki</i>	<i>113</i>
21	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Medeni Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki</i>	<i>115</i>
22	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki</i>	<i>117</i>
23	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Meslek Değişkeni Arasındaki İlişki</i>	<i>120</i>
24	<i>Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Yörede İkamet Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki</i>	<i>123</i>
25	<i>Yöre Halkının Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişkiler.....</i>	<i>125</i>

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa
1	Sürdürülebilir turizmin kapsamı.....	23
2	Ekoturizm; çevresel, ekonomik ve sosyal ilişki	29
3	Ekoturizmin ortaya çıkışını etkileyen temel faktörler	31
4	Mevcut ekoturizm ile ilgili aktivitelerin derlenerek sınıflandırılması	36
5	Ekoturizmin ziyaretçi sayısını gösteren gelişimi.....	67
6	Edremit fiziki haritası	71
7	1960 - 2014 yılları arası Edremit ilçesi sıcaklık grafiği	72
8	1960 - 2014 yılları arası Edremit ilçesi yağış grafiği	72
9	Edremit ilçesi toplam nüfus grafiği	74
10	Kazdağı Göknarı (Abies equi - trojani).....	76
11	Avcılar köyünde bulunan mağara.....	84
12	Kazdağları'nda düzenlenen motosiklet turları.....	85
13	Kazdağı - Şahin deresi atlı doğa yürüyüşü rotası	87
14	Kaz Dağları lokasyon haritası	87
15	Avcılar Turizmi Geliştirme Kooperatifi'nin düden alanındaki kamping alanı	89
16	Kazdağları'nda jeep- safari turlarından bir görünüm	89
17	Kazdağı Milli Parkı potansiyel etkinlik noktaları	91
18	Sarıköz yayla etkinliklerinden bir görünüm	98
19	Edremit' de düzenlenen deve güreşi festivali.....	99

Bölüm I: Giriş

21. yüzyıl turizminde ekolojik değerlerin gelecek nesillere aktarımı açısından ekoturizm kaçınılmaz bir olgudur. Günümüzde hızla ilerleyen teknolojik, sosyal ve ekonomik gelişmeler çerçevesinde turizmin sınırları genişlemekte, ülke ekonomileri için büyük önem arz etmektedir

Turizm sektörü gelişimini, doğal değerler ile çevresel koşulları kullanarak hızlandırmaktadır. Turizmin kaynak kullanım alanı çevresel değerlerdir. İlk çağlardan beri insanların seyahatlerinde önemli bir çekim nedeni olan iklim, termal kaynaklar, yüzdüğümüz nehir, göl ve denizler, milli parklar, ormanlar, doğal peyzaj güzellikleri olan akarsular, şelaleler, dağlar, vadiler, yaban hayvan toplulukları, jeolojik yapı olarak volkanlar, mağaralar ve yeraltı gölleri gibi tüm ekolojik çevre değerleri turizm etkinliklerinin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Turizmin sürdürülebilirliği de bu kaynakların korunması ile mümkün olabilmektedir. Ancak artan turizm aktiviteleri, beraberinde çevresel değerlerin bozulması ve azalmasını getirmektedir (Akıllı, 2004). İnsan yaşamının olumsuz yönde etkilenmesi, bu ortamlarda tatil yapan insanların, iz bırakılmamış doğal alanlara olan gereksinimlerini arttırmaktadır.

Kıyı turizmi nedeniyle iç turizm hareketlerinin yoğun yaşandığı Edremit yöresi başta olmak üzere Kazdağı, sahip olduğu doğal ve kültürel kaynak değerleri nedeniyle binlerce yıldır çeşitli insan faaliyetlerinin odağı olmuştur. Çalışma alanı mitolojik, arkeolojik, tarihi, kültürel ve doğal kaynak değerleri bakımından önemli sayılabilecek bir zenginliğe sahiptir. Bu kaynakların, temelde yerel olmayan halkın talepleri (aşırı ikincil yapılaşma) nedeniyle tahrip edilmeye başlandığı son 20 - 30 yılda, aynı zamanda bunları koruma konusundaki duyarlılık da artmış ve alanın bir bölümü 1993 yılında Milli Park olarak ilan edilmiştir

(Erdoğan ve Uslu, 2003; Arı ve Soykan, 2005; Emekli, 2005). Özellikle yazılı ve görsel medyada son zamanlarda Kaz Dağları'nın çok işlenmeye başlaması, Türkmen kültürü nedeniyle bazı basın organları tarafından özel ilgi gösterilmesi, Tübitak destekli Ekoloji Temelli Doğa Eğitimi Projesi, altın madenciliği etrafında şekillenen tartışmalar ve bazı tanınmış sanatçı ve aktörlerin burada yaşaması Kazdağlarına olan ilgiyi artırmıştır. Doğal özellikleri, endemik bitkileri, efsaneleri ve kültürel kaynak değerleri nedeniyle Kazdağı Milli Parkı'nı görmek isteyenlerin sayısı gün geçtikçe artmaktadır (Arı, 2008).

İnsanlığın geleceği, artan nüfus, yükselen yaşam kalitesi talepleri göz önünde bulundurulduğunda, ekonomik gelişmenin durdurulması söz konusu değildir. Bunun yanında, yine insanlığın geleceği düşünüldüğünde, çevresel ve kültürel değerlerin bozulmasının kabul edilemezliği ortadadır (Piner ve Paradis, 2004).

Ekoturizmde, faaliyetin gerçekleştiği yer doğal çevredir. Ekoturizm doğa temelli bir turizm biçimi, aydınlatıcı bir doğada seyahat deneyimidir (Wight, 1993). Ekoturizm anlayışı, bu harekete uygun yerlerin ve kaynakların uzun vadeli korunması fırsatını sağlamaktadır. Ekosistemin ve biyolojik çeşitliliğin korunarak, yok edilmesinin engellenmesinde önemli rol oynamaktadır (Akın, 2006).

Ekoturizmin uygulanması, zenginleşmesi ve sürdürülebilirliğinde en önemli paydaşlarından biri de yerel halktır. Yerel halktan kopuk bir faaliyet düşünülemediği gibi ekoturizmin içerdiği tüm değişkenlerin birbiriyle bütünleşik olması ve birbirini desteklemesi beklenir. Bu değişkenlerden biri de destinasyondaki halkın ekoturizme yönelik bilinç algısı ve tutumudur. Zira ekoturizm doğası gereği yerelle iç içe bir turizm çeşidi olduğundan, halkın tutumu dikkate alınması gereken önemli etmenlerden biridir.

Turizm büyük oranda yerel halkın iyi niyetine bağlıdır, onların desteği başarılı, sürdürülebilir bir turizm gelişimi için gereklidir. Eğer yerel halkın turizm algısı olumlu ise

turistlerle mübadeleye gönüllü olmakla birlikte turizmin gelişmesine katkı da sağlayacaklardır. Turizm planlaması yapılırken yerel halkında fikri alınmalı ve onların desteği sağlanmalıdır (Yoon vd., 2001). Bu bağlamda çalışma, yöredeki ekoturizm potansiyelini, yerel halkın ekoturizm bilinci ve tutumunu ortaya koyarken aynı zamanda yerel yönetimlerin ekoturizm vizyonuna akademik bakış açısı sağlayacaktır.

1.1. İlgili Araştırmalar

1.1.1. Yurt içinde yapılan araştırmalar

Yaşar (2002) “Kahramanmaraş İlinde Ekoturizm Olanaklarının İncelenmesi ve Potansiyel Alanların Tespiti” adlı tezinde, yörede ekoturizme açılacak yerleri ortaya çıkarmış ve halkın doğal alanlara yönelik tercihlerini incelemiştir.

Balcı ve diğerlerinin (2003) “Çankırı’nın Alternatif Turizm Potansiyeli” adlı makalesinde yörenin tarihi ve kültürel değerleri incelenmiş, aktif turizm faaliyetlerini ortaya çıkararak Çankırı’da yapılabilecek alternatif turizm faaliyetlerini tespit etmiştir.

Çevirgen (2004) “Edremit Yöresinde Ekoturizme Yönelik Bir Talep Araştırması” isimli makalesinde, ekoturizm aktivitelerine katılan turistlerin tercihleri ve demografik özelliklerini belirlemiş, Edremit yöresinde ekoturizmin nasıl geliştirilebileceği konusunda önerilerde bulunmuştur.

Altan (2006) “Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları” adlı tez çalışmasında, turizmin tanımı, çeşitleri ve ekonomi üzerindeki etkisini incelemiş, turizmin Türk ve dünya ekonomisine olan katkılarını ele almıştır. Ekoturizmin kavramsal çerçevesini açıklamış bunun yanında çevresel, sosyal ve ekonomik etkilerini irdlemiştir. Son olarak Mersin ilinin ekoturizm faaliyetleri ve bölgesel ekonomiye katkılarını incelemiştir.

Polat (2006) “Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma” adlı doktora tezinde ilçenin mevcut potansiyelini ortaya çıkarmıştır. Doğal ve kültürel değerlere zarar vermeyecek ve ekonomik faydalar üretebilecek ekoturizm planlaması amacıyla Coğrafi Bilgi Sistemlerinden yararlanmıştır. İlçe ve yakın çevresinde gerçekleştirilmesi uygun ekoturizm etkinliklerine yönelik uygun alan tespitleri yapmış ve uygulama önerileri getirmiştir.

Pirselimoğlu (2007) “Ekolojik Temelli Rekreasyon ve Turizm Planlama İlkelerinin Araştırılması: Trabzon İli Çalköyü Yayla Yerleşimi Örneği” isimli yüksek lisans tez çalışmasında öncelikle bölgedeki rekreasyon ve turizm potansiyelini incelemiştir. Yerleşim yeri örneğinde gerçekleştirilen etkinliklerin çevresel etkilerinin neler olduğunu ortaya koymuştur.

Altanlar ve Akıncı Kesim’in (2009) “Akçakoca İlçesinin Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi” adlı makalesinde ekoturizm faaliyetlerinden, Akçakoca için uygulanabilir olanları araştırılarak potansiyel alanlar sunmuş ve sürdürülebilir bir ekoturizm planlamasının nasıl olması gerektiği konusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Nayir (2009) “Isparta Yöresi Korunan Doğal Alanlarda Ekoturizm Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi” adlı tez çalışmasında ekoturizm kavramı; kapsamı ve içeriğini detaylı olarak ortaya koymuş, Isparta yöresinin korunan doğal alanlarında gerçekleştirilen ekoturizm etkinliklerinin mevcut durumunu analiz etmiştir. Son olarak uygulanan anket sonucu ekoturizme yönelik talepler, öncelikler ve eğilimleri belirlemiştir.

Şahin (2009) “Erzincan İlinin Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları” adlı makalesinde, ildeki potansiyel ekoturizm çeşitlerini ortaya çıkarmıştır. Bu faaliyetlerin uygulamaya geçirilmesi için yapılması gerekenler hakkında önerilerde bulunmuştur.

Bayat (2010) “Turizmin Yerel Halk Tarafından Algılanması: Iğdır Üzerine Bir Araştırma” adlı tez çalışmasında turizmin olumlu etkilerinin neler olduğunu, bu olumlu etkilerin benimsenme seviyesini ve Iğdır ilinin turizm potansiyelini incelemiştir. Oluşturulan ekoturizm boyutlarıyla halkın yaş, medeni durum gibi özellikleri arasında anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Aydın ve Türker’in (2010) “Artvin - Borçka Camili Biyosfer Rezerv Alanındaki Ekoturizm Potansiyelinin Orman Köylüleri Üzerindeki Sosyo - Ekonomik Etkilerinin İrdelenmesi” adlı çalışmasında, ekoturizm etkinliğinin orman köylüleri üzerindeki demografik, sosyal, kültürel, ekonomik vb. etkilerini incelemiştir. Ekonomik faydalar üretebilecek ekoturizm planlaması ile turizm sektörüne alternatif sunularak bunların nasıl değerlendirilebileceği üzerinde durmuşlardır. Yerel halka uygulanan anket sonucu yörede ekoturizm ile ilgili yürütülen çalışmaların yeterli olmadığı ve bu alandaki çalışmaların artırılması sonucu çıkmıştır. Son olarak köy halkının hayat kalitesinin iyileştirilmesi yönünde olumlu adımlar atılması için önerilerde bulunmuşlardır.

Akpınar ve Bulut (2010) “Ülkemizde Alternatif Turizmin Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları” isimli makalesinde ekoturizmin tanımı, kapsamı, hedefi, çıkış amaçları ve ülkemizde bölgelere göre ekoturizm çeşitlerini belirlemiştir. Ekoturizm değerlerinin korunmasına yönelik son yapılan çalışmaları incelemiş, sürdürülebilirliğin sağlanarak doğal çevrenin gelecek nesillere aktarılması doğrultusunda önerilerde bulunmuşlardır.

Yılmaz (2010) “Artvin Kenti ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi” isimli makalesinde Artvin ili ve yakın çevresinde mevcut doğal ve kültürel kaynak değerleri ekoturizm yönünden incelemiş, yörenin ekoturizm potansiyelini ortaya koymuştur. İldeki

potansiyel turizm kaynaklarının turizme açılması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması için öneriler getirmiştir.

Çakır (2011) “İğneada ve Çevresinde Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi” adlı yüksek lisans tezi çalışmasında, alanın ekoturizm potansiyelini ortaya koymaya çalışmıştır. Kırsal alanların kalkınmasına lokomotif unsur olarak ekoturizmi desteklemeye yönelik önerilerde bulunmuştur.

Karademir, Sandal ve Tıraş (2013) “Kahramanmaraş’ın Ekoturizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında ildeki ekoturizm potansiyelini ortaya çıkarmış ve halkın ekoturizme bakış açısını incelemişlerdir. Uygulama sonunda elde edilen veriler ışığında Kahramanmaraş’ın doğal - kültürel değerlerinin sürdürülebilir yaklaşımla korunması, planlanması ve geliştirilmesine yönelik yapılması gerekenleri ortaya koymuşlardır.

Kervankıran (2014) “Beypazarı / Ankara Örneğinde Turizmin Ekonomik, Toplumsal ve Çevresel Etkilerine Yerel Halkın Yaklaşımı” adlı makalesinde Beypazarı ilçesinde turizmin gelişimi ve bu gelişimle birlikte ortaya çıkan turizmin etkilerini değerlendirmiştir. Turizmin ekonomik, kültürel ve çevresel etkilerini doğrudan yaşayan Beypazarı ilçesindeki yerel halkın bu etkilere bakışını ortaya koymak amacı ile anket uygulanmıştır. Ankete katılanlar; yerel kültür üzerinde turizmin ekonomik, toplumsal ve çevresel olumlu etkileri olduğu yönünde görüş bildirmişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre; yerel halkın turizmin etkilerine bakışında, cinsiyete göre benzer oranlar varken, meslek gruplarına göre etkilerin farklı algılandığı ortaya çıkmıştır.

1.1.2. Yurt dışında yapılan araştırmalar

Weaver (1999) “Magnitude Of Ecotourism In Costa Rica And Kenya” isimli çalışmasında ekoturizmi çeşitli boyutlarıyla incelemiş ve aktif olarak yapılan faaliyetler konusunda bilgi vermiştir.

Honey (1999) “Ecotourism And Sustainable Development: Who Owns Paradise” isimli kitabında Galapagos adaları, Kosta Rika, Küba, Tanzanya, Kenya ve Güney Afrika gibi alanlarda ekoturizm faaliyetleriyle ilgili derinlemesine incelemelerde bulunmuştur. Bu alanlardaki ekoturizm faaliyetlerinin farkındalık yarattığını vurgulamıştır.

Rahemtulla ve Wellstead (2001) “Ecotourism: Understanding Competing Expert And Academic Definitions” isimli çalışmalarında öncelikle ekoturizm kavramını tanımlamaya çalışmışlardır. Bir ürün ve pazar segmenti olarak ekoturizm incelemiş, ekoturizm pazarı ve profilini araştırmışlardır. Son olarak Kanada’daki ekoturizm çalışmaları ve uygulamalarını incelemiş, önerilerde bulunmuşlardır.

Redmond (2001), “Engendering Ecotourism: Analysing The Participation Of Rural Women İn Ecotourism in Belize” adlı tez çalışmasında Belize’de yerel kadınların ekoturizm kapsamındaki rolünü araştırmıştır. Kadının bölgedeki ekoturizm faaliyetlerinde istihdamı üzerine önerilerde bulunan araştırmacı ekoturizmde toplumsal cinsiyet sorunlarını, vaka çalışması yaptığı örnek alanlarda derinlemesine ele almıştır.

Pforr (2001) “Concepts of Sustainable Development, Sustainable Tourism, and Ecotourism: Definitions, Principles, and Linkages” adlı makalesinde sürdürülebilir kalkınma, sürdürülebilir turizm ve ekoturizm kavramlarını ve ilkelerini irdemiştir. Ekoturizmin sosyopolitik boyutunu incelemiş ve İskandinav ülkelerindeki turizm yoğunluğunu ele almıştır.

Wood (2002) “Ecotourism: Principles, Pratices & Policies For Sustainability, United Nations Publication” adlı çalışmasında, ekoturizmin kavramsal çerçevesini açıklayarak, ekoturizmin değişkenlerini incelemiştir. Avustralya ve Brezilya’da ekoturizm politika birlikteliği ve bu ülkelere göre nasıl şekillendiğini açıklamıştır.

Drumm ve Moore (2002), “Ecotourism Development – A Manual For Conservation Planners and Managers” isimli çalışmasında ekoturizm kavramını tüm boyutlarıyla

irdelemiştir. Ayrıca ekoturistler, ekoturizm yapılan alanlar, yerel halk, ekotur düzenleyenler bu turların planlaması ve yönetimiyle ilgili olan her boyutu ayrıntılarıyla incelemiştir.

Fennell & Dowling (2003) "Ecotourism Policy and Planning" adlı kitabında, ekoturizm ve sürdürülebilirlik, ekoturistler, turizmin sosyal ve ekolojik etkileri, ekoturizm pazarı ve yönetimi, ekoturizmin gelişmesi konularında ayrıntılı bilgiler sunmuşlardır.

Boi (2003), "Residents' Attitudes and Perceptions Toward National Parks and Ecotourism Development in Ghana: The Case of Dome Community in the Digya National Park" adlı yüksek lisans tezinde alandaki turizm gelişimini incelemiştir. Ortaya çıkan sonuçlara göre yöre halkının turizme karşı olumsuz algısı vardır. Diğer taraftan büyük çoğunluğun ekoturizm faaliyetlerini desteklediği sonucuna ulaşılmıştır. Son olarak yöre halkının faaliyetler konusunda mutlaka eğitilmesini önermiştir.

Ojong, Eja, Undelikwo ve Agbor (2013) "Indigenous Peoples' Perception of Ecotourism In Cross River State, Nigeria" adlı çalışmasında Cross nehri çevresinde ve Okwangwo bölgesindeki yerel halka anket uygulamıştır. Bu anket sonuçlarına göre ekoturizm algısı ve farkındalığı düşük, ekoturizm bilgisinin zayıf olduğu sonuçları elde edilmiştir. Özellikle Cross River State bölgesindeki halka bu konuda eğitim verilmesi önerilmiştir.

Gezon (2014) "Who Wins and Who Loses? Unpacking the "Local People" Concept in Ecotourism: A Longitudinal Study of Community Equity in Ankarana, Madagascar" adlı çalışmasında niteliksel ve boylamsal bir yaklaşımla çalışma yapılmıştır. Ekoturizmin Ankarana korunan alanında yaşayan topluluklara sosyal etkileri üzerinde durmuştur. Çalışma "yerel halk" kavramını açıklamak için bir siyasi ekoloji yaklaşımı kullanarak literatüre katkıda bulunmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, ekoturizmin yerel halk tarafından bilinirlik düzeyini belirlemek ve halkın bu konudaki tutumunu ölçmektir. Bununla birlikte yöre insanının bazı özellikleri ile (yaş, cinsiyet, medeni durum vb.) ekoturizme karşı tutumları arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmıştır. Son olarak çalışma alanında aktif ve potansiyel ekoturizm faaliyetleri ortaya konularak akademik perspektifle literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

1.3. Araştırmanın Hipotezleri

Çalışma alanı ekoturizm bakımından zengin potansiyele sahiptir. Buradan hareketle algı ve bilinç düzeyine yönelik aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H 1: Ankete katılanların yaşlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu yaş değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu yaş değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu yaş değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 2: Ankete katılanların cinsiyetlerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkından bayan ve erkeklerin ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 3: Ankete katılanların medeni durumlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının evli veya bekar oluşları ekoturizmin olumlu etkilerini algılamasında farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu medeni durum değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu medeni durum değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu medeni durum değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 4: Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 5: Ankete katılanların mesleklerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu meslek değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu meslek değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu meslek değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 6: Ankete katılanların yörede ikamet sürelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu yörede ikamet süresi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu yörede ikamet süresi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu yörede ikamet süresi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Edremit; Akçay, Altınoluk, Güre ve Kazdağlarının varlığı nedeniyle iç turizmin gelişmeye başlamasıyla birlikte sürekli artan bir turizm potansiyeline sahip olmuştur. Alandaki doğal değerler ve sosyokültürel çeşitlilik farklı turizm türlerinin gelişmesini sağlamıştır. Yöreye ekonomik ve sosyal anlamda zenginlik katan faaliyetlerin, doğal değerler korunarak sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Bu sürecin gelişimi büyük oranda yerel halkın rolüne bağlıdır. Halkın ekoturizm bilinci ve ona karşı tutumunun bilinmesi, etkinliklere yön verilmesi için önem arz etmektedir.

Yörede var olan potansiyelin ortaya çıkarılması ekotur organizatörlerinin dikkatini çekecek ileride yapacakları faaliyetlere de ışık tutacaktır.

Edremit yerel halkının ekoturizm bilinç algısı ve tutumunun ortaya konulması yörede ekoturizmi geliştirmek için yapılan çalışmalara yön verecektir.

1.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

- ❖ Araştırma alanı Balıkesir'in Edremit ilçe merkezi ve Akçay, Altınoluk, Güre, Zeytinli yerleşim birimlerindeki yerel halk ile sınırlandırılmıştır.
- ❖ Araştırmada ölçme aracı olarak anket (survey) seçilmiştir.
- ❖ Araştırma için yapılan anketler 2013 Nisan, 2014 Eylül - Ekim aylarında gerçekleşmiştir.
- ❖ Örneklem sayısı 390 kişi ile sınırlıdır.
- ❖ Anket çalışması Edremit ilçe merkezi ve diğer yerleşim birimlerinde ikamet edenlerden oluşmuştur.
- ❖ Araştırmanın kavramsal çerçevesi ulaşılabilen alanyazınla; araştırma verileri yöre halkının anketlere verdikleri cevaplar ile sınırlıdır.
- ❖ Edremit Körfezi çevresinde yaz nüfusu yaklaşık 2 milyonun üzerine çıkmaktadır. Çalışmamızın anket uygulaması ise nüfusun daha sakin olduğu dönemlerde yapılmıştır.
- ❖ Anketlerin eksik doldurulması, katılımcıların isteksizliği çalışmayı sınırlamış, gereken örneklem sayısına ulaşmak için araştırmanın oldukça geniş bir zamana yayılmasına neden olmuştur.

1.6. Varsayımlar

- ❖ Çalışmanın uygulama kısmının gerçekleştirilmesi için Edremit yöresi seçilmiştir. Bunun nedeni, yörenin ekoturizm faaliyetlerinin en iyi uygulandığı alanlardan biri olduğu varsayımdır. Bu alanın var olan ekoturizm etkinlikleri ve potansiyeli bakımından zenginliği bu seçimde etken faktördür.

- ❖ Yörede ankete katılan kişilerin oluşturduğu örneklemin, evreni temsil ettiği varsayılmıştır. Deneklerin anket sorularını cevaplarırken dürüst oldukları ve soruları samimiyetle cevapladıkları varsayılmıştır.
- ❖ Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının araştırma amacı doğrultusunda veri toplamak için yeterli düzeyde olduğu varsayılmıştır.

Bölüm II: Turizm ve Ekoturizm

2.1. Turizm Kavramı

Turizm kavramının kökenini, Latince’de dönme hareketini ifade eden "tornus" sözcüğü oluşturmaktadır. Iacono'ya (1993) göre ise turizmin kelime olarak kökeni Helen-Roma dilinde "torger" ve "togrow" sözcüklerinden gelmektedir. Fransızca "je tourne" kelimesi ile eş anlamlandırılan sözcük, "dönüyorum" demektir (Özyaba, 2001; Mısırlı, 2002). Turizm sözcüğü İngilizce’nin sözcük dağarcığına ise ilk kez 1800’lerde girmiştir. İngilizce'deki "touring" deyimini ile "tour" deyimleri de bu sözcükten türemiştir. "Tour" dairesel bir hareketi, bazı site ve yörelerin ziyaretini, iş ve eğlence amacıyla yapılan yer değiştirme hareketini ifade eder (Sezgin, 1995). 1830’larda ise Almanca’da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Ünlü yazar Stendhal’in *Memoires d’un Touriste* (Bir Turistin Anıları, 1838) adlı eserinden sonra “turist” sözcüğünün de yaygınlaştığı söylenir (Özgüç, 2003).

Türkçe’de ise "seyyah" kelimesi "turist", "seyahat" kelimesi ise "turizm" deyimlerinin karşılığıdır. Her ne kadar "turist", "turizm", "turistik" kavramları ilk kez İngilizler tarafından kullanılmışsa da ana dilimize bu deyimler, Fransızca’dan gelip yerleşmiş ve tutunmuşlardır (Bayat, 2010).

Öznesini insanın teşkil ettiği turizm şimdiye kadar birçok kez bilimsel olarak tanımlanmaya çalışılmıştır. Ancak bugüne kadar en çok söz edilen ve OECD tarafından kabul edilen tanım Prof. Dr. W. Hunziker’in 1941 yılında yaptığı tanımdır. Bu tanıma göre turizm: “Para kazanma amacına dayanmayan ve devamlı kalış biçimine dönüşmemek kaydıyla, yabancıların bir yerden konaklamalarından ve başka bir yere olan seyahatlerinden doğan olay ve ilgilerin tümüdür” (Ürger, 1993).

Turizm kavramı, bilim adamlarının ilgisini 19. yüzyılın sonlarından itibaren turizmin gelişmesi ile birlikte çekmeye başlamıştır. Bu konuda 1883’de E. Guyer - Freuler tarafından Zürih’te yayınlanan makalede turizm, “gittikçe artan dinlenme ve hava değişimi ihtiyacına, doğal güzelliklerin aranmasına ve duyulan zevke, ticaret ve endüstrinin gelişmesine, ulaştırma araçlarının mükemmelleşmesi sonucu olarak insan topluluklarının çeşitli ilişkiler kurmalarına dayanan, çağımızın önemli bir olayıdır” şeklinde tanımlanmıştır (Çoruh, 1969; Niray, 2002).

1980’li yıllarda AIEST (Uluslararası Bilimsel Turizm Uzmanları Örgütü) turizmi, “insanların devamlı ikamet ettikleri, çalıştıkları ve her zamanki olağan ihtiyaçlarını karşıladıkları yerlerin dışına seyahatleri ve buradaki, genellikle turizm işletmelerinin ürettiği mal ve hizmetleri talep ederek, geçici konaklamalarından doğan olaylar ve ilişkiler bütünü” şeklinde tanımlanmıştır (Öztaş, 2002).

Turizm, "insanların, boş zamanlarını değerlendirmek ve iş yapmak amacıyla kendi toplumları dışına çıkarak, farklı yerlere doğru ve geçici olarak yaptıkları hareketlerdir". Bir turist, Dünya Turizm Örgütü (WTO) tarafından, "boş zamanlarını değerlendirmek ve iş yapmak amacıyla ziyaret edilen bir ülkede, 24 saatten fazla kalan ziyaretçi" olarak tanımlanmıştır. Dünya Kıyı Konferansı (1993) platformunda, turizmin dünyanın en geniş tek endüstrisi olduğu belirtilmiştir (Dal, 2008).

2.2. Turizmin Disiplinlerarası Özelliği

Jean - Michel Hoerner ampirizm, kriticizm, pozitivism vb. birçok bilim felsefi akımlarından turizm bilim ve turizm araştırmalarını değerlendirmiştir. Değerlendirme sonucu farklı hatta zıt düşünce sistemlerinin harmanlanarak yeni bir felsefi sistem meydana getirilebileceğini savunan “eklektizm”in (Bolay, 1987) turizm araştırmalarının çokdisiplinli ve disiplinlerarası özelliği dikkate alınarak metodolojik karakteristiğini yansıtacağı görüşüne

varmıştır. Turizm faaliyetlerinin birçok alanla ilişkisi olduğu gibi, pek çok farklı disiplinle ilişkisi bulunmaktadır.

Toplumda ne kadar kişinin turizme katılacağı, ne kadarının geceleme yapacağı, hangi mal ve hizmetlerin talep edileceği, harcamanın hangi bölgelere yöneleceği gibi konular *ekonomi* disiplininin ilgi alanına girmektedir. Turizmin kurumsal olarak incelenmesi ise *işletme* ekonomisinin konusudur. Turizm, toplumların birbirini tanınmasını, karşılıklı anlayış, işbirliği ortamının doğmasını ve giderek çeşitli alanlarda yakınlaşmanın artmasını sağlar. Uluslararası turizmin siyasal ilişkileri etkilemesinin yanı sıra *siyasal* sistemler ve olaylar da turizm hareketini olumlu veya olumsuz yönde etkilemektedir. Gerek turizm endüstrisinde çalışanlar gerekse halk düzeyinde ortaya çıkan eğitim ihtiyacına bağlı olarak, eğitim bilimleri ile yaşanan yakın bilgi alış verişi *turizm eğitimi* gibi bir alt disiplinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bölgelerin, coğrafi yapı ve özelliklerini, iklim durumunu, doğal faktörleri ve beşeri kaynakları inceleyen bir bilim dalı olan *coğrafya*, bir mekan içinde oluşan ve mekanla çok sıkı ilişkisi bulunan turizm olayı ile yakından ilgilenmektedir (Kozak, 2012).

2.3. Turizmin Sınıflandırılması ve Turist Tipleri

Turizm, çok sayıda birbirinden farklı seyahat şekillerini içine alır. Turizmin şekli turistler tarafından yaşanan deneyimlere katkıda bulunur ve ev sahibi toplumla bunların ortamları üzerindeki etkileri de belirler. Turizm çeşitleri ve şekilleri üzerine çoğunlukça benimsenen hiç bir sınıflandırma olmamakla birlikte, birçok yazar çeşitli turizm çeşitleri için önerilerde bulunmuşlardır (Özgüç, 2003).

Avrupa Birliği İstatistik Ofisi ve Dünya Turizm Örgütü tanımına göre turistlerin seyahat nedenleri (TÜİK turizm istatistikleri, 2011);

- ❖ Eğlence (tatil, kültürel, sportif ilişkiler, yakınları ziyaret ve diğer eğlence nedenleri)

- ❖ Mesleki (toplantı, kamu hizmeti, iş)
- ❖ Diğer turizm faaliyetleri (staj, etüt, sağlık, transit) sınıflamasına giren ziyaretçilerdir.

Turizme katılan ya da öznesi olan kişilere “turist” adı verilmektedir. Turist ayrıca, sürekli oturduğu yerden en çok bir yıl süre ile ayrılan ve geçici olarak gittiği yerlerde buralarda kazanmadığı parayı harcayan kimse olarak tanımlanmıştır. Ziyaretçi ise konaklama yapan ve yapmayan tüm turistleri kapsarken; günübirlikçi konaklama yapmayan turistler olarak açıklanmıştır. Günümüzde turizm, insan gereksinimleri içinde, yaşantının bir parçası haline gelmiştir. İnsanlar için bir gereksinme haline gelen turizm olayının daha açık ve doğru bir biçimde ele alınabilmesi için çeşitli kriterlere göre sınıflandırılması gerekmektedir (Ongun, 2004).

Turist tiplemesine yönelik olarak 1972’de Cohen, 1974’de Plog ve 1977’de Smith tarafından yapılan çalışmalar birbirini tamamlayan niteliktedir. Buna göre Plog’un “dışa dönük” kişiliği, Cohen’in “başiboş” turistine ve Smith’in “kaşif” turistine benzer özellikler taşımaktadır (Avcıkurt, 2003).

2.3.1. Katılan kişi sayısına göre

Bu sınıflandırmada turizme katılan bireylerin sayısı dikkate alınır.

- ❖ Bireysel Turizm: Bu sınıflandırmanın çıkış noktası, turizme bireysel katılımın temel alınmasından kaynaklanmaktadır. İnsanlar, yeni yerler görme, macera arama veya buna benzer nedenlerle turizme bireysel olarak katılmaktadır. Bireysel olarak turizme katılanlar toplumsal açıdan bir değerlendirmeye alındığında bunların genellikle üst gelir grubunda yer alan gençler, çoğu kez öğrenciler ya da okulu yeni bitirmiş kimseler olduğu görülmektedir (Kozak, 2012).
- ❖ Kitle Turizmi: İnsanların turizme büyük topluluklar halinde katıldıkları turizm çeşididir. Seyehat acenteleri veya tur operatörleri tarafından düzenlenen, belli bir

program içinde, belli bir ulaştırma vasıtası ve standardı tespit edilen turizm etkinliklerini kapsayan turizm türüdür (Akıllı, 2004).

- ❖ Grup Turizmi: Grup Turizmi: Çeşitli toplumsal grupların turizme birlikte katılmaları söz konusudur. Dernek üyeleri, öğrenci grupları, meslek organlarının katılımı İle gerçekleştirilen bu turizm çeşidinde kişi sayısı 11 ile 16 arasındadır. Katılan kişi sayısının belli rakamlarla sınırlı olması ve grupların devamlılık arz etmemesi yönüyle grup turizmi farklılık gösterir (Kozak, 2000).

2.3.2 Ziyaret edilen yere göre

Turizm faaliyetleri, turistin geldiği veya ziyaret edilen yere göre “iç turizm” ve “dış turizm” olarak iki farklı gruba ayrılmaktadır (Altan, 2006).

a) İç Turizm: Bir ülkenin vatandaşlarının turistik amaçlı kendi ülkelerinde geçici olarak yer değiştirmelerinden doğan olaylar bütününe “iç turizm” denilir. Pasaport, vize, yabancı dil bilgisi ve döviz gerektirmeyen iç turizmin, ekonomiye döviz getirici etkisi yoktur. Ancak iç turizmin, milli gelirin bölgeler arasında dengeli dağılımlında önemli etkileri vardır (Sezgin, 1999).

b) Dış Turizm: Bir ülke vatandaşlarının kendi ülkeleri dışında yaptıkları yer değişimi ve konaklamalarından doğan faaliyetlerinin bütününe ifade eder. Buna uluslararası turizm adı da verilir (Olalı, 1992). İç turizmden farkı pasaport, döviz, vize gibi işlemlerin zorunlu olmasıdır. Dış turizmin en önemli ayırıcı özelliği döviz getirici etkisidir. Türkiye ekonomisinde dış turizm en önemli politikalardan biri olarak değerlendirilmektedir (Altan, 2006).

2.3.3. Katılanların sosyo - ekonomik durumuna göre

Turizme katılmada önemli bir unsur da insanların sahip oldukları sosyal statü ve gelir düzeyidir (Boz, 2006). Sosyal turizm, ekonomik bakımdan zayıf olan kitlelerin birtakım özel

önlemler ve teşvik uygulamaları yolu ile turizm etkinliklerine katılmalarının sağlanmasından doğan bir turizm türü olarak tanımlanmaktadır. Sosyal turizm kapsamında yer alan toplumsal gruplar şöyle sıralanabilir: İşçiler, memurlar, emekliler, gençler, bedensel özürllüer, çiftçiler, esnaf ve zanaatkârlar. Dünyada sosyal turizmin önem kazanmaya başlaması, 1936 yılında Uluslararası Çalışma Örgütü'nün ücretli izin konusunda uluslararası düzeyde ilkeler saptaması ile olmuştur. Sosyal turizmin temel özellikleri düşük fiyat, kâr amacının bulunmaması ve toplu tüketimdir (Kozak, 2000).

Sosyal turizmin amaçları şu şekilde sıralanabilir (Altan, 2006):

- ❖ İnsanların, özellikle çalışan kitlelerin düşünce ve değer yargılarının genişletilmesi,
- ❖ Diğer insanlarla kendini kıyaslama ve toplumsal kaynaşma alışkanlığının kazanılması,
- ❖ Toplumsal eşitliğin sağlanması, bunun sosyo - ekonomik yapı içinde yayılmasıdır.

2.3.4. Katılanların amaçlarına göre

İnsanlar çeşitli amaçlar için turizm faaliyetlerine katılmaktadırlar. Ülkemizde son yıllarda turizmin çeşitlendirilmesi için yapılan çalışmalar, katılanların amaçlarına göre yapılan turizm ile paraleldir. Turizm gelirleri ile birlikte gelen döviz ekonomik büyüme üzerinde olumlu etkiye sahiptir. Turizm ihracata dayalı büyüme modeli kapsamında gelirlerin yükselmesine de neden olmaktadır (Balaguer & Cantavella - Jorda, 2002). Böylelikle turizmin çeşitlendirilmesi ile amaçlar farklılaşacak ve turizm zenginliği sağlanacaktır.

Türkiye, turizmin birçok türünün yapılması için büyük potansiyel arz etmektedir. Bu potansiyele sahip ve geliştirilmesi düşünülen turizm çeşitleri şunlardır:

- ❖ Deniz Turizmi
- ❖ Kongre Turizmi
- ❖ Termal Turizm

- ❖ Yat Turizmi
- ❖ Mağara Turizmi
- ❖ Dağ ve Kış Turizmi
- ❖ Av Turizmi
- ❖ Golf Turizmi
- ❖ İnanç Turizmi
- ❖ Yayla Turizmi
- ❖ Akarsu Turizmi
- ❖ Kruvaziyer Turizmi
- ❖ Sağlık Turizmi
- ❖ Botanik Turizmi
- ❖ Macera Turizmi
- ❖ Kırsal Turizm
- ❖ Karavan Turizmi

2.4. Sürdürülebilirlik ve Turizm

Sürdürülebilirlik, belirli bir ekosistemin ya da sürekliliği olan herhangi bir sistemin, kesintisiz, bozulmadan, aşırı kullanımla tüketmeden ve ana kaynaklara aşırı yüklenmeden sürdürülebilmesi yetkinliği olarak bilinmektedir. Sürdürülebilir bir yapı için kaynaklar sürekli olarak değerlendirilmeli, bu değerlendirme çerçevesinde koruma sağlanmalı ve koruma bilinci ön planda tutulmalıdır (Kaypak, 2010). Sürdürülebilirlik, turizm faaliyetlerinin doğal ve kültürel kaynaklar üzerinde olumsuz etkileri ve etkilerin turizmin kendi geleceğini tehlikeye attığının anlaşılmaya başlanması ve bunu sonucunda daha uzun vadeli kullanıma dayanan

sürdürülebilir turizm, alternatif turizm, ekoturizm, sorumlu turizm, yeşil turizm, yumuşak turizm özel ilgi turizmi ve doğa turizmi gibi içerikleri hemen hemen aynı olan fakat farklı isimlerle adlandırılan turizm türlerini gündeme getirmiştir (Altan, 2006).

Çevresel sürdürülebilirlik kavramı, gerekli olan hizmetleri yeniden oluşturmaya devam etmek için kendi destek ekosistemlerimizin kapasitesini aşmadan ve biyolojik çeşitliliği azaltan faaliyetlerimiz olmaksızın insan toplumunun ihtiyaçlarına cevap vermeye olanak sağlayan denge, esneklik ve karşılıklı bağlılık durumu olarak tanımlanabilir (Morelli, 2011).

Günümüzde hızla büyüyen ve gelişen turizm sektöründe turistlerin beklentileri de değişmektedir. Turistler gittikleri ülkenin tarihsel ve kültürel kalıntılarını, yerel kültürünü, yaşam şekillerini, bozulmamış doğal çekiciliklerini, bitki ve hayvan türlerini yerinde orijinal haliyle görmek istemekte ve doğaya, kültüre, topluma duyarlı turizm anlayışının benimsenmesini talep etmektedir. Bu yeni turizm anlayışı maksimum kar sağlamak isteyen kitle turizmi yerine bireysel veya daha küçük turist gruplarını çekmeyi, turistik etkinlikleri daha uzun bir zamana ve daha geniş bir mekâna yaymayı, farklı turizm etkinliklerini geliştirmeyi tercih etmektedir. Doğal ve kültürel değerleri tahrip etmeyen, çevreyi ön plana çıkaran, sürdürülebilir kalkınmanın içinde yer alan sürdürülebilir turizm, turistik çekiciliklerin gelecek kuşaklara zarar vermeden aktarılmasını öngörmektedir (Emekli, 2004; Soykan, 2005).

Turizm, diğer ekonomik faaliyetlerle mukayese edildiğinde çevre ve toplumla olan yegane ilişkisi sebebiyle sürdürülebilir kalkınma üzerinde gerçekten önemli etkilere sahip bir aktivitedir. Turizm, kötü planlanır ya da yönetilirse yok edilebilecek, kaliteli çevreye ve kültürel ayırt edici özelliklere büyük ölçüde muhtaçtır (Welsh Coastal Tourism Strategy, 2007). Sürdürülebilirlik 1970'lerde Akdeniz kıyılarında ve Avrupa alplerinde benimsenmeye başladı. Fakat ana gündem olarak önem kazanması 1980'lerin sonunda oldu. Özellikle

1987'deki Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nda Brundtland Raporuyla ön plana çıktı.

Bu rapora göre sürdürülebilirlik düşüncesinin dört temel ilkesi vardır :

- ❖ Tüm sektörleri içine alan bütüncül planlama,
- ❖ Ekolojik süreçleri korumanın önemi,
- ❖ İnsan mirasını ve biyolojik çeşitliliği koruma gereksinimi,
- ❖ Verimliliğin uzun zamanda ve gelecek kuşaklar için kaynakları tüketmeyecek biçimde kalkınmanın yapılmasının anlaşılması.

Sürdürülebilir turizm, turizm kaynaklarının tüketilmeden, kirletilmeden ve tahrip edilmeden gelecek nesillerin de kullanabilmesini sağlayacak şekilde kullanımının düzenlenmesidir (Greenwood, 2006; Avcıkurt, 2009).Sürdürülebilir turizm doğal, kültürel ve sosyal kaynakları uzun vadede güzelleştiren ve koruyan, olumlu ve ılımlı bir tarzda ekonomik gelişme destekleyen bir turizmdir (Scharpf, 1998). Akademik ve endüstriyel anlamda sürdürülebilir turizm kavramı için yaklaşımlar literatür taramasına dayanarak 4 boyuttan oluşur. Bunlar; kronolojik boyut, baskın olan boyut, kavram gelişimi sunan boyut ve çalışmacının bakış açısı sunduğu yaklaşımlar olarak açıklanabilir (Clarke, 2010).

Sürdürülebilir turizmin ne olduğu, neden ortaya çıktığı , amaçları ve sonuçları büyük çoğunlukla birbirine benzer veya birbirini tamamlar biçimlerde betimlenmiştir. Genellikle sürdürülebilir turizm ve ekoturizm birbirlerinin yerlerine kullanılmış ve kullanılmaktadır. Bu turizm şekli 1990'lardan beri artan bir şekilde tanımı, amaç ve sonuçları ile yoğun olarak tartışılan bir konu haline gelmiştir (Blamey, 1997; Orams, 1995; Priskin, 2003, aktaran Erdoğan ve Erdoğan, 2005).

Sürdürülebilirlik temel insan ihtiyaçlarının ve isteklerinin karşılanmasıyla ilgilidir. İnsan sağlığı, ekonomik güvenliği ve çocuklarının mutluluğu önemlidir. Bu yaşam kalitesi

sorunu ile ilgili temel unsurlardır. Sürdürülebilirlik “uzun vadeli ekonomik, çevresel ve toplum sağlığını” ifade eder (Şekil 1). Bauen ve arkadaşları (1996) ekonomik canlılık oluşturmak, sağlıklı bir çevre sağlamak ve sağlıklı topluluklar oluşturma ve yerel ihtiyaçlarını karşılamak için yeni yollar araştırmayı önermiştir (Vehbi, 2012).

Turistler için temel çekim unsurunu doğal çevre oluşturmaktadır. Bu nedenle doğal çevrenin korunması, geliştirilmesi ve güzelleştirilmesi turizmin sürdürülebilirliği bakımından büyük önem taşımaktadır. Turistik ürün, doğal ve sosyo-kültürel kaynakların varlığına bağlıdır. Bu kaynakların tahrip edilmemesi aynı zamanda dengeli ve yeterince değerlendirilmesi turizm talebinin çevresel bozulmanın az olduğu ülkelere yönelmesi, gelişmekte olan ülkelerin de çevre kirliliği konusunda hassas olmaları ülkelerinin turizm geleceğinin de belirleyicisi olacaktır (Yavuz ve Zığindere, 2000). Bir yörede sürdürülen turizm faaliyetlerinin gelecek nesiller üzerindeki etkisi sürdürülebilirlik açısından önemli bir araştırma konusu olmaktadır (Mcminn, 1997).

Şekil 1. Sürdürülebilir turizmin kapsamı
[Swarbrooke, 1999 (aktaran; Tetik, 2012)]

Sürdürülebilirliğin turizm boyutunu aşağıdaki başlıklar altında toplamak mümkündür (Yavuz ve Zığındere, 2000);

1. Turizm sektörü için doğal kaynakların ve sosyo-kültürel değerlerin büyük önem taşıması, turistik ürünün önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Hatta turizm işletmelerinin kurulması, mal ve hizmet üretmesi, bu kaynakların varlığına bağlıdır. Örneğin; termal kaynağın var olduğu merkezlere termal turizm işletmesi kurulabilir veya denizin, kumun, güneşin uygun olduğu sahile turistik amaçlı konaklama işletmesi kurulabilir. Yani turistik ürün, doğal ve sosyo-kültürel kaynakların varlığına bağlıdır. Bu kaynakların tahrip edilmemesi aynı zamanda dengeli ve yeterince değerlendirilmesi "büyüme" ve "çevre" arasında uyumun olması açısından sürdürülebilir kalkınma felsefesinin ülkeler ve işletmeler tarafından benimsenmesi gerekmektedir.

2. Günümüz insanların ihtiyaç duyduğu tatil ve dinlenmenin nitelikli hizmet işletmelerince karşılanması sürdürülebilir kalkınmanın ahlaki boyutunun önemini vurgulamaktadır. Günümüz nesli, gelecek kuşaklara kaynaklardan yararlanma açısından denge sağlamalıdır.

3. Çevre kirliliğinin yoğun olduğu yerlerden kaçış, turizmin diğer bir konusudur. Sanayileşmenin çevreyi bozucu bir özellik kazanması, turizm talebinin çevresel bozulmanın az olduğu ülkelere yönelmesi, gelişmekte olan ülkelerin de çevre kirliliği konusunda hassas olmaları ülkelerinin turizm geleceğinin de belirleyicisi olacaktır. Ancak gelişmiş ülkeler çevreyle ilgili tepkileri azaltmak amacıyla çevreye zarar verici teknolojileri geliştiren ülkelere ihraç etmektedirler. Burada, sürdürülebilir kalkınma felsefesinin tüm ülkeler tarafından benimsenmesi zorunluluğu vardır.

Sürdürülebilir turizmin yararlarını aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür (Swarbrooke, 1999):

- ❖ Turizmin doğal, kültürel çevre ve insanlar üzerindeki etkilerinin anlaşılmasını teşvik eder.
- ❖ Fayda ve maliyetlerin adil bir şekilde dağıtılmasını sağlar.
- ❖ Doğrudan turizm sektörüne hem de sektörü destekleyen diğer sektörlerle yerel istihdam sağlar.
- ❖ Oteller, diğer ağırlama hizmetleri, yiyecek - içecek hizmetleri, ulaşım sistemleri, el sanatları ve rehberlik hizmetleri gibi yerli endüstrileri uyararak verimliliğini artırır.
- ❖ Ülke için döviz kaynağıdır, yerel ekonomiye yeni para ve sermaye girişi sağlar.
- ❖ Özellikle tarımsal istihdamın düzensiz ve yetersiz olduğu alanlarda yerel ekonomide çeşitlilik sağlar.

Turizmde alternatif arayışlar çevrenin ve sosyal yapının hızla tahrip olmasını önlemeye dönük yeni bir politika olarak karşımıza çıkmaktadır. Turizmin gelişiminin sürdürülebilir olabilmesi için; politikaların uyum ve düzenini, büyüme sınırlamalarının kabul edilirliliğini ve uzun süreli bir vizyonun var olması gibi ön koşulları, planlamanın ilk safhalarında belirlemek gerekmektedir (Ahn vd., 2002). UNEP ve WHO (2005), sürdürülebilir turizmin 12 hedeflerini şu şekilde sıralamıştır :

- ❖ Ekonomik süreklilik
- ❖ Yerel refah
- ❖ İstihdam kalitesi
- ❖ Sosyal eşitlik
- ❖ Ziyaretçi memnuniyeti
- ❖ Yerel kontrol
- ❖ Toplumsal refah

- ❖ Kültürel zenginlik
- ❖ Fiziki bütünlük
- ❖ Biyolojik çeşitlilik
- ❖ Kaynak verimliliği
- ❖ Çevresel saflık

Iorio & Corsale (2014), bir yörede sürdürülebilir bir turizm gelişimi yaratabilmek için, yerel halkın turizmden fayda sağlayabilmeleri adına, yerel halkın lehine turizmden girdi sağlayabilecek kararların alınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Sürdürülebilir turizmin bir çok farklı tanımı yapılmıştır. Bu tanımlar nasıl olursa olsun, sürdürülebilir turizm hakkında üzerinde düşünce birliği bulunan temel karakteristikler de vardır. Bu karakteristikler (Yücel, 2002);

- ❖ Doğa temelli olması (ziyaretçiler doğal alanlardaki doğal ve geleneksel kültür unsurların gözlemliyor ve anlamaya çalışıyorlar),
- ❖ Biyo-çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması,
- ❖ Yerel toplumların refahını desteklemesi,
- ❖ Olumsuz çevresel ve sosyo-kültürel etkilerin minimuma indirgenmesi için aktivitelerini hem turistler hem de yerel halkın sorumluluğunda düzenlemesi,
- ❖ Yenilenemez kaynakların minimum kullanımını gerektirmesi,
- ❖ Yerel mülkiyetin ve yerel topluma dönük istihdam imkânlarının üretilmesini öngörmesi olarak sıralanabilir.

2.5. Ekoturizm

Ekoturizm kavramı tanımlanarak, ortaya çıkışı ve gelişimi, özellikleri, önemi, amaçları, ilkeleri ve ekoturizm aktiviteleri ele alınmıştır.

2.5.1. Ekoturizm kavramı

Kavramın anlam ve kullanımında karmaşa ve anlaşmazlık sürmektedir (Weaver, 1999). Ekoturizme yönelik hızlı ilgi artışı, kavramın içeriğine yönelik tartışmaların da hızla artmasına neden olmuştur. Öyle ki, 2001 yılında yapılan bir çalışmada turizm yazınında yer almış seksen ayrı ekoturizm tanımı belirlenmiştir (Fennell & Dowling, 2003).

Ekoturizm, genellikle küçük gruplar halinde, ailelerin işlettiği küçük tesislerde, geleneksel mimarinin ve yerel kaynakların kullanımını hedef almaktadır. Ekoturizm amacına uygun gerçekleştirildiği takdirde hassas ekosistemlerin korunması ve bu bölgelerin içersinde ve çevresinde yaşayan nüfusun sosyo - ekonomik gelişmesi için kaynak yaratabilen bir araçtır. Önemli ekoturizm potansiyeli olan dağlık ve ormanlık bölgelerdeki köylerde yaşayan halkın yoksulluğu göz önüne alındığında, ekoturizmin sosyal sınıflar arasındaki dengesizliği azaltabilecek bir etken olduğu anlaşılabilir (Altıparmak, 2002).

Ekoturizmin doğal çevrelerin değerinin artması, koruma için ekonomik değeri, doğa koruma için yerel halk ve ziyaretçilere verilen eğitim gibi faydalı etkileri bulunmaktadır. Bununla beraber, bitki ve yaban hayatı habitatlarını yok edebilir, toprak ve kumul erozyonu, toprak stabilizesinin bozulması, jeolojik rejimlerin değişmesi, besin döngüsünde bozulma, biyolojik çeşitlilikte azalma, altyapı yönetim sorunu gibi baskılar ziyaretçi etkinliklerini etkileyen olumsuz etkileri de olabilir. Vejetasyon üzerine, bitki topluluklarında yapısal değişiklikler, ezilmeden dolayı zarar görme, taşınan egzotik türlerin girişi, hasat boyunca örneklerin götürülmesi gibi etkileri vardır. Bu biyofiziksel etkilere ek olarak insan varlığıyla hava ve gürültü kirliliği de artabilir (Cynthia vd., 2000).

Günümüzde uluslararası anlaşmalar ve toplantılar başta olmak üzere ulusal ve bölgesel boyutta en yaygın olarak üzerinde durulan ekoturizm kavramı, doğaya dayalı turizm, yumuşak turizm, özel ilgi turizmi, yeşil turizm, sorumlu turizm, bilinçli turizm, kırsal turizm,

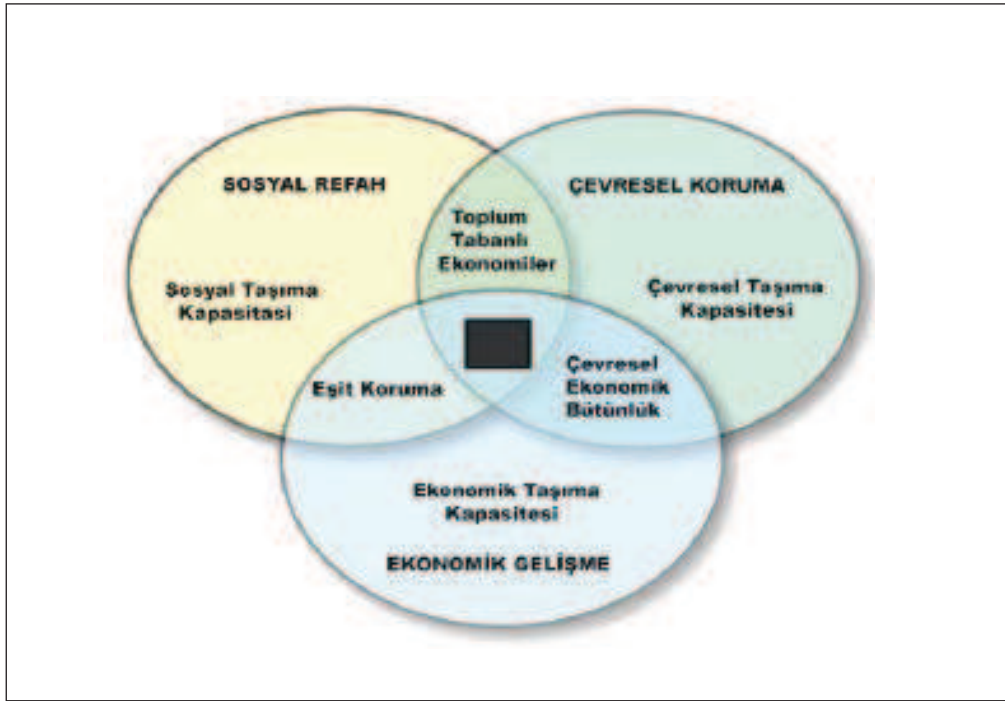
alternatif turizm ve sürdürülebilir gibi türlerle birlikte veya o türler içinde ele alınır ve tanımlanır. Ekoturizm kavramının orijini kesin olarak bilinmemektedir, fakat Hetzel ilk kullananlardan biri olarak kabul edilmektedir. Hetzel (1965; aktaran Weaver, 1997) ekoturizmi 4 temel ilke ile tanımlamıştır:

- ❖ Çevresel etkileri en aza indirmek
- ❖ Ev sahibi ülkenin kültürüne saygı duymak
- ❖ Yerel topluma faydaları maksimuma çıkarmak
- ❖ Turist tatminini maksimuma çıkarmak

Ekoturizmin en çok kabul edilen ilk tanımı ve amacı ise Cabellos - Lascurain'e (1996) aittir: "Ekoturizm bir yerdeki geçmiş ve şimdi var olan kültürel ifadeler kadar, doğayı, yaban hayatını ve doğal bitkisini inceleme, doğa hayranlığı, görünüşünden zevk alma gibi belli amaçlarla kısmen bozulmamış veya kirletilmemiş doğal alanlara yapılan seyahattir". Dikkat edilirse, ekoturizm bu tanımda bilmek, anlamak ve tecrübelemek amaçlı yapılan bir faaliyet olarak sunulmaktadır. Kitle turizminde de insanların önemli bir kısmı çevreye hayranlık, çevreden zevk alma, görme ve bilme gibi aynı amaçlarla giderler. Tekrar aynı yere gidildiğinde ise doyum getiren deneyimin yinelenmesi vardır. Dolayısıyla ekoturizmin ayırt edici özelliği bozulmamış doğal alanlara yapılan seyahat olmaktadır (Erdoğan, 2012). Bu gerçekleştirilirken de çevreye saygı ve duyarlılığın artırılması yoluyla, rekreasyonel turizm kaynaklarının gelecek nesillere aktarımını ve bu sırada yerel halkın refahını ve bütünlüğünü geliştirmeyi hedefleyen, sosyal sorumluluk duygusu içerisinde ölçülü, çevreye duyarlı, yaşama saygılı ve akılcı bir turizm yaklaşımı olarak dikkat çekmektedir (Daş ve Korkmaz, 1997).

Ekoturizmde, faaliyetin gerçekleştiği yer doğal çevredir. Ekoturizm doğa temelli bir turizm biçimi, aydınlatıcı bir doğada seyahat deneyimidir (Wight, 1993). Ancak doğada

gerçekleştirilen her faaliyet ekoturizm etkinliği olarak kabul edilmemektedir. Hafta sonları piknik yapmak ya da tesadüfen doğada yürüyüş yapmak ekoturizm etkinliği olarak değerlendirilemez. Turizm faaliyetleri kültürel değerlere ve yerel ekonomiye zarar veriyorsa bu faaliyetler ekoturizm etkinliği sayılamaz (Şekil 2). Ekoturizm doğayı anlama ve doğadan zevk almanın yanı sıra, doğayı koruyacak eylemlerde bulunmayı da gerektirmektedir (Türker, 2013).

Şekil 2. Ekoturizm; çevresel, ekonomik ve sosyal ilişki

(Carpenter, 2000)

Dünya Turizm Örgütü ekoturizmi; “doğal bölgelere yapılan çevreyi korumayı ve yöre halkının refahını artırmayı amaçlayan, sorumlu bir seyahat” olarak tanımlamaktadır (Akıllı, 2004). Uluslararası Doğa Koruma Birliği'nin (IUCN) tanımına göre ekoturizm; doğayı ve kültürel kaynakları korumaya teşvik eden, düşük ziyaretçi etkisine sahip olan ve yerel halka sosyo - ekonomik fayda sağlayan, bozulmamış doğal alanlara çevresel açıdan sorumlu seyahat

ve ziyaretlerdir (Wood, 2002). Uluslararası Ekoturizm Topluluğu (TIES - The International Ecotourism Society) ekoturizmi şöyle tanımlamaktadır: “Ekoturizm çevreyi koruyan ve yerel halkın refahını gözeten, doğal alanlara karşı duyarlı seyahattir. (<http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism>).

Sürdürülebilir turizmle ekoturizm, ulaşılmak istenen sonuçlar açısından benzer özellikler gösterdiğini ancak süreçler açısından farklılıklar içerdiğini belirtmekte yarar ve gereklilik vardır. Etkinlikleri korunan alanlarda gerçekleştirildiği için ekoturizm; diğer bütün türlerden daha yüksek düzeyde bir ekonomik, doğal, tarihi, kültürel, koruma ve gelişme sağlamak için çaba gösteren bir turizm türüdür (Öztürk, 2002).

Ekoturizm kitle turizminin aksine, turizmi yıl içine yaymak, doğal çevreye yapılan baskıyı azaltmak, tahribatı düzeltmeye değil, önlemeye yönelik planlama ve uzun vadeli ekonomik çıkarı gözetmektedir (Öztunalı Kayır, 1998). Ekoturizm; görelî olarak daha az tahrip olmuş doğal alanlarda yapılan, çevreye karşı sorumlu bir seyahat ve konaklama şeklidir. Doğanın şimdiki ya da geçmiş, tüm kültürel niteliklerin değerini fark etmek ve tadına varmak amacıyla yapılmaktadır (Yeğen, 2007).

2.5.2. Ekoturizm kavramının ortaya çıkışı ve gelişimi

Dünyadaki hızlı, ekonomik, siyasal ve teknolojik gelişmelere paralel olarak, turizm tüketim kalıplarında da son yıllarda önemli bir değişim gözlenmektedir. Zamanla daha da belirginleşen yeni tip turistlerin beklentileri, deniz - güneş - kum üçgeninin hâkim olduğu alışılmış turizm merkezlerinden uzak, doğa ile iç içe, abartılı olmayan tesislerde iyi bir oda, iyi hizmet ve tüm bunların başında bozulmamış ve temiz bir çevrede aktif bir tatil olarak özetlenebilir (Yürük, 2003).

Turizmin çevre üzerinde yarattığı olumsuz etkiler, kitle turizminin yıkıcı etkileri, günümüz turistlerinin değişen beklentileri birtakım farklı turizm arayışlarını da beraberinde

getirmiş ve doğa ile yüksek seviyede etkileşim içinde bulunmak isteyen, çevre ile uyumlu rekreasyonel aktiviteler talep eden yeni bir turist tipi ortaya çıkmıştır (Kerr, 1991).

2000’lerde de, “doğa temelli, çevreye duyarlı, yerel yaşama saygılı, akılcı ve ölçülü, çevre eğitimi getiren ve yerel katılımı gerektiren” gibi kavramsal eklemelerle ekoturizmin tanımı “zenginleşmiştir” (Erdoğan ve Erdoğan, 2005). 2001 yılından itibaren de bölgesel ve ulusal seviyede ekoturizm ile ilgili görüşmeler düzenlenmiştir. Bu görüşmenin ardından UNEP tarafından Quebec kentinde “Dünya Ekoturizm Zirvesi” toplanmıştır. Zirve ekoturizm ile ilgili yapılan ilk dünya zirvesidir. Bu zirvenin en önemli çıktısı “Ekoturizm Üzerine Quebec Deklerasyonu” olmuştur. Deklerasyon, dünya çapında 5.000 uzmanı bir araya getirerek bu paydaşlar arasında diyalogun sağlanması, sürdürülebilir kalkınma kapsamında ekoturizm faaliyetlerinin sürdürülmesi ve BM düzeyinde öneriler sunulması bakımından önemlidir (Higham, 2007).

Şekil 3. Ekoturizmin ortaya çıkışını etkileyen temel faktörler

[Tazim, Borges & Stronza ,2006 ; (aktaran; Tetik, 2012)]

Ekoturizmin gelişmesi sırasında çeşitli kurumlar ve özel şirketlerin katılımıyla ekoturizm ve sürdürülebilir turizm eğitimi, sertifika ve akreditasyon programları geliştirilmiştir. Günümüzde sürdürülebilir turizm pratikleri için eko - etiketi ödülü veren 60'dan fazla gönüllü sertifika programı vardır (Erdoğan, 2005). Yaygın olarak kullanılan turizm eko - etiketi programlarından bazıları Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1

Turizm Eko - Etiketleri

• Audubon Green Leaf Eco-Rating Program
• Beluga
• Blue Flag
• Carbon Reduction Label
• Clean Marine Green Leaf Eco-Rating Program
• David Bellamy Conservation Award
• Environmentally Friendly Product: Czech Republic
• Estonian Ecotourism Quality Label
• Flybe Aircraft Ecolabel
• Green Certificate: Latvia
• Green Globe Community Standard
• Green Globe Company Standard
• Green Key
• Green Key (Hotel Association of Canada)
• Green Seal
• Green Tourism Business Scheme
• Hungarian Ecolabel / Környezetbarát Termék Védjegy
• Legambiente Turismo
• Milieukeur Ecolabel: The Netherlands
• Nature's Best Ecotourism
• Nordic Ecolabel or "Swan"
• Österreichisches Umweltzeichen (Austrian Ecolabel)
• Rainforest Alliance Certified
• Steinböck
• Sustainable Travel Eco-Certification Program
• Tourism Ecolabel: Luxembourg
• Viabono

[<http://ecolabelling.org/type/tourism>, (aktaran; Atalar, 2009)]

UNEP, TIES ve Ekoturizm Norveç tarafından 2007 yılında, Norveç Oslo'da düzenlenen Küresel Ekoturizm Konferansı'nda ise Dünya Ekoturizm Zirvesi'nden bu yana geçen zaman içerisindeki gelişmeler değerlendirilmiş ve son eğilimler incelenerek ekoturizmin koruma ve sürdürülebilir gelişmeye olan katkısının güçlendirilmesi için, gerekli politika ve düzenlemelerin oluşturulmasının gerekliliği vurgulanmıştır (Kuter ve Ünal, 2009; <http://www.ecotourismglobalconference.org/>).

2.5.3. Ekoturizmin özellikleri ve önemi

Ekoturizmin temel özelliği, doğadan hoşlanılması kadar aynı zamanda onu korumayı da desteklemesidir. Bu koruma fikri genel olarak doğal alanlarda eğitimsel olanakların sağlanmasını da çağrıştırmaktadır. Sürdürülebilirlik ile ilgili yapılan yoğun tartışmalarda doğal kaynak temeline dayalı politikalar izlenmedikçe ekoturizmin varlığının tehlike altında olacağı ileri sürülmektedir (Demir ve Çevirgen, 2006).

1990 yılından itibaren, ekoturizm yıllık ortalama % 20 - % 34 artış göstermektedir. (TIES, 2006). Bu artışın sebebi insanların şehir hayatının stresinden kurtulmanın bir yolu olarak çözümü doğada aramaları ve ulusal park ve korunmuş alanları ziyaret etmelerine bağlanmaktadır (Wearing & Neil, 1999). Genellikle eko turistlerin çevreye çok daha fazla duyarlı oldukları ve doğal kaynakların zarar görmesine daha az neden oldukları kabul edilir. Ayrıca, bu turistler çevresel sorumluluk taşıyan, çevreyi korumaya özen gösteren tüketiciler olarak çevreye daha küçük "ekolojik ayak izi" bırakmaya çalışan insanlardır (Sara & Friedrich, 2006).

2.5.4. Ekoturizmin amaçları ve ilkeleri

Dünya Turizm Örgütüne göre ekoturizmin amacı (www.world-tourism.org aktaran; Kaypak, 2012);

- ❖ Turizmin doğal ve geleneksel çevreye verdiği tahribatın en alt düzeye indirilmesi,
- ❖ Turistlere ve yerel halka doğanın ve geleneksel sosyo - kültürel çevrenin korunmasına yönelik eğitim verilmesi,
- ❖ Turizmin yerel halkın ihtiyaçlarının karşılayan, yerel yönetim ve halkla işbirliği içinde gelişen sorumlu bir ticaret olarak özendirilmesinin sağlanması,
- ❖ Koruma kapsamındaki (doğal ve sosyo - kültürel) alanların yönetim için kaynak ayrılması,
- ❖ Turizmin negatif etkisinin en alt düzeye indirilmesi amacıyla sosyo - kültürel ve doğal çevreye yönelik uzun vadeli takip ve değerlendirme programlarının desteklenmesi,
- ❖ Turizmin yerel halkın geçimine katkıda bulunmasını sağlayacak şekilde geliştirilmesinin temini,
- ❖ Turizmin gelişiminin yörenin sosyal ve çevresel kapasitesini artıracak şekilde gelişmesinin temini,
- ❖ Çevreyle uyumlu, doğal ve geleneksel sosyo-kültürel yaşamla iç içe geçen, yöresel bitki örtüsünü ve yaban hayatını koruyan turizmin alt yapı yatırımlarının gerçekleştirilmesidir.

Dünya Turizm Örgütüne (WTO) göre ekoturizmin bileşenleri, biyolojik çeşitliliğin korunmasına katkıda bulunması, yerel halkın refahının gözetilmesi, turistlerin ve yerel halkın bilinçlendirilmesi ve turizm hakkında sorumlu hareket etmesinin sağlanması, küçük ölçekli işletmelerce küçük turist gruplarına hizmet verilmesi, geri dönüşü olmayan kaynakların düşük düzeyde tüketilmesi, turizm yönetimine yerel düzeyde katılımın önemsenmesi, iş fırsatlarının yerel halk lehinde gelişmesinin gözetilmesi olarak tanımlanmaktadır.

Ekoturizmin belirtilen amaçlarına bağlı olarak ziyaretçiler, yerel halk ve yerel iş yerlerinin etkinliklerini içeren tanım, genel ayırt edici özellikler ve sonuçlar hakkında çeşitli

ilkeler sunulur. Ekoturizmin ilkeleri ekoturizmin yapıldığı bir alanda değerlendirme ölçüsü olarak kullanılabilir. Bunun için her ilke açıkça belirtilmeli; her ilkeyi oluşturan faktörler saptanmalı; her faktörün işlevsel tanımlaması yapılmalı; böylece ölçülebilir hale getirilerek ölçmeler yapılmalı ve sonuçlar değerlendirilmelidir (Erdoğan ve Erdoğan, 2005). Buna örnek olarak, ekoturizmi altı ilkeyle inceleyen Wallace ve Pierce'in çalışması (1996) verilebilir:

1. Çevre ve yerel halk üzerinde an az olumsuz etkiyi yapacak kullanım tarzını belirleme,
2. Alanın doğal ve kültürel sistemine karşı duyarlılığı ve bilinci artırma,
3. Yasal olarak yönetilen korunan alanlar ve diğer doğal alanların yönetimi ve korunmasına katkıda bulunma,
4. Alanda yapılacak turizm miktarı ve türünün belirlendiği karar verme aşamasında ve uzun dönemde yerel halkın katılımını sağlama ve artırma,
5. Yerel halka ekonomik ve diğer faydalar sağlama olarak belirlenmiştir.

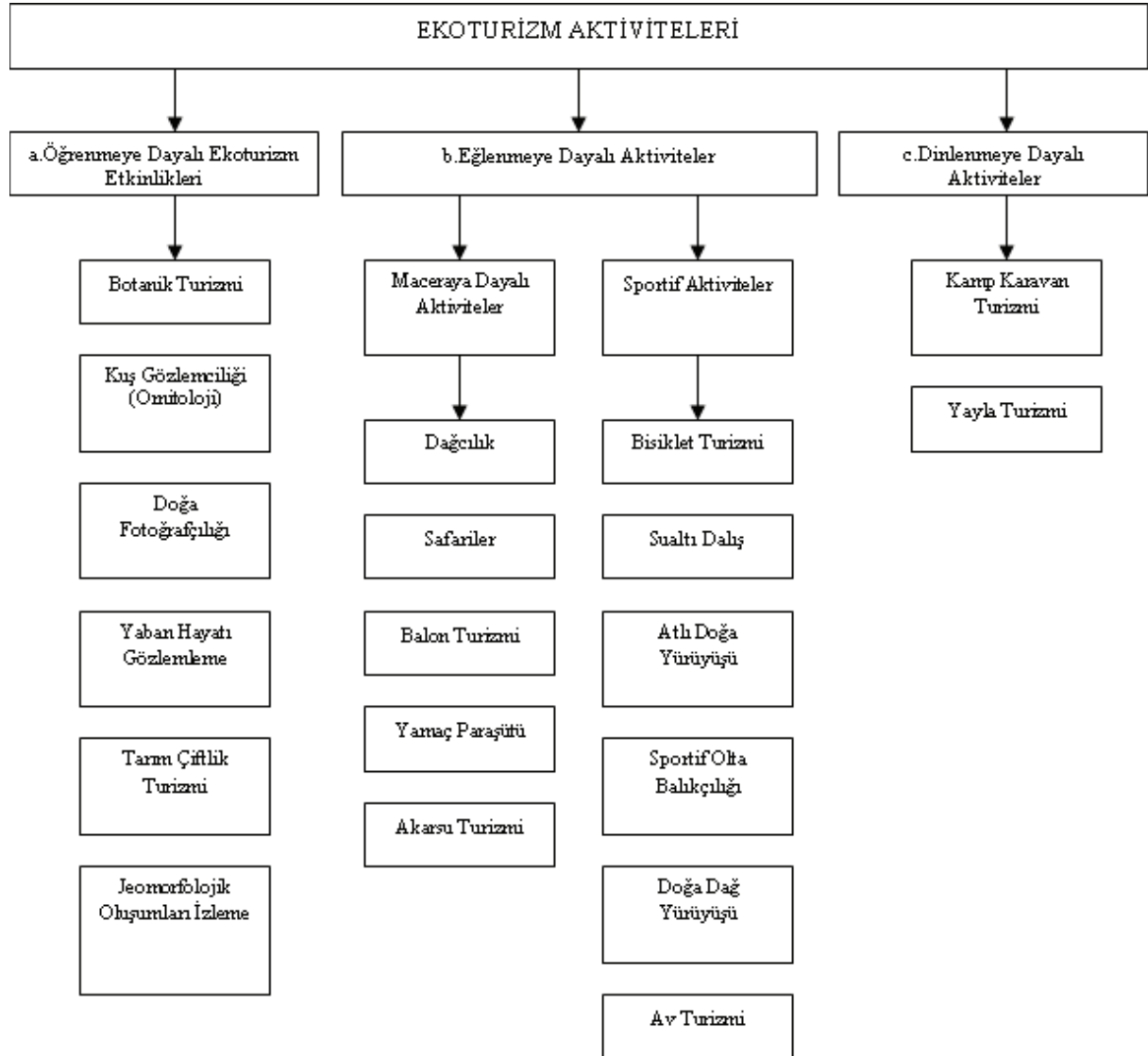
Böylece bu şekildeki turizm faaliyeti ile doğal yapı büyük ölçüde korunur, konuklar arkalarında çok az iz bırakır ve yerel nüfusun sosyo - ekonomik gelişmesini aktif bir biçimde gözetir.

2.5.5. Ekoturizm aktiviteleri

Ekoturizm etkinlikleri çeşitli niteliklere göre gruplandırılmaktadır. Bu kıstaslar turizmde kullanılan araçlar (bisiklet, balon, at) gidilen yerin doğası (dağ, yayla, mağara) yapılan etkinliğin özelliği (akarsu, av, bilim, trekking) gibi çeşitlilik gösterir (Altan, 2006).

Polat (2006), çalışmasında ekoturizm aktivitelerini öğrenmeye dayalı, eğlenmeye dayalı ve dinlenmeye dayalı olmak üzere üç temel başlık altında incelemiştir. Buna ek olarak

çeşitli kaynaklardan yararlanılıp ekoturizm aktivitelerinin derlenerek sınıflandırılması Şekil 4'te görülmektedir.

Şekil 4. Mevcut ekoturizm ile ilgili aktivitelerin derlenerek sınıflandırılması

[Polat (2006)'ın çalışması temel alınarak diğer alanyazın incelemesi sonucunda derlenmiştir]

2.5.5.1. Öğrenmeye dayalı ekoturizm etkinlikleri

Botanik turizmi

Çeşitli coğrafi özellikleri, coğrafi farklılığın getirdiği iklim çeşitliliği, üç kıta arasında doğal bir köprü olması, Anadolu Yarımadası'nı dünyada benzerine az rastlanan bir bitki çeşitliliğine sahip kılmıştır. Avrupa'nın tamamında varolan bitki sayısı toplam 12.000 adet iken bu sayı ülkemizde 9.000 adettir (<http://www.ngt-news.com/turizm/botanik-turizmi>).

Botanik turizmi bitki izlemek için gruplar halinde bir tur liderinin öncülüğünde yapılan bir turizm etkinliğidir. Dünyada bitki meraklıları çok fazladır, uluslararası düzeyde organize olan dernekler kurulmaktadır. Bu etkinlik türünde en önemli nokta botanik konusunda bilgili, bitki türlerinin Latince isimlerini ve özelliklerini bilen aynı zamanda yabancı dili olan tur rehberleri eşliğinde yapılmasıdır. Ayrıca ulaşım ve konaklama imkânları da yeterli olmalıdır. Botanik turizminin olumlu etkilerinin yanında bitki kaçakçılığı yapan, araç kiralayarak safari denen turları gerçekleştiren turistler tarafından negatif etkiler de ortaya çıkar. Bunun önlenmesi için denetimin iyi uygulanması gerekmektedir (TÜRSAB, 2002).

Botanik turizmi, belli bir bölgede yetişen bitkilerin özellikle de endemik türlerin görülmesi ve incelenmesi için yapılır. Ayrıca özel amaçlarla oluşturulan botanik bahçelerinin ziyareti şeklinde de gerçekleştirilmektedir (Şen, 2010).

Kuş gözlemciliği (Ornitoloji)

Yunancada “ornis - kuş” ve “logos - bilim” kelimelerinden türemiştir (Erdoğan, 2003). İnsanın doğada daha fazla zaman geçirmesine ve kendisinin doğanın bir parçası olduğunu fark etmesine yardımcı olan bir faaliyettir. Kuşları, kuşların yaşam alanlarını ve giderek tüm doğayı tanımayı ve korumayı amaçlayan bir ekoturizm aktivitesidir (Pekçetinöz, 2006; Yılmaz, 2008).

Kuş gözlemciliği etkinliği dünyada yaban hayatı gözleme türleri içinde ön plana çıkmış ve yoğun ilgi görmektedir. Canlı türlerindeki çeşitlilik, az bulunurluk ve tehlike ziyaretçilerin yaban hayatı gözleme turlarında destinasyon seçimini etkileyen en önemli motivasyon unsurlarıdır. Dolayısıyla bu turlar macera turizmi, özel ilgi turizmi ve ekoturizmin bir kombinasyonu olarak görülmektedir (Yılmaz, 2008).

Doğa fotoğrafçılığı

Doğa turizmi genel olarak, doğal ortamlara yapılan seyahatleri ifade etmektedir. Manzara bütünlüğü, topoğrafya, su, vejetasyon ve yaban hayatı gibi doğal kaynakların kullanımı ile ilgili bütün turizm şekillerini içermektedir. Doğaya dayalı turizm, kırsal mekanlarda yapılan rekreasyonel ve macera türü spor faaliyetlerini içine almaktadır (Ceballos Lascurain, 1996; Özgüç, 1998).

Doğa, onu oluşturan öğelerin gösterdiği çeşitlilik ve estetik çekiciliğiyle fotoğrafçılar tarafından büyük ilgi görmektedir. Fotoğrafçıların doğaya olan bu ilgisi doğa fotoğrafının özel bir alan olmasını ve sınırlarını çizmesini de beraberinde getirmiştir. Doğada fotoğraf fırsatları yakalandığında hazırlıklı olmak, koşulları en iyi şekilde değerlendirebilme imkânı sağlar. Diğer fotoğrafçılık türlerinde fotoğraflanan konunun içinde etkin bir rol oynamadan makine ile gözlemcilik görevi yapılmaktadır. Ancak doğada yapılan fotoğrafçılıkta fotoğrafçı, fotoğraflanan konunun bir katılımcısı olmaktadır (Polat, 2006).

Yaban hayatı (fauna) gözlemciliği

“Yaban hayatı” deyimini doğayı oluşturan canlı ve cansız tüm nesnelere kapsar. Küçük veya büyük, insanlar için yararlı veya zararlı olan tüm bireyler yaban hayatını zenginleştiren önemli varlıklardır (Mol ve Küçükosmanoğlu, 2005). Yaban hayatı gözlemciliğinde en önemli aktivitelerden biri kuş gözlemciliğidir. Kuş gözlemciliği etkinliği dünyada yaban hayatı gözleme türleri içinde ön plana çıkmış ve yoğun ilgi görmektedir.

Canlı türlerindeki çeşitlilik, az bulunurluk ve tehlike ziyaretçilerin yaban hayatı gözlemlene turlarında destinasyon seçimini etkileyen en önemli motivasyon unsurlarıdır. Dolayısıyla bu turlar macera turizmi, özel ilgi turizmi ve ekoturizmin bir kombinasyonu olarak görülmektedir (Yılmaz, 2008).

Tarım - çiftlik turizmi (Agro - turizm)

Tarım turizmi; ekonomik katkılarının yanında, sosyal anlamda dinlendirici ve tedavi edici, çevresel anlamda eğitici özellikler gösteren zirai, ekolojik ve kültürel ürünlerin birleşmesinden meydana gelmektedir. Genel olarak tarım turizmi, sürdürülebilir turizmin gelişimini sağlayan, çevreye saygı gösteren, bölgelerin kültürel mirasına ve otantik özelliklerine değer veren bir turizm çeşididir (Woo & Yean, 2006). Tarım turizmi ya da diğer adıyla agro-turizm, uluslararası turizmin gelişmesi sonucu tarımsal faaliyetlerin yapıldığı ve doğal çekiciliklere sahip alanlarda ortaya çıkmıştır. Bu turizm türü, çoğunlukla kırsal alanda yapılan tüm turizm faaliyetlerini kapsamakta ve bir bakıma kırsal turizmle paralellik göstermektedir (Nilson, 2002).

Çiftlik turizmi, kırsal alanlarda konaklama ve etkinliklerin çiftliklerde yapılması faaliyetidir. Eğer, herhangi bir kırsal yerleşmede ekonomik etkinlik tarım ise ve turistik uygulamalarda ağırlıklı olarak tarıma dayalı programlar yer alıyorsa, bu turizm türü de tarım turizmi olarak adlandırılmaktadır. Tarım turizmi, bir etkinlik olarak sürerken, aynı zamanda doğal çevrenin, geleneksel kırsal coğrafi görünümün korunmasına yardım etmekte, çevre, tarım ve turizm arasındaki bağı sağlamaktadır. Bu kavramlar kırsallığı çağrıştırmakta kırsal turizm olarak ifade edilmektedir (Erdoğan, 2003).

Tarım turizmine bağlı olarak tarım ve turizmi bütünleştirme süreci hız kazanmaktadır. Turizmi geliştiği bölgelerde tarımla geçinen yerel halk, verimli tarım alanlarını turistik işletmelere bırakarak değil, rasyonel biçimde verimli alanları tarım, görece verimsiz alanları

turizm ve rekreasyon amaçlı kullanarak daha planlı ve rasyonel bir turizm ve tarım bütünleşmesi gerçekleştirmelidirler. Son dönemlerde, tarım alanlarına zarar vermeden, şehir hayatından bir süreliğine uzaklaşmak isteyen ve kırsal hayata özlem duyan turistlere yönelik yeni bir turizm türü ortaya çıkmıştır. Bu turizm türünde turistler tarımsal aktivitelere doğrudan katılabilmekte, doğayla iç içe olma özelemlerini ve ihtiyaçlarını karşılayabilmektedirler (Çıkın vd., 2009).

Jeomorfolojik oluşumları izleme / Mağara turizmi

Bu ekoturizm türünde jeolojik, jeomorfolojik yapı ve unsurlar, kıyılar, göller, kanyonlar, jeotermal kaynaklar, endemik bitkiler ve diğer doğal anıtlar turistlerin özel ilgi odaklarını oluşturmaktadır (Polat, 2006; Efe vd., 2008).

Doğal süreçler sonucunda oluşmuş yer altı oyuğuna mağara adı verilmektedir. Genel olarak yer altı boşluğu ya da birbirlerine bağlantılı boşluklar sistemini içeren mağaralar işlevlerine ve yapılarına göre “obruk” olarak da tanımlanmaktadırlar (Kozak vd., 2000).

Jeolojik ve jeomorfolojik oluşumları izleme etkinliği içinde son zamanlarda mağaralara yapılan geziler artmış ve mağara turizminin doğmasına neden olmuştur.

Mağaraların görsel, sportif, sağlık ve kültür açısından sahip olduğu özellikler mağara turizmini ortaya çıkarmıştır. Sarkıt, dikit ve sütun gibi oluşumlarla süslü salonları, gölleri ve yeraltı dereleriyle doğa turizminin konusu içine giren mağaralar, mağaracılık sporu açısından aktif turistleri çekerken diğer taraftan girişe açılması, dolaşımın düzenlenmesi, aydınlatma hizmetleriyle her yaştan ve her gruptan turistleri çekmektedir (Doğaner, 2001).

2.5.5.2. Eğlenmeye dayalı aktiviteler

2.5.5.2.1. Maceraya dayalı aktiviteler

Dağcılık

Dağcılık tırmanma sporudur ve yürüyüş, kaya tırmanışı, buz tırmanışı ve kayaklı dağcılığı içerir. Dağcılık sporu, insanların Alp Dağları'na tırmanmaya başlamalarıyla doğmuştur. Başlangıçta çok az sayıda insanın dağlara tırmanmasına karşın, ilk dağcılık kulüplerinin kuruluşundan sonra dağlara tırmanma Avrupa ülkelerinde, özellikle İngiltere, Almanya, Avusturya, İtalya ve Fransa'da popüler bir rekreasyonel aktivite olmuştur. Günümüzde dünyanın her yerinde milyonlarca insan dağcılık, kaya tırmanışı ve doğa yürüyüşü yapmaktadır. Dağcılar, tırmanmak için sık sık, yaşadıkları yerden başka bölgelere ya da ülkelere seyahat etmektedirler. Bu yüzden dağcılık, sadece kitlesel bir spor aktivitesi değil, aynı zamanda kitlesel bir turizm hareketi olmuştur (Somuncu, 2004).

Dağcılığın uluslararası spor haline gelmesi ise 1931 yılında, merkezi Cenevre'de bulunan Uluslararası Dağcılar Birliği'nin (International Mountaneering and Climbing Federation - UIAA) kurulmasıyla mümkün olmuştur (Küçükaslan, 2007).

Dağlar macera, heyecan ve değişiklik arayanlara çeşitli rekreasyonel faaliyetler ve yeni spor olanakları sağlamaktadır. Doğa yürüyüşleri, dağ bisikletiyle geziler, orienteering, sağlam kayaların olduğu dik yamaçlarda kaya tırmanıcılığı, karlı alanlarda yapılan botla kaymak (snowspee rafting), kızak (snowscating), buzul kayağı (heliskiing helikopterle gidilerek yapılan yüksek dağ kayağı), balon skiing (balonla gidilerek yapılan yüksek dağ kayağı), snowboarding dağlarda yapılan aktiviteler arasında sayılabilir (Erdoğan, 2003).

Safari

Ekoturizm etkinliklerinden bir diğeri olan safari doğa keşfi olarak adlandırılmaktadır. At safari ya da cip safari olarak gerçekleştirilir. Fotoğrafçıların doğaya olan bu ilgisi doğa

fotoğrafının özel bir alan olmasını ve sınırlarını çizmesini de beraberinde getirmiştir. Doğada fotoğraf fırsatları yakalandığında hazırlıklı olmak, koşulları en iyi şekilde değerlendirebilme imkânı sağlar. Diğer fotoğrafçılık türlerinde fotoğraflanan konunun içinde etkin bir rol oynamadan makine ile gözlemcilik görevi yapılmaktadır. Ancak doğada yapılan fotoğrafçılıkta fotoğrafçı, fotoğraflanan konunun bir katılımcısı olmaktadır (Polat, 2006).

Manzara bütünlüğü, topoğrafya, su, vejetasyon ve yaban hayatı gibi doğal kaynakların kullanımı ile ilgili bütün turizm şekillerini içermektedir (Ceballos Lascurain, 1996; Özgüç, 1998).

Balon turizmi

Balon turları sayesinde tüketiciler hem daha çok yeri görme şansına sahip olmakta hem, hem de yürüyüşle görülmesi mümkün olmayan manzaraları görmektedirler. Bunun yanında balonla gezinti başlı başına bir faaliyet olarak turistik tüketicilerin ilgisini çekmektedir (Altan, 2006).

Balonla yapılan geziler ayrıca, doğa yürüyüşlerine ve bisiklet turlarına katılma konusuna engeli bulunan ya da yaşı dolayısı ile bu kondisyona sahip olmayan turistik tüketiciler içinde bulunmaz bir fırsat sunmaktadır. Balon gezilerinin bir başka avantajı “fotoğraf avcılığı” diyebileceğimiz bir faaliyete imkan sağlamasıdır. Gerçekten yörenin sunduğu manzaralar fotoğraf meraklıları için kaçırılmayacak bir fırsattır. Faaliyetin bu yönü dikkate alınarak uzman kişilerce fotoğraf için daha elverişli alanlar gezi güzergahına alınmalıdır (Oral ve Başarır, 1995).

Yamaç paraşütü (Parapente)

Yamaç Paraşütü sporu ilk bakışta serbest atlama paraşütüne benzeyen bir paraşüt ile uçak yerine, yüksek bir tepeden koşulmak suretiyle havalanmaktır. Eğimli ve yüksek bir tepeye açık olarak serilen paraşüt, pilotun koşmaya başlaması ile hava ile dolmakta ve pilotu

havalandırmaktadır. Uçuşların süresi kullanılan malzemenin performansı ve pilotun tecrübesine bağlı olarak kilometrelerce /saatlerce sürebilmektedir İlk denemesi 1940'lı yıllara uzanan yamaç paraşütü günümüze kadar pek çok değişiklik göstermiş, uçuş süresi ve güvenliğini artırıcı yapısal gelişme kaydetmiştir. İlk yamaç paraşütü serbest atlayış paraşütüne benzemektedir. Zamanla değişiklik göstererek basınca dayanıklı olma özelliği yerine yüksek kaldırma gücüne sahip aerofil yapıya dönüşmüştür (<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr>).

Akarsu turizmi (Kano ve Rafting)

Akarsu kaynaklarının çeşitli rekreatif amaçlarla kullanılmasına akarsu turizmi adı verilmektedir. Rafting, trekking, yüzme, av turizmi (balık avlama) gibi turizm türleri, çeşitli akarsularda (nehir, dere, ırmak vb.) yapılması durumunda akarsu turizmi kapsamında yer almaktadır (Kozak, 2012).

Rafting, raft adı verilen botlarla, akış hızı yüksek nehirler üzerinde yapılan bir spor. Rafting'de asıl olan içinde bulunduğunuz botu devrilmeden; kürekle yönlendirerek kayalar ve engeller arasından geçirmektir. Rafting, 6 ile 8 kişilik takımlar halinde yapılır ve başarılı olabilmek için gerçekten bir "takım" olabilmek gerekmektedir. Raftı devirmeden macerayı bitirmek için bütün takımın birbiriyle ahenkli kürek sallaması gerekmektedir. Kanoculuk ise zevkli olduğu kadar zordur. Bu sporda şişme iki kişilik kanolar kullanılır (Altan, 2006).

Kano ve rafting tamamıyla doğal şartlarda gerçekleştirildiğinden çevre ile uyumlu, betonlaşmaya ve çevre kirliliğine yol açmayan ve doğal güzellikleri ön plana çıkarma özelliğine sahiptir (Erdoğan, 2003).

2.5.5.2.2. Sportif aktiviteler

Bisiklet turizmi

Bisiklet turizmi, "boş zamanlarını bisiklet sürerek geçiren insanların şehrin dışında hoş bir hafta sonu geçirmek amacıyla veya uzak bir destinasyona seyahat yapmak amacıyla

gerçekleştirdikleri uzun “bisiklet turları” olarak tanımlanabilir (Altan, 2006). İnsanların bisiklete binme nedenleri çok farklıdır. Dağ bisikletinde amaç bir yandan bisiklet keyfini maksimum yaşamak diğer yandan bu geziler sayesinde çevredeki doğal güzellikleri görmek, macera dolu anlar geçirmek ve birçok doğaseverle tanışma imkânı sağlamaktır (Topay, 2003).

Sualtı dalış turizmi (Scuba diving)

Su altı dalış turizmi; su altı dünyasının flora, fauna ve arkeolojik kültür varlıklarını görmek, fotoğraflamak, filme almak ve sportif balık avlama amaçlı olarak gerçekleştirilen tanıtım, sportif ve eğitim amaçlı dalışlar ile kıyıda verilen konaklama ve ağırlama hizmetleri içine alan bir turizm çeşididir (Yaşar, 2011).

Scuba, diğer bir ifade ile aletli dalış, dünya genelinde her yıl bir milyon yeni rekreasyonel dalgıcın katılmasıyla en hızlı büyüyen hobi türünden biri olmuştur (Davenport & Davenport, 2006). Bu dalışlarda denge yeleği, tüp basınç göstergesi, derinlik göstergesi ve zaman saati kullanılması mecburidir. Ancak kaldırma balonu veya aynı amaçlı malzemelerin kullanılması yasaktır. Kesinlikle kompresörsüz dalışlar yapılamaz. Dalışlar sırasında karada veya ilgili makamlardan izin alınmış teknelerde yüksek basınçlı doldurma kompresörleri bulundurmamak serbesttir. Dalış yaptıran acenta, kulüp, kuruluş, otel, tatil köyü, okul vb. yerler ile teknelerde ilk yardım malzemeleri bulundurulması mecburidir. Dalışlar sırasında su altında fotoğraf çekilmesi, video kamera kullanılması serbesttir (Erdoğan, 2003).

Atlı doğa yürüyüşü

Köken olarak Kuzey Amerika'nın büyük doğal çevresinde yetişen atlar, günümüzde Mongolya otlaklarında ve düzlüklerinde, Rusya steplerinde ve Afrika otlaklarında da yaşama alanları bulmaktadır. 4000 yıldır et, süt, taşıma gibi çeşitli ihtiyaçları karşılamak amacıyla kullanılan atlar günümüzde özellikle rekreasyonel aktiviteleri gerçekleştirme konusunda

önemli ve etkili bir araç olarak görülmektedir (Newsome, Cole & Marion, 2004; aktaran Tetik 2012).

Turizmin çeşitliliği içinde yer alan atlı doğa yürüyüşleri tarihi ve doğal güzelliklerin bulunduğu yörelerimizde düzenlenen günübirlik veya birkaç günlük gezi programları ile yapılmaktadır. Ata binmek bir başka canlı ile yapılabilen ender sporlardan biridir. İlk olarak temel binicilik eğitiminin alınması gerekir. Temel eğitimi aldıktan sonra, gezilere katılabilir, at üstünde safari, orienteering yapılabilir veya daha uzun süreli bir at gezisi düşünüyorsa bir hafta on günlük gezilere katılmak uygun olur.

Bir binicilik tesisinin taslağında iklim elemanlarının etkisi nadiren önemli biyer tutar. Ancak arazi formu, güneş ışınması, rüzgâr göz önüne alınmalıdır (Polat, 2006).

Sportif olta balıkçılığı (Rekreasyonel balıkçılık)

Rekreasyonel amaçlı yapılan balıkçılık çoğunlukla, tüketim amacının ikincil bir amaç olduğu düşünülerek, spor amaçlı ve boş zaman geçirme amacıyla, bireysel bir şekilde yürütülen balık tutma faaliyeti olarak ifade edilmektedir (Yılmaz, 2008).

Sportif, rekreasyonel ve animatif faaliyetler, bu yöndeki ihtiyaçları karşılayarak, konaklama süresini uzatan, dolayısıyla turizmin ekonomik katkısını arttıran faaliyetler olarak ülkemiz açısından büyük önem taşımaktadır. Ancak yapılan araştırmalar sonucu, ülkemize gelen turistlerin kalış sürelerinin, diğer Akdeniz ülkelerine oranla düşük olması ülkemizdeki rekreasyonel faaliyetlerin sınırlı kalmasına bağlanmaktadır. Sportif olta balıkçılığının da bu doğrultuda, özellikle giderek artan doğayla baş başa kalma ihtiyacını karşılayabilecek rekreasyonel spor olarak ele alınması ve bir proje çerçevesinde geliştirilmesine yönelik çalışmalara hız verilmelidir (Bakırcı, 2002).

Dağ ve doğa yürüyüşü (Trekking / Hiking)

Trekking'in kelime anlamı "kağnı arabası, atla veya yaya olarak yapılan uzun zorlu seyahat" demektir. Ancak günümüz turizmde, Trekking kavramı bir doğa sporu veya hobi faaliyeti olarak anlam kazanmıştır. Çağdaş anlamı ise "bir bölgenin dağlık kesimlerinde, dağcılık tekniği gerektirmeden, sarp yerlere girmeden, küçük patikaların takip edildiği, belirli zorluklar ve özellikler gösteren doğa koşullarında, yaş gruplarına uygun ve zamanla sınırlı olarak düzenlenen uzun yürüyüşlerin" genel adıdır. Trekking bütünleşme, fiziksel kondisyonlarını ve yeteneklerini zaman zaman ölçme ve ürekli değişen bitki örtüsünü gözlemleme, buzul göllerin kenarında kamp kurma gibi amaçlarla olaya yaklaşmaktadırlar (Erdoğan, 2003).

Başlangıçta doğasever insanların, doğal güzellikleri yaşamak ve doğada bulunmak amaçlı gerçekleştirdikleri kişisel veya arkadaş çevresi etkinlikleri olarak başlayan trekking, günümüzde alternatif turizm çatısı altında giderek ekonomik boyut kazanmış ve büyümüştür. Bugün trekking, genelde şehrin stresinden kurtulmak isteyenlerin, haftasonu günübirlik şehre yakın parkurlarda ya da yabancı ülkelerde 2 - 3 haftalık turlar şeklinde, profesyonel bir rehber eşliğinde gerçekleştirdikleri bir spor durumundadır. Doğa yürüyüşlerinin insanın vücut ve ruh sağlığı üzerinde çok olumlu etkileri olduğu uzmanlarca kabul edilmektedir. Yüksek kondisyon veya teknik istemiyor oluşu, sakatlanma vb. risklerinin çok düşük seviyelerde seyretmesi, maliyetinin az olması gibi nedenlerle kitlelerin en yoğun ilgi gösterdiği doğa sporudur (<http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77216/yuruyus-parkurlari-trekking.html>).

Av turizmi

Bu turizm çeşidinde avlanmak üzere seyahat eden insanlara dönük hizmetler sunulmaktadır. Bazen avlanacak olan hayvanlar önceden üretme çiftliklerinde beslenmekte ve avlanmaları için doğaya bırakılmakta ve ardından da, bu hayvanlara yönelik av turizmi

yapılmaktadır. Av turizmi, bilinçli ve belli bir eğitime dayanarak, doğaya zarar vermeden yapılan sadece olgunluğa erişmiş hayvanların avlanması olayıdır (Kozak, 2012).

Avcılık sadece avlanma değil, aynı zamanda av hayvanlarının korunması ve üretilmesi faaliyetlerinin de yer aldığı bir aktivitedir. Hayvan sayılarının ve türlerinin bilinçli bir şekilde dengeli dağılımına ve dolayısıyla sürdürülebilirliğe katkı sağlamaktadır (Ege, 2008).

Av turizmi, bilinçli ve kurallara uygun olarak yapılması durumunda her yönden olumlu etkileri olan bir turizm türüdür. Bir yandan ülkenin yaban hayatını koruyup geliştirirken, diğer yandan da, önemli bir gelir kaynağını oluşturmaktadır. Av turizminin önemsendiği ülkelerde av hayvanları sayıca artmakta, çevreye ve yaban hayatına özen gösterme duygusu gelişmektedir. Ayrıca, av turizminin yapıldığı yörelerde, usulsüz avcılığın azaldığı ve oto kontrolün sağlandığı da görülmektedir (Kozak, 2012).

2.5.5.2.3. Dinlenmeye dayalı ekoturizm etkinlikleri

Kamp karavan turizmi

“Kamp” sözcüğü çadır ya da baraka biçimindeki konaklama yeri; “kamping” ise, bu konaklama yapılarında sürdürülen ortak yaşantı olarak tanımlanmaktadır. Kamping, kırsal peyzajlardaki en önemli rekreasyon amaçlarından biridir. Her yaşta ve her gelir düzeyindeki insanlar kamping olanaklarından yararlanmaktadır. Günümüzde geliştirilmekte olan bir diğer ekoturizm türü de karavan turizmidir (Polat, 2006).

Doğada rekreatif veya sportif etkinlikler gerçekleştirmek, kısa bir süreliğine konaklamak, dinlenmek gibi farklı amaçlarla çadır, baraka, karavan benzeri konaklama araçlarından faydalanılarak gerçekleştirilen bir rekreasyon biçimidir (Gültekin, 2012).

Kamp ve karavan turizmi bir taraftan doğa ile iç içe olmayı sağlarken, diğer taraftan insanlarla etkileşim ve iletişim sağlamaya yardımcı olur. Katılımcılara toplumsal yaşamın

farklı yönlerini öğrenme fırsatı sunmakta ve aynı zamanda doğayı koruyarak kullanmanın önemini hatırlatır (Şenol, 2008).

Yayla turizmi

Ekoturizm etkinlikleri arasında en fazla talep yayla turizmine olmaktadır. Geleneksel kullanım biçimiyle yaylalar, hayvanların otlatıldığı, kışın hayvanlar için yenilecek otların toplandığı, yazın daha serin şartlarda yaşamak için yılın belli dönemlerinde gidilip yaşanan yerlerdir. Bunun yanında köy halkı tarafından, her yıl geleneksel olarak düzenlenen ve çevre illerin de yoğun ilgi gösterdiği şenliklerin organize edildiği alanlardır (Yücel, 2004).

Özellikle kıyı şeridindeki tatil yörelerinin sıcak ve nemli havasına karşılık yaylaların çok çeşitli bitki örtüsüne sahip olması, ormanları, krater gölleri, ırmakları, tarihsel, kültürel ve arkeolojik değerleri, dağ ve doğa yürüyüşleri, rafting, kış sporları, av, olta balıkçılığı, çim kayağı, şifalı suları, yayla şenlikleri ve el sanatları gibi değerler taşıması nedeniyle turizm çekim merkezi olmalarını sağlamaktadır (Şen, 2010).

Yöresel olarak yapılan yayla şenlikleri “gösteri kültürünün” aracı medyanın da teşhiriyle sadece çevre halkın değil, uzak yerlerde yaşayanların da şenliklere katılmasına yardım etmekte ve yerel şenlikler giderek turizm etkinliğine dönüştürülmektedir. Gelecekte şenlikler aynı zamanda yöresel el sanatlarının da turistler için sergilendiği bir eğlence, seyir ve satış pazarı biçimine dönüşecektir (Erdoğan, 2003).

2.6. Ekoturizmin Çevresel, Sosyal ve Ekonomik Etkileri

Ekoturizm doğal alanlar kadar, bu alanlardaki kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesini de amaçlamaktadır. Ekoturistler ziyaret ettikleri bölgelerdeki yerel halkın kültürleri ile yakından ilgilenmektedirler. Turistler ve yerel halk arasındaki karşılıklı etkileşim sonucunda kültürel değerlerin tanınması ve bunların yaşatılması imkanı sağlanabilecek,

böylece yerel halk sahip olduğu kültürel mirasına sahip çıkacaktır. Bu etkileşim sonunda sağlık, güvenlik ve eğitim gibi konularda yerel halkın sosyal refahı olumlu yönde gelişme gösterecek ve yaşam kalitesi yükselecektir. Ayrıca hem turistler hem de yerel halkın çevre bilincini arttırma olanakları sağlanabilecek ve özellikle kırsal alanlarda yaratacağı ekonomik fırsatlarla yerel halkın yaşadıkları alanlardan başka yerlere göç etmelerinin önüne geçilebilecektir (Demir ve Çevirgen, 2006).

Ekoturizmin ekonomik etkileri; doğrudan, dolaylı ve uyarılmış etkiler olarak üçe ayrılabilir (Hoşcan, 2008). Ekoturizmin yaratacağı olumlu ekonomik etkilerden bazıları şunlardır (Demir ve Çevirgen, 2006; Özkök ve Çoban, 2009):

- ❖ Turizmle ilgili konaklama tesisleri, restoranlar, hediyelik eşya satan dükkânlar, seyahat hizmetleri gibi yöredeki diğer ekonomik faaliyetlerin gelişmesine katkıda bulunur.
- ❖ Yerel ekonomide çeşitlilik yaratarak, özellikle tarıma dayalı aktivitelerle yeterli istihdam sağlayamayan yerel halka doğrudan veya dolaylı yeni iş olanakları yaratır.
- ❖ Turistlerden elde edilecek gelirele destinasyona ve özellikle yerel halka doğrudan bir ekonomik katkı sağlar.

2.7. Ekoturizmin Olumsuz Etkileri

Doğa ile ilgili her turizm türü, doğanın korunması ile ilgili gerekli önlemler alınmazsa doğaya zararlıdır. Ancak kitle turizmi ile karşılaştırıldığında bozulmanın boyutları çok fazla olmasa bile belirgin sorunlar vardır. Ekoturizmin de çok ciddi olumsuz çevresel etkileri olmaktadır (Altan, 2006). Ekoturizm hedeflerinin hassas ekosistemler olması potansiyel arz eden bölgelerde yapılacak turizm hareketinin doğal kaynakların yok edilmesini beraberinde getirebilecektir (Kaypak, 2010).

Ekoturizmin daha önce turizme açılmamış alanları da turizme açarak buralarda faaliyet göstermesi, yaratılan tahribat alanının genişlemesine neden olabilir. Başka bir ifadeyle ekoturistlerin aradıkları çoğu çekiciliklerin düşük taşıma kapasitesine sahip alanlarda bulunması, bu hassas ekosistemlerin de zarar görmesini kaçınılmaz kılacaktır (Demir ve Çevirgen, 2006). Ekoturizmin gerçekleştirildiği bir alanda kaynak kullanımına müdahale edilmezse, hayvan davranışlarından sosyal değerlere kadar pek çok alanda bozulmalar meydana geldiği bilinmektedir. Kullanımın taşıma kapasitesinin üzerine çıkması sonucunda, dağ yürüyüşü rotalarında toprak sıkışması, dağlık ve yokuş güzergâhlarda heyelan ve toprak kaymaları, bitki ve hayvan türlerinin alandan uzaklaştırılması, davranış bozuklukları, üreme kayıpları; katı ve sıvı atık, gürültü sorunları, gibi birçok tehdit sürdürülebilir bir anlayış içinde ele alınmadığında ekoturizmin olumsuz etkileri olarak ortaya çıkmaktadır (Orman Ekosistemlerinde Ekoturizm Çalıştayı, 2. Çalışma Grup Raporu, 2010).

Dünyanın çeşitli yerlerinde ekoturizm adı altında yapılan turizmin doğaya, doğal yaşama, yerel halka, yerel ve ulusal ekonomiye olumsuz etkileri olmaktadır (Erdoğan, 2003). Ekoturizmin olası olumsuz etkileri ve sonuçları (Tablo 2) gösterilmiştir.

Turizmin geliştirilmesi amacıyla yerel ve doğal alanlarda önemli değişiklikler yapılmaktadır. Yerel topluluklarda, insanlar topraklarından ve yüzlerce yıldır kullandıkları deniz ve doğadan mahrum bırakılmaktadır. Geleneksel üretim faaliyetleri ortadan kaldırılmakta onun yerine mevsimlik faaliyete dayanan bir kültür ve ticari bir ilişki biçimi kurulmaktadır. Böylece, bir kültür tümü ile ortadan kaldırılarak turizm endüstrilerine fonksiyonel bir yapı kurulmaktadır (Altan, 2006). Genelde ekoturizmden elde edilen gelir büyük ihtimalle yerel halka ulaşmaz. Nepal'de yerel halk ekoturizm gelirlerinin sadece %7.2'sini almaktadır. Dünya Bankasının tahminlerine göre gelişmekte olan ülkelerde harcanan her bir turist dolarının % 55'i gelişmiş ülkelere akmaktadır. Nepal ve Zimbabwe'de

ekoturizm için harcanan paranın sadece % 10'u ulusal hükümete kalır. Bunun çok azı da ekoturizm alanlarının yerel halkına geçer (Weaver 1999; Erdoğan, 2003).

Tablo 2

Ekoturizmin Olası Olumsuz Etkileri ve Sonuçları

Faktörler	Etkiler ve Sonuçlar
Aşırı kalabalık	Çevresel stres ve yaban hayatında davranış bozukluğu: Taşıma kapasitesi aşılması, stres, yer değiştirme
Aşırı yapılaşma	Mimari açıdan kent benzeri gelişim ve görsel kirlilik: Estetik değerlerin azalması, doğallığın bozulması
Yol ve patikalar	Doğal hayata zarar; değişen su yolları; hayvanlara geçiş zorluğu: Estetik bozulmalar, bitki örtüsüne zarar.
Motorlu ulaşım	Yaban hayatını rahatsız etme; hava kirliliği; estetik kirlilik; doğallığın kaybı; gruplar arası rekabet
Gürültü	Doğal seslerin bozulması; yaban hayatı ve ziyaretçileri rahatsız etme ve stres yaratma
Çöpler	Görsel kirlilik, yaban hayatının çöple beslenmeye alışması böcekler; sağlığa zarar
Tahripçilik	Doğal ve kültürel değerlerin tahribi ve bozulması
Araçlarla hız yapma	Yaban hayatına zarar ve bazen ölümü; güvenliğin azalması; rahatsız edici ses ve toz; kirlilik
Arazide araç kullanma	Toprak sıkışması, bitkilere ve yaban hayatına zarar vermesi; doğal alanların bozulması, yaban hayatının tahrip olması
Atıklarla beslenmesi	Yaban hayatında beslenme ve avlanma davranışlarında bozulmalar; turistler için tehlike; hayvan ölümü
Hatıra eşya toplanması	Doğal ve kültürel değerlerin kaybı; uygun olmayan davranışların görülmesi
Enerji hatları	Bitki tahribi ve erozyon; Estetik bozulmalar

(Erdoğan, 2003)

Ekoturizm dünyanın çoğu bölgesinde büyümekte, yeni yerleri görme ve yeni tecrübeler elde etme ilgisi ile beraber turist sayısı da artmaktadır. İyi planlanmamış ekoturizm, yaban alanlarına, doğal ve kültürel kaynaklara zarar vermektedir (Altan, 2006). Fakat ekosistemin korunması temeline dayalı olarak getirdiği ilkelerle ekoturizm, çevre üzerinde en düşük olumsuz etkiye yol açacak bir gelişme potansiyeline sahiptir (Tetik, 2012).

Bölüm III: Yöntem

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yerel halkın ekoturizme yönelik bilinç algısı ve tutumlarını ortaya koymayı amaçlayan betimsel bir çalışmadır. Bu doğrultuda araştırma tarama modeli esas alınarak hazırlanmıştır. Betimsel çalışma geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle araştırmayı amaçlayan bir yaklaşımdır. Genel tarama modelleri ise çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2009).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Edremit Körfezi kuzey kıyılarındaki yerel halk oluşturmaktadır. Bu merkezlerin tercih edilmesinin nedeni doğal ve kültürel zenginlikleri sebebiyle potansiyel arz etmesi, ekoturizm etkinliklerinin aktif olarak yapılmasıdır.

Örnekleme amacı, araştırmacıya evren hakkında genellemeler yapabileceği bilgiyi, evrenin bütününe tek tek araştırmasına gerek kalmadan sağlamaktır (Altunışık vd., 2004). Bir araştırmada n veya N 'i temsil ettiği, örneklem boyutunun, güvenilir bir sonucu sağlamak için bir yeterli sayıyı elde etmek genel kuraldır (Karadağ, 2010). Örnekleme birimi Edremit Merkez, Akçay, Altınoluk, Güre ve Zeytinli dolaylarında yaşayan yerel halkın mensuplarıdır. TÜİK'in 2013 yılı adrese dayalı nüfus kayıt sistemi verilerine göre Edremit ilçesi toplam nüfusu 129 bin 104'tür. Örneklem, araştırma evrenini temsil edecek güçte olan doğrudan random seçilen 390 kişiden oluşmaktadır.

Bu araştırmada da örneklem büyüklüğünün tespiti için evren büyüklüğüne göre örneklem sayısını gösteren tablodan (Tablo 3) yararlanılmıştır.

Tablo 3

Belli Evrenler İçin Kabul Edilebilir Örneklem Büyüklükleri

N (Evren büyüklüğü)	S (Örneklem büyüklüğü)
10	10
100	80
1000	278
5000	357
10000	370
50000	381
100000	384

(Altunışık vd., 2004)

Tablo 3'te yer alan örneklem sayısını gösteren çizelgeye göre araştırmanın örnekleminin en az 384 olması gereği ortaya çıkmıştır. Bunun için 2013 - 2014 yılları arasında 415 adet anket katılımcılara uygulanmış, bunlardan 25 adeti çeşitli nedenlerle dikkate alınmamıştır. Sonuç olarak araştırmada 390 adet anket değerlendirilmiştir.

Birinci grup sorularda katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, memleket, eğitim durumu, meslek, yörede ikamet yılı) sorulmuştur (Tablo 4).

Tablo 4

Örneklemin Sosyo - Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Sosyo - Demografik Göstergeler	Sayı (f)	Oran (%)
Yaş		
20 ve altı	22	5,6
20 - 39	224	57,4
40 - 59	117	30,0
59 ve üstü	27	6,9

Cinsiyet

Erkek	178	46
Kadın	212	54

Medeni durum

Evli	278	71,3
Bekar	93	23,8
Dul	19	4,9

Memleket

Balıkesir	188	48,2
Edremit (Balıkesir)	68	17,4
Çanakkale	34	8,7
Yozgat	14	3,6
İstanbul	12	3,1
Diğer	74	19

Eğitim durumu

Okur - yazar	9	2,3
İlkokul	70	17,9
Ortaokul	43	11,0
Lise	131	33,6
Üniversite	116	29,7
Yüksek lisans / Doktora	21	5,4

Meslek

İşçi	85	21,8
Esnaf - Sanatkar	35	9,0
Ev hanımı	83	21,3
İşsiz	5	1,3

Memur	43	11,0
Serbest Meslek	30	7,7
Öğrenci	47	12,1
Tüccar	3	0,8
Emekli	59	15,1

Yörede ikamet yılı

1-10 yıl	155	39,7
11-20 yıl	84	21,5
21-30 yıl	78	20,0
31-40 yıl	27	6,9
41-50 yıl	17	4,4
51-60 yıl ve üstü	29	7,4

Yapılan araştırma sonucuna göre ankete katılanların % 46'sı erkek, % 54'ü kadındır (Tablo 6). Buna göre katılımcıların cinsiyet oranının birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Araştırma örneklemini oluşturan yerel halkın yaş gruplarına bakıldığında ; % 57.4'ü 20 - 39 yaş grubunda, % 30' u 40 - 59 yaş grubunda, % 6.9'u 59 ve üstü yaş grubunda, % 5.6' sı ise 20 ve altı yaş grubunda yer almaktadır. Katılımcıların büyük çoğunluğunu 20 - 39 yaş grubunun oluşturduğu görülmektedir.

Ankete katılanların medeni durumu incelendiğinde; % 71.3'ü evli, % 23.8'i bekar ve % 4.9'unun dul olduğu görülmektedir. Katılımcıların büyük bir oranı evlidir.

Katılımcılara memleketleri sorulmuştur. Buna göre; % 48.2'si Balıkesir, % 8.7 Çanakkale, % 3.6 Yozgat, % 3.1 İstanbul, % 19'luk kısmı ise diğer illeri oluşturmaktadır. Katılımcıların yarıya yakınının memleketinin Balıkesir olduğu görülmektedir.

Eğitim durumlarına bakıldığında; sadece okur - yazar olanların oranı % 9, ilkokul mezunlarının oranı % 17.9, ortaokul mezunlarının oranı % 11, lise mezunlarının oranı % 33.6, üniversite mezunlarının oranı % 29.7, yüksek lisans veya doktora yapanların oranının % 5.4 olduğu görölmektedir. Ankete katılanların büyük çoğunluğunu lise ve hemen ardından gelen üniversite mezunlarının oluşturduğu görölmektedir.

Ankete katılanların mesleklerine göre dağılımları incelendiğinde; % 0.8'i tüccar, % 1.3'ü işsiz, % 7.7'si serbest meslek, % 9'u esnaf - sanatkar, % 11'i memur, % 12.1 öğrenci, % 15.1 emekli, % 21.3'ü ev hanımı, % 21.8'ini ise işçiler oluşturmaktadır.

Katılımcıların yörede ikamet etme süresi incelendiğinde ise % 39.7'si 1 - 10 yıl arası, % 21.5'i 11 - 20 yıl arası, % 20'si 21 - 30 yıl arası, % 6.9'u 31 - 40 yıl arası, % 4.4'ü 41 - 50 yıl arası, % 7.4'ü ise 51 - 60 yılları arasında kaldıkları görölmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma aracı olarak kullanılan Ek 1'de verilen anket formu; açıklayıcı önyazı ve 3 grup sorudan oluşmaktadır.

Birinci grup sorularda katılımcıların demografik özellikleri (yaş, cinsiyet, medeni durum, memleket, eğitim durumu, meslek, yörede ikamet yılı) sorulmuştur.

İkinci grup sorularda ekoturizm bilinç algısı sorgulanmıştır. Üçüncü grup sorular ise ankete katılanların ekoturizm tutumunu ölçmek üzere geliştirilmiştir. Bu sorular 16 maddeden oluşan 5'li likert ölçeğine göre hazırlanmıştır. Bu beş seçenek “kesinlikle katılıyorum”, “katılıyorum”, “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “ kesinlikle katılmıyorum” şeklinde sıralanmıştır.

İlk iki grubu oluşturan sorular Bayat (2010), Nayir (2009) ve Polat (2006)'ın çalışmalarından yararlanılarak oluşturulmuştur. Üçüncü grup sorular için ise literatür taraması yapılmış, uzman görüşlerinden de faydalanılarak boyutlar ve bu boyutların maddeleri oluşturulmuştur. Ortaya çıkan 16 maddelik ölçeğin geçerliliğini ve güvenilirliğini test etmek ve

olası muhtemel hatalardan kaçınmak için bölgede 130 kişiyi kapsayan ön anket uygulaması yapılmıştır. Ölçeğe uygulanan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach's Alpha katsayısı 0,927 olarak bulunmuştur ki bu sonuç ölçeğin güvenilirlik düzeyinin oldukça yüksek olduğunu göstermektedir. Güvenilirlik analizi, herhangi bir konuda örnekleme oluşturan birimler üzerinden veri toplamak amacı ile geliştirilen ölçme aracını oluşturan ifadelerin, kendi aralarında tutarlılık gösterip göstermediğini test etmek amacı ile kullanılmaktadır (Ural ve Kılıç, 2011).

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin amacı veri setinde yer alan kavramlar arasındaki ilişkilerin daha kolay anlaşılmasına yardımcı olmak ve karmaşık bir olguyu daha az sayıda faktörler yardımı ile açıklayabilmektir (Altunışık vd., 2004). Uygulama sonucunda elde edilen veriler için faktör analizi yapılmış 0.30'un altında faktör değerine sahip madde olmadığından ölçekten çıkarılan soru maddesi olmamıştır.

Faktör analizi sonrası üç boyut oluşmuş ve ölçek geliştirirken tasarlanan boyutlardaki maddelerin bu üç boyut içerisine dağıldığı görülmüştür. Oluşturulan boyutların isimleri şu şekildedir:

1. Boyut: Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı
2. Boyut: Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı
3. Boyut: Ekoturizmin çevreye katkısı

Birinci faktör 7, ikinci faktör 4 , üçüncü faktör 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin tamamı ise 16 maddeden oluşmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırma için kullanılan anket, yöre halkına birebir uygulanmıştır. Araştırmanın sınırlılıklarında bahsedilen nedenlerden dolayı uygulama süresi geniş bir zamana yayılarak 2013 Nisan ve 2014 Eylül - Ekim aylarında tamamlanabilmiştir.

Ana kütleye göre ortaya çıkarılan örneklem sayısı göz önüne alınarak çalışma alanında ikamet eden 415 kişiye anket uygulanmıştır.

Verilerin güvenilirliğinin ölçülmesi amacıyla güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizinin amacı verilerin rastlantısallığını ölçmektir. Ankete verilen cevaplar rastgele dağılım gösteriyorsa anket sonuçlarının güvenilir olduğuna karar verilir. Güvenilirlik analizi seçilen örneğin güvenilirliğini, tesadüfiliğini ve tutarlılığını test etmekte kullanılır. Güvenilirlik değeri bir ölçme aracının tekrarlanan ölçümlerde aynı sonucu verme derecesinin göstergesidir (Erman, 2007).

Anket çalışmasında 3. grup sorular beşli likert tipi ölçek şeklinde hazırlanmıştır. Sorular literatürden yararlanılarak hazırlanmış ve ön teste tabi tutulmuştur. Ön test çalışması sonucunda ölçek güvenilirliği 0,927 olarak bulunmuştur. Ölçekten madde çıkartılmasına gerek duyulmamıştır. Ön test uygulaması sonucunda güvenilirliği yüksek çıkan ölçek çalışma alanında 390 kişiye uygulanmıştır.

3. grup sorular için 16 maddelik önermeler hazırlanmıştır. Likert'in en önemli özelliği toplanabilirlik (nonadditivity) özelliğidir. Eğer bu özellik sağlanabiliyorsa alfa katsayısına bakılarak hangi maddelerin ölçekten çıkartılacağına karar verilir.

H_0 = Maddelerin Toplanabilirlik özelliği vardır.

H_1 = Maddelerin Toplanabilirlik özelliği yoktur.

$p=0,121 > 0,05$ H_0 reddedilemez. Maddelerin toplanabilirlik özelliği vardır.

Maddeler tek tek silindikten sonra yeni alfa katsayısı hesaplanır ve bu katsayısı ölçek güvenilirlik katsayısı ile karşılaştırılır. Madde silindikten sonra hesaplanan alfa (α) , ölçek alfasından büyükse o madde “güvenirliği azaltan” bir madde olduğu yani ölçek için önemsiz bir maddedir ve ölçekten çıkartılır. Aksi taktirde yeni alfa (α), ölçek alfa (α)'sından küçükse o

madde ölçek için önemli bir maddedir ve ölçekten çıkartılmamalıdır. Her madde için tek tek bakılır ve önemsiz maddeler çıkartıldıktan sonra tekrar güvenilirlik analizi yapılır.

Tablo 5

*Güvenirlilik İstatistiği**

Cronbach's Alpha	Madde	Kişi Sayısı (f)
0,939	16	390

*Madde Sayısı = 16, Cronbach's Alpha (α) = 0,939 olarak hesaplanmıştır.

Sonucun güvenilir olup olmadığına Cronbach's Alpha (α) değerine göre karar verilir

(Nakip, 2006):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise düşük güvenilirliktedir.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha \leq 1,00$ ise yüksek derecede güvenilirdir.

Değişkenler üzerinde yapılan güvenilirlik testinde $\alpha = 0,939$ bulunmuş ve $\alpha \geq 0,80$ olduğundan veriler yüksek derecede güvenilir çıkmıştır. Bu durumda düzenlediğimiz anketten değişken çıkarmamıza veya eklememize gerek yoktur. Örnek hacmi analizimiz için oldukça uygundur. Yani örnek rastgele dağılmıştır.

Güvenirlilik analizi ile ilgili sonuçlar Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6

Tutum Ölçeğinin Güvenirlilik Analizi Sonuçları (n=390)

Madde no	Soru Silindiğinde Ölçek Ortalaması	Soru Silindiğinde Ölçek Varyansı	Soru Düzeltilindiğinde Toplam Korelasyon	Çoklu Korelasyon Katsayısı	Soru Silindiğinde Cronbach's Alpha
s_1	53,24	170,683	,638	,591	,936
s_2	53,16	169,325	,643	,669	,936

s_3	53,26	170,207	,628	,468	,937
s_4	53,20	172,803	,550	,444	,938
s_5	53,04	167,734	,743	,597	,934
s_6	53,17	166,916	,739	,599	,934
s_7	53,00	169,023	,631	,632	,937
s_8	52,85	166,218	,731	,618	,934
s_9	53,24	169,479	,630	,604	,937
s_10	53,13	168,049	,701	,629	,935
s_11	53,24	169,809	,652	,519	,936
s_12	53,17	168,122	,697	,555	,935
s_13	53,08	167,301	,757	,631	,934
s_14	53,04	167,875	,724	,676	,934
s_15	53,02	167,465	,728	,657	,934
s_16	53,18	167,894	,670	,604	,936

Tablo 7’de özdeğerlerin nispi değerleri görülmektedir. Rotasyon uygulanacak faktör sayısını belirlemede özdeğeri 1 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır.

Tablo 7

*Faktör Sayısı ve Açıklanan Varyans Yüzdesi**

Faktör Numaraları	Toplam Özdeğer (Eigenvalues)	Varyans (%)	Kümülatif Varyans
1	8.424	24,810	24,810
2	1.239	21,406	46,216
3	1.127	21,217	67,433

4	,738		
5	,681		
6	,529		
7	,493		
8	,452		
9	,397		
10	,372		
11	,334		
12	,303		
13	,270		
14	,237		
15	,229		
16	,176		

*Extraction Method: Principal Component Analysis (Ekstraksiyon Metodu : Temel Bileşenler Analizi)

Rotasyon yöntemleri Varimax, Equamax, Promax ve Quartimax yöntemlerinden ibarettir. Burada en sık kullanılan yöntem olan Varimax yöntemi kullanılmıştır. Çünkü Varimax yöntemi olmadan faktör skor katsayılarına ulaşmak mümkün değildir (Nakip, 2003). Araştırmanın anket sorularına uygulanan faktör analizi için varimax rotasyonu kullanılmıştır. Bu iterasyon sonucunda 16 değişken 3 faktör altında toplanmıştır.

1.faktör toplam varyansın yaklaşık % 25'ni açıklamaktadır. 1'den büyük λ değerlerinin sayısı 3'dür. Bu değerler toplam varyansın yaklaşık % 67.43'ünü açıklamaktadır. Açıklanamayan kısım ise % 24'tür. Maddelerin 3 faktöre dağıldığı görülmektedir. Korelasyon matrisi yardımıyla değişkenler arasındaki ilişki miktarına ve yönüne bakılabilir.

Rotasyon uygulanacak faktör sayısını belirlemede özdeğeri 1 ve üzerinde olan faktörler dikkate alınmıştır. Toplam varyansın % 51,679'u kümülatif yüzdelere bakıldığında 3 faktör tarafından açıklanmaktadır. Dolayısıyla faktör analizi ilk 3 faktörle sınırlandırılmıştır.

Tablo 7'de görüldüğü gibi, yapılan faktör analizi sonuçlarına göre; “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” olarak adlandırılan birinci faktör: Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir, ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur, ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar, ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir, ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar, ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar, ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar, olmak üzere 7 değişkenden oluşmaktadır. Bu ifadelerin özdeğeri 8.424 ve açıklanan varyansı % 24.810 değerine sahiptir. Buradan hareketle yöre halkının ekoturizm faaliyetlerinin ekonomik anlamda gelişmeye katkı sağladığına katıldığı sonucuna varabiliriz.

Tablo 8

Faktör Analizi Sonuçları

Alt Boyutlar	Faktör Yükları	Öz Değer	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Varyans (%)	Cronbach Alfa
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı		8,424	24,810	24,810	0,876
Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	,704				
Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	,812				
Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	,704				
Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	,509				

Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	,665				
Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar.	,494				
Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	,789				
Ekoturizmin Sosyo - Kültürel Gelişmeye Katkısı		1,239	21,406	46,216	0,860
Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	,592				
Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır	,603				
Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	,658				
Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	,826				
Ekoturizmin Çevreye Katkısı		0,127	21,217	67,433	0,803
Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	,703				
Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	,808				
Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	,833				
Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	,821				
Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	,723				

“Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” olarak adlandırılan ikinci faktör: Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir, ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır, ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç

duymasına neden olur, ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar, olarak 5 değişkenden oluşmaktadır. Bu ifadelerin özdeğeri 1,239 ve açıklanan varyansı % 21,406 değerine sahiptir. Bu değerlere göre yöre halkı ekoturizmin sosyo - kültürel ilişkilere katkısı olduğunu düşünmektedir.

“Ekoturizmin çevreye katkısı” olarak adlandırılan üçüncü faktör: “Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır, ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar, ekoturizm doğanın korunmasına destek olur, ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur, ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar, olarak 4 değişkenden oluşmaktadır. Bu ifadelerin öz değeri 1.127, açıklanan varyansı ise % 21.217’ dir. Buna göre yöre halkı ekoturizmin doğayı koruyan ve çevreye saygılı bir turizm çeşidi olduğuna katılmışlardır.

Faktör analizi

Faktör analizi bir konuda deneklerin verdiği cevaplara göre değişkenler arasındaki korelasyonun hesaplanarak, birbiri ile ilişkili olan ve aynı boyutu ölçen değişkenlerin gruplandırılması sonucu faktör elde etme işlemidir (Altunışık vd., 2010).

Tablo 9

Barlett'in Küresellik Testi ve Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Testleri

Kaiser - Meyer - Olkin Measure of Sampling Adequacy (Kaiser - Meyer - Olkin Örneklem Uygunluk Ölçüsü)		,929
Bartlett's Test of Sphericity (Barlett'in Küresellik Testi)	Approx. Chi - Square (Yaklaşık Ki Kare)	4029,484
	df (sd)	120
	Sig. (Anlamlılık)	,000

Anket verilerinin faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek için Barlett küresellik testi ve Kaiser - Meyer - Olkin (KMO) örneklem yeterliliği testleri uygulanmıştır.

Tablo 10

3. Grup Anket Sorularının Temsil Ettiği Boyutlar

Alt Boyutlar	Maddeler
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkı Boyutu	<p>Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.</p> <p>Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.</p> <p>Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.</p> <p>Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.</p> <p>Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.</p> <p>Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar.</p> <p>Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.</p>
Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Gelişmeye Katkı Boyutu	<p>Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.</p> <p>Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.</p> <p>Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.</p> <p>Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.</p>
Ekoturizmin Çevreye Katkı Boyutu	<p>Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.</p> <p>Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.</p> <p>Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.</p> <p>Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.</p> <p>Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.</p>

Araştırmada 3. grup soruları oluşturan 16 değişkene faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinde KMO oranının (0,5)'in üzerinde olması gerekir. Oran ne kadar yüksek olursa veri seti faktör analizi yapmak için o kadar iyidir denilebilir (Kalaycı, 2006). KMO değeri 0,929 çıktığı için veriler faktör analizine uygun bulunmuştur.

3.5. Verilerin Analizi

Bu araştırmada verilerin dzenlenmesi srecinde bazı bilgisayar programlarından yararlanılmıştır. Bu programlar; Word, Excel ve Sosyal Bilimler için veri analizi olan SPSS (Statistical Package for Social Sciences) 17.0 adlı programlardır.

Araştırmada anket verilerinden elde edilen bilgilerin analizinde betimsel ve çıkarımsal istatistik teknikler kullanılmıştır. Betimsel istatistik aracılığı ile ankete katılanların demografik özellikleri ortaya konulmuştur. Ekoturizmin yerel kültür üzerindeki etki boyutlarına göre hazırlanan her bir ifadenin yüzde, frekans ve aritmetik ortalama değerleri analiz edilmiştir. Frekans dağılımı, her bir verinin yineleme sayısını gösteren bir tablodur. Sayısal olarak ya da grafikler şeklinde ifade edilebilir. Sembolü “f”dir (Karasar, 2004).

İlişkisiz rneklemeler için t testi, iki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasında farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılır. İlişkili rneklemeler için t - testi, ilişkili iki örneklem ortalaması arasındaki farkın sıfırdan (birbirinden) anlamlı bir şekilde farklı olup olmadığını test etmek için kullanılır (Büyüköztürk, 2005). Ankete katılan kişilerin demografik özelliklerine göre verdikleri yanıtlar arasında bir ilişki olup olmadığına yönelik hazırlanan hipotezler için tek yönlü varyans analizi (anova) ve ilişki tespit edilen hipotezlerde bu ilişkinin hangi gruplardan kaynaklandığını belirlemek amacıyla anlamlı farklar (tukey) testi uygulanmıştır.

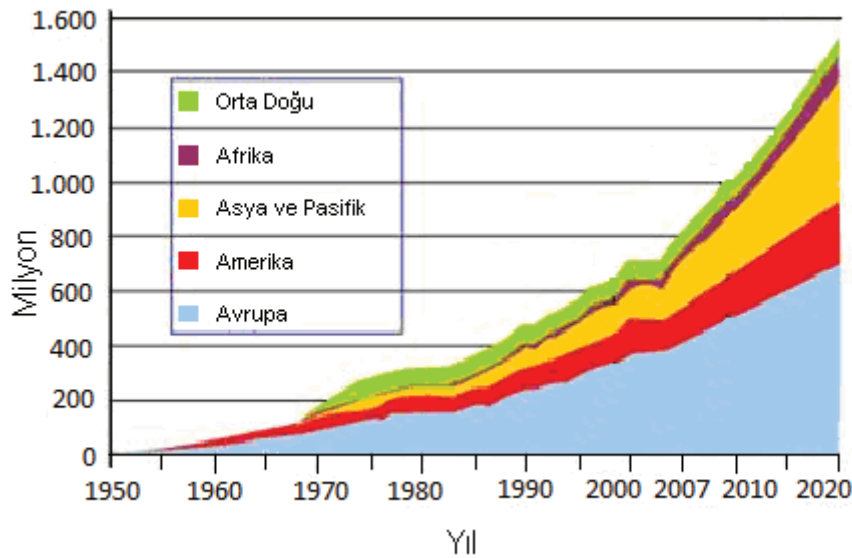
Tüm istatistiksel hesaplamalarda anlamlılık düzeyi 0,05 olarak temel alınmıştır.

Bölüm IV: Dünya’da Türkiye’de ve Edremit Çalışma Alanında Ekoturizm

4.1. Dünya’da Ekoturizm

Ekoturizmin popülerliği arttıkça ülkelerin, özellikle de gelişmekte olan ülkelerin ekoturizme olan ilgisi aynı şekilde artış göstermektedir. Çoğu ülke, ekoturizmi ekonomik gelişmenin bir yolu olan madencilik, kerestecilik, çiftçilik, hatta kitle turizmi de dahil olmak üzere diğer faaliyetlerden daha sorunsuz bir faaliyet olarak görmektedir. 1990’ların başından itibaren gelişmekte olan ülkelerin neredeyse tamamı kalkınma stratejilerinin bir parçası olarak ekoturizmi teşvik etmektedirler. Çoğu ülkede doğa temelli turizm önemli ekonomik faaliyetlerin arasında giderek artan sayıda yerini almaktadır (Banerjee, 2007).

Turizm ve seyahat küresel ekonomiye yaklaşık 7 trilyon dolar katkıda bulunmakta ve küresel gayrisafi hasılanın % 9.5’ ini oluşturmaktadır. Tüm dünyada 265.855 milyon kişi bu sektörde istihdam edilmektedir (WTTC, 2014).

Şekil 5. Ekoturizmin ziyaretçi sayısını gösteren gelişimi

(BAKA, 2012)

Dünyada ekoturizme yönelik destinasyonların birçoğu tropikal bölgeler, ada ülkeleri, dağlık bölgelerden oluşan az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelerde yer almaktadır (Nepal, 2000; Demir ve Çevirgen, 2006; Dizdareviç, 2010).

4.2. Türkiye’de Ekoturizm

Türkiye dünyanın pek az ülkesinde bulunan coğrafyası, doğal potansiyeli ve çeşitli kültürlerle ev sahipliği yapmış olması nedeniyle ekoturizm açısından çok şanslı bir pozisyona sahiptir. Dünyada, turizm kalıplarında meydana gelen değişimler sonucunda alışılmış turizm merkezlerinden uzaklaşarak, doğa ile bütünlük sağlanabilecek abartıdan uzak tesislerde doğa güzellikleri bozulmamış bir çevrede iyi ve temiz bir hizmet öne çıkmaktadır. Bu açıdan, Türkiye bilinçli bir şekilde yatırım yaptığı takdirde turizm potansiyelini artırarak çeşitlendirmede büyük bir potansiyele sahiptir (Selimoğlu, 2004).

Türkiye’nin ekoturizmdeki potansiyeli Akdeniz havzasındaki Avrupalı rakiplerine oranla çok somut biçimde daha fazladır. Çünkü bu ülkeler endüstrileşmiş ve nüfusu büyük oranda kentleşerek otantik kültürlerini büyük oranda yitirmişlerdir. Türkiye’nin henüz gelişmekte olan bir ülke olması, doğal ve kırsal kültürel değerlerinin ve mirasının büyük bölümünün varlığını canlı biçimde sürdürüyor olması, Türkiye’nin birçok yöresinde sürdürülebilir ekoturizm için büyük bir potansiyelin varlığını göstermektedir (http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf).

Ülkemizin, Akdeniz’deki en önemli turizm alanlarından birisi olduğu açıktır. Yaklaşık 8000 km. uzunluğundaki sahilleri, çeşitli uygarlıklardan kalan zengin tarihi ve kültürel mirasın yanı sıra iklimsel çeşitliliği nedeniyle olağan üstü bir bio çeşitliliğe sahiptir ve tek başına bütün bir Avrupa kıtası ile karşılaştırılabilir. Örneğin, tüm Avrupa’da 500 kuş türü bulunmasına karşılık, Türkiye’de 420 civarında kuş türü tespit edilmiştir. Ayrıca Avrupa’da tespit edilen yaklaşık 12.000 bitki türünden yaklaşık 9.000’i ülkemizedir (Yürük, 2009).

Türkiye, gerek dağları, ormanları, yaylaları, kıyıları, gölleri, akarsuları gibi doğal varlıkları; gerek flora ve faunası ve gerekse mağaraları ve kanyonları gibi ilginç jeolojik oluşumları açısından diğer ülkelerle kıyaslanamayacak düzeyde bir zenginliğe sahiptir ve bu zenginlikler ülkemizi gündemde olan ekoturizm için oldukça ilgi çekici bir ülke konumuna getirmektedir.

1960’larda yeni politikaların benimsenmesi ve 1960 - 1970 I. Beş Yıllık Kalkınma Planı dönemi, 1970 - 1990 yılları arasında fiziksel planlanmaların yapıldığı dönemler süresince turizm dünyada bir numaralı sektör olma yolunda stratejilere sahipti. Ancak kaynakların aşırı kullanımı bölgelere aşırı yüklenme, taşıma kapasitesini zorlama gibi sebeplerden ötürü 1980’li yıllar çevreye duyarsız, bilinçsiz yaklaşımlara sahip uygulamalar geçmiştir. VIII. Beş Yıllık Planın öngördüğü sürdürülebilir turizm, kitle turizmine tepki olarak bu turizm türünün negatif etkilerini ortadan kaldırmayı hedefleyerek turizm dünyasının gündemine girmiştir (Altan, 2006).

Bütüncül bir yaklaşımla 1990’lı yıllardan sonra Türkiye’nin “doğal bir açık hava müzesi” temasından yola çıkılarak kitle turizminin beraberinde getirdiği olumsuzluklara savaş açmak adına farklı turizm anlayışlarına yönelimde bulunulmuştur. Türkiye’nin üç tarafının denizlerle çevrili olması yanında pek çok görülmeye layık değerleri, beldeleri olan bir ülkedir. İklim, bitki örtüsü, hayvan çeşitleri, milli parkları, ormanları, akarsuları, yaylaları, antik şehirleri, termal kaynaklı suların mevcut olduğu merkezler, vb. gibi değerleri turizmin sürdürülebilirliği adına kullanabilme yetisindedir.

2023 Türkiye Turizm Stratejisi (2007) hedeflerinden bazıları maddeler halinde sıralanmıştır:

- ❖ Turizmle ilgili, alternatif turizm türlerinden öncelikli olarak sağlık turizmi, termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, ekoturizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizminin geliştirilmesi sağlanacaktır.

- ❖ Ülkemizde ekoturizm ve yayla turizmi gibi doğa amaçlı turizm türlerinin geliştirilmesi için bu amaca yönelik turizm altyapısı geliştirilecek ve niteliği arttırılacaktır.
- ❖ Doğa amaçlı turizmin yapılacağı yörelerde belli, senaryolar çerçevesinde, ana tur güzergahları, varış noktaları, ara istasyon ve alt istasyon noktaları belirlenerek planlama çalışmaları yönlendirilecektir.
- ❖ Yaylaların yoğunlaştığı alanlarda spot merkezler veya aks olarak öncelikli turizm gelişme / eylem bölgeleri belirlenecektir.

4.3. Edremit'in Çalışma Alanında Ekoturizm

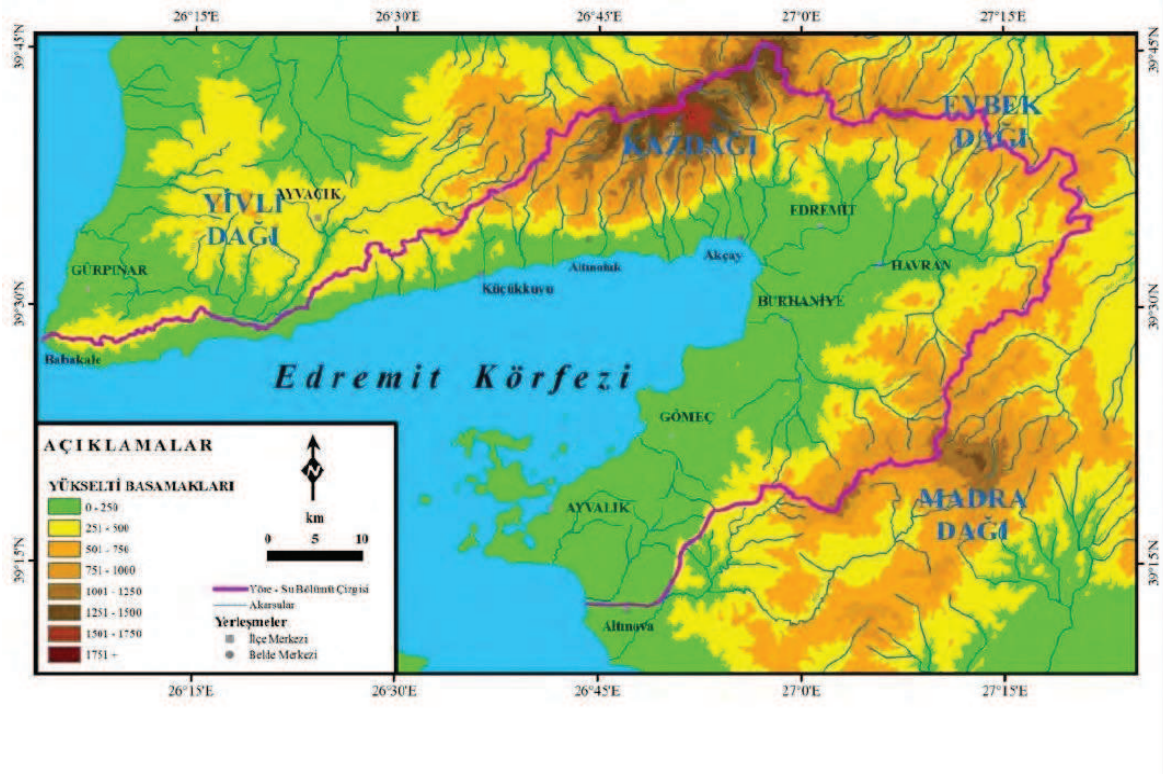
4.3.1. Edremit'in genel coğrafi özellikleri

4.3.1.1. Edremit'in coğrafi konumu

Araştırmanın yapıldığı Edremit ilçesi, Ege Bölgesi'nde Balıkesir ili sınırlarında yer almakta ve Balıkesir ilinin batısında 39° kuzey paraleli ile 27° doğu meridyeni üzerinde bulunmaktadır (Şekil 7). Araştırma sahasının bulunduğu kesim Marmara Bölgesi ile Ege Bölgesi arasında bir geçiş sahasıdır (Darkot ve Tuncel, 1995).

Edremit Körfezi ile Kazdağları arasındaki sahaya yerleşmiş olan yöre, batısında Ege Denizi ve Ayvacık ilçesi, kuzeyinde Çanakkale ve Yenice ilçesi, doğusunda Havran ilçesi ve güneyinde Burhaniye ilçesi ile çevrilidir. Araştırma sahamız Edremit Körfezi kuzey kıyılarını kapsamaktadır.

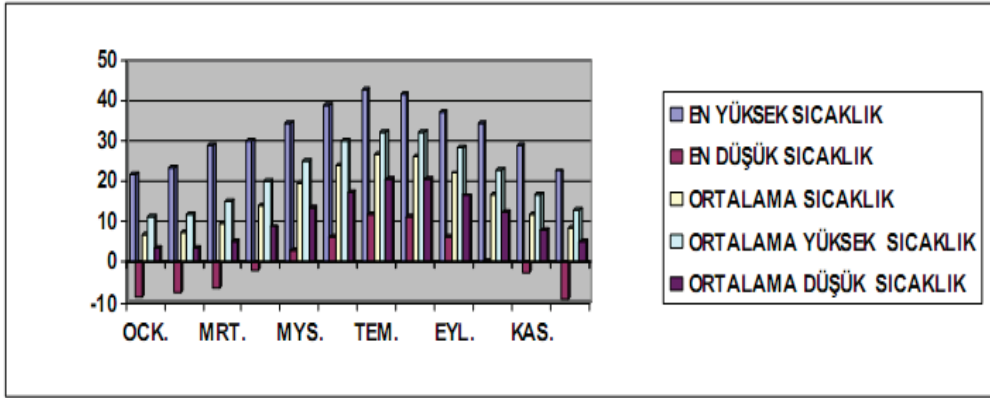
Kendisiyle aynı adı taşıyan Edremit Körfezi'nden 10 km. içeride bulunan ilçenin yüzölçümü ise 731 km² dir (BDTMP, 2013).

Şekil 6. Edremit fiziki haritası

4.3.1.2. Edremit'in iklimi

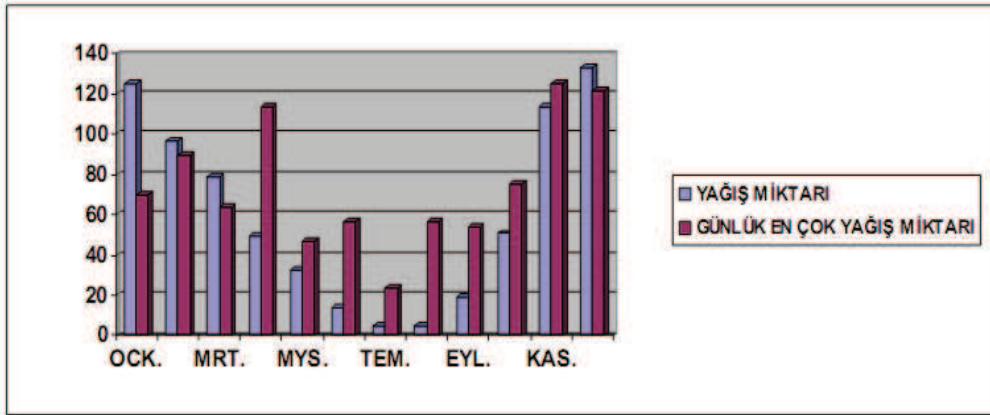
Yörede yazları sıcak ve kurak, kışları ılık ve genellikle yağışlı Akdeniz iklimi görülmektedir (Şekil 8). Meteoroloji Genel Müdürlüğünün 1960 - 2014 yılları arasındaki rasatlarından elde edilen bilgilere göre Edremit' in yıllık yağış değeri 666,9 mm'dir. Yağışların büyük bir bölümü kış aylarında meydana gelir (Şekil 7). Yıllık ortalama nispi nem % 60.1'dir. Edremit' in yıllık hâkim rüzgâr yönü KD' dur. Edremit'in yıllık ortalama sıcaklık değeri 16.5 °C'dir. Maksimum kar kalınlığı 21 cm'dir. Edremit yöresi mutlak minimum sıcaklık - 7.6 °C, mutlak maksimum sıcaklık ise 42.8 °C olarak ölçülmüştür (Efe vd., 2013; BDTMP, 2013).

Şekil 7. 1960 - 2014 yılları arası Edremit ilçesi sıcaklık grafiği

(Balıkesir il çevre durum raporu, 2011)

Sıcaklıklar alçak saha ve kıyılarda daha etkilidir. Kıyıdan uzaklaştıkça sıcaklığın etkisi azalır. Kış mevsimi alçak sahalarda ılık, yüksek kesimlerde kar yağışlı ve soğuk geçer. Dağların güney kesimi ile kuzey yamaçları arasında iklim yönünden farklılıklar vardır.

Şekil 8. 1960 - 2014 yılları arası Edremit ilçesi yağış grafiği

(Balıkesir il çevre durum raporu, 2011)

Güneyde Akdeniz ikliminin etkisi daha fazla olup, kuzeye doğru Marmara geçiş iklimi kendini gösterir. Deniz seviyesinden 500 metre yükseltide en sıcak ay ortalaması 23 °C ile Temmuz, en soğuk ay ortalaması 4,5 °C ile Ocaktır. Bu sıcaklıklar yükseklik arttıkça düşer.

Örneğin 1700 metrelerde Ocak ve Şubat ayı ortalamaları 0 °C'nin altındadır. Bu yükseltilerde en sıcak ay Temmuz olup ortalama 17.7 °C'dir (Efe vd., 2013).

4.3.1.3. Edremit'in bitki örtüsü

Edremit genel bitki varlığı düşünüldüğünde özellikle Kazdağı ve çevresi yoğun ormanlarla kaplıdır. Edremit toplam ormanlık alanı 199472,9 hektar olarak hesaplanmıştır (balikesirobm.ogm.gov.tr/Sayfalar/Kurulusumuz/isletme-Mudurluklerimiz/Edremit-Ois.aspx). Bu ormanlar Babadağ dediğimiz ana kütlelerin Edremit Körfezi'ne bakan güney yamaçlarında daha seyrek, Bayramiç'e bakan kuzey kesiminde ise iklimsel nedenlerle daha sıktır. Ana kütlelerin batısına doğru Assos, Babakale etrafında arazinin yapısı değişir ve volkanik özellik kazanır. Özellikle dere yataklarında ve bazı kırsal alanlarda, Akdeniz'e özgü bitki topluluklarından olan makilere rastlanır. Bu maki topluluklarını oluşturan defne, kocayemiş, mersin, pınar meşesi, katırtırnağı ve yabanıl zeytin ağaçları Kazdağı'nın iklim özellikleri ile özdeşleşmiştir.

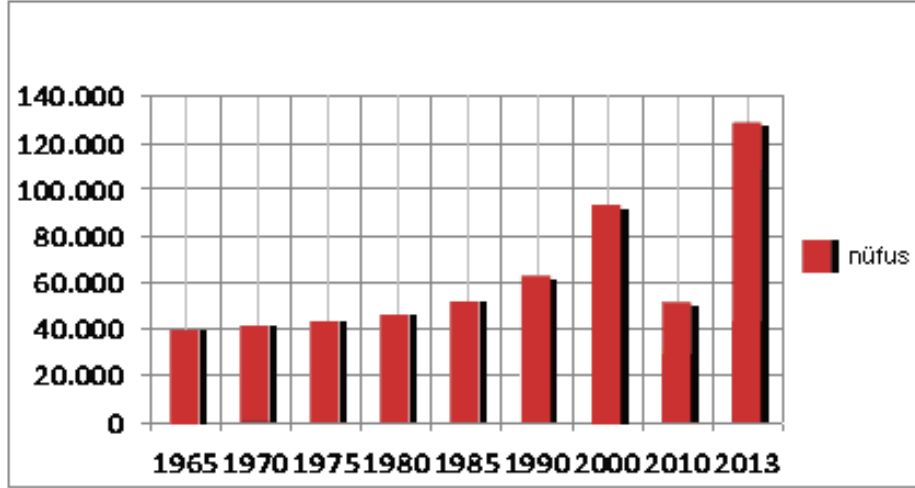
Kazdağı kütlesi Edremit Körfezi'nin kuzeyinde farklı bir ortam oluşturur. Dağın eteklerinden başlayan maki ve kızılçamlar 800 metreye kadar yükselir; bunun üzerine ise zirveye kadar ulaşan gür karaçam ormanları gelir. 1700 metredeki zirveler kesiminde ise tahribat sonucu genişlemiş, endemik otsu türlerin yaygın olduğu taşlık - kayalık alanlara geçilir (Atalay ve Mortan, 2006).

Edremit Körfezi'nde yarı nemli iklim koşullarında gelişen kahverengi orman toprakları görülmektedir (BDTMP, 2013).

4.3.1.4. Edremit'in demografik yapısı

Edremit'in merkez nüfusu 1927'de 12.000 civarlarındaydı. Nüfus yavaş artışlarla 1970'de 25.000'i buldu. 1990'da 35.000'i aşan nüfus 1997'de 55.000'e yaklaştıysa da 2007 yılında 48.000'e geriledi. 2004 yılında Akçay mahallesinin belde olarak ayrılması bu gerilemede etkili olan faktördür. İlçenin toplam nüfusu ise 1970'de 40.000 iken 1990'da

60.000'i aştı ve 2000'de 100.000' e yaklaştı. İlçede, Altınoluk, Akçay ve Zeytinli olmak üzere nüfusu 10.000'i aşan üç yerleşim yeri bulunmaktadır. İlçe toplam nüfusu 2013 genel nüfus sayımına göre 129.104'dür (Şekil 9).

Şekil 9. Edremit ilçesi toplam nüfus grafiği

(TÜİK, 2013)

Bunlardan 64.226'sı erkek, 64.878'i ise kadın nüfusu oluşturmaktadır. Balıkesir ilinin yıllık nüfus artış hızı incelendiğinde en yüksek olan ilçesi % 24,63 ile Edremit'tir. Edremit Körfezi çevresinde yaz nüfusu ise 2 milyon civarındadır.

Çalışma alanı Edremit beldeleri nüfusu ise şu şekildedir: Zeytinli (18.306), Altınoluk (15.868), Akçay (10.316), Güre (3.747)'dir. Edremit ilçesi nüfus yoğunluğu ise 159'dur (TÜİK, 2013).

4.3.1.5. Edremit'in ekonomik yapısı

Edremit yöresinde ekonominin en önemli unsurları tarım ve turizmdir. Yöredeki tarımsal faaliyetlerin en önemli gelir kaynağı zeytinciliktir.

Zeytin üretimi ekonomik yaşamı belirleyici bir nitelik taşır. Türkiye'de üretilen özellikle yağlık zeytinin büyük bölümü burada üretildiğinden yöreye Türkiye'nin zeytin ambarı denmektedir. Sabun üretimi de yöredeki ekonomik faaliyetler arasında yer alır. Yörede ayrıca mandalina, pamuk, incir ve daha içerilerde üzüm, çamfıstığı ve baklagiller

üretilmektedir (Dönmez, 2006). Arazi yapısı nedeniyle hayvancılık fazla gelişme gösterememiştir. Ancak Akçay ve Altınoluk'da balıkçılık önemli yer tutar (<http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,65867/edremit.html>).

İlçede diğer bir gelir kaynağını da orman ürünleri teşkil etmektedir. Bölgede yapılan ekonomik faaliyetlerden biri de bağcılıktır.

Özellikle yaz aylarında gelen yoğun turist akışı da yöre ekonomisine katkı sağlar. Kıyı turizmi ve sualtı turizmi olanakları genişletilerek çok yönlü turizm imkanları sunulabilmektedir (Akkılıç ve Günalan, 2007).

4.3.2. Edremit körfezi kuzey kıyıları ekoturizm kaynak değerleri

Çalışma alanı zengin su kaynakları ve düşük nem oranı ile özellikle Kazdağı Milli Parkı ve çevresi sunduğu doğal ve kültürel değerler bakımından zengin ve çeşitlilik arz eder. Yöredeki bu ekoturizm türleri açıklanmıştır.

4.3.2.1. Botanik turizmi

Araştırma alanı zengin bitki çeşitliliği sayesinde ekoturizm potansiyeline önemli katkılar sağlayacak boyuttadır. Kazdağı Milli Parkı içerisinde endemik Kazdağı Göknarı (*Abies equi - trojani*) bulunmaktadır (Dirmenci, 2007). Bu türün bulunduğu alan Kazdağı Milli Parkı'ndan ayrı olarak Kazdağı Göknarı Tabiatı Koruma Alanı adı ile korunmaktadır (Arı, 2009).

Kazdağı Göknarı'nın yeryüzünde tek doğal bulunuş yeri Kazdağları'dır. Otuz metreye kadar boylanabilen piramidal yapılı bir ağaç türüdür (Şekil 10). Yörede yaklaşık 25.000 hektarlık bir alanı kaplar (Mataracı, 2004).

Şekil 10. Kazdağı Gökarnarı (*Abies equi - trojani*)

(Tan, 2013)

Kazdağı bitki alanı, Avrupa - Sibiryaya ve Akdeniz floristik bölgeleri arasında izole olmuş pozisyonu, geniş şist ve kireçtaşları başta olmak üzere zengin jeolojik yapısı ve değişik iklim özelliklerinin etkisi altında olağanüstü bir bitki örtüsü içerir. Dağın güney yamaçları, tipik Akdeniz iklimine özgü kızılçam (*Pinus brutia*) ve karaçam (*Pinus nigra* spp. *Pallasiana*) ormanlarıyla birlikte maki bitki örtüsüyle kaplıdır. Daha nemli kuzey yamaçlarındaysa endemik Kazdağı Gökarnarı (*Abies nordmanniana* spp. *equi - trojana*) ve doğu kayını (*Fagus orientalis*) ormanları yer alır. Dağın kireçtaşı ve şistli kayalardan oluşan zirve bölümü yastık formunda bitki toplulukları ve çok zengin nadir bitki türlerine ev sahipliği yapar. Kazdağı florasında, 23'ü yalnızca bu dağa özgü olmak üzere en az 68 adet ülke çapında nadir bitkiler yer alır. Bu özellikleriyle yalnız Türkiye'nin değil, tüm Avrupa kıtasının en önemli bitki alanlarından biridir (Gönüz, 2007).

Milli parkın ilanı ile birlikte Edremit Körfezi çevresinde önceleri geleneksel bir karakter göstermiş olan turizm faaliyetleri son 10 - 15 yıldır eko turizm olarak nitelendirilen

faaliyetlere dönüşmeye başlamıştır. Özellikle alana girişlerin kısıtlanması turizm faaliyetlerini hem artırmış hem de çeşitlendirmiştir. Bu çerçevede Kazdağı'nın güney eteklerinde bir çok turizm tesisi, şirketi yada işletmesi kurulmuş ve bunlar geleneksel s (sea, sand, sun) turizmine alternatif bazı turizm programları yapmaya başlamışlardır (Arı, 2009).

Balıkesir Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü'nün başlattığı çalışma kapsamında, Balıkesir Üniversitesi Botanik Bahçesi Herbarium Araştırma ve Uygulama Merkezinin de katkılarıyla Edremit Güre'de "Kazdağları Florası ve Endemik Bitkiler Tanıtım Merkezi" kurulması planlanmıştır. Güre Belediyesi ve Edremit Belediyesinin de işbirliği içerisinde olacağı proje kapsamında, Kazdağları'ndaki önemli endemik türler ile şifalı bitkiler, merkez çatısı altında sergilenecektir. Bu proje yörede botanik turizmi adına önemli katkılar sağlayacaktır (http://www.balikesir.edu.tr/index.php/baun/haber_metin_goster/11478).

Edremit'de bulunan Ülkü Tepe Botanik Zooloji Parkı çeşitli bitki türlerine ev sahipliği yapan bir alandır. Yörenin bitki zenginliğinin incelenebileceği bu alanda ülkemizdeki zeytin ve çam ağacı türleri bulunmaktadır.

4.3.2.2. Yayla turizmi

Yayla alanları; doğal güzellikleri, soğuk ve berrak suları, temiz havası, etnolojik, kültürel ve diğer çekicilik yaratan özellikleri ile dikkat çekmektedir. Geleneksel yaşam tarzı ve yayla konutlarının özgün mimari yapısı ile hem yerli hem de yabancı turistler için giderek daha popüler hale gelmeye başlamalarıyla ekoturizm yönelik kullanım olanakları sunmaktadır (Zaman, 2001).

Bakanlığın yayla turizmi projesinde, yaylaların, doğal güzellikleri, etnolojik ve diğer çekicilik yaratan özellikleri ile ekoturizme yönelik sundukları çok çeşitli ve eşsiz olanakların, koruma - kullanma dengesi içerisinde turizm amaçlı değerlendirilmesi hedeflenmiştir. Bugün Türkiye'de 26 adet yayla turizm merkezi ilan edilmiştir (Demir ve Çevirgen, 2006).

Edremit ve çevresi yayla turizmi bakımından dikkat çekicidir. Yörede her yıl dernekler ve vakıflar aracılığıyla birçok etkinlik düzenlenmektedir.

Her yıl Haziran ayında Kazdağları'nın Hanlar mevkiinde *Kazdağı Karadenizliler Yayla Şenlikleri* gerçekleştirilmektedir. Binlerce kişinin katılımıyla gerçekleştirilen etkinliklerde yöresel folklor gösterileri sergilenerek, çeşitli yarışmalar düzenlenir.

4.3.2.3. Su altı dalış ve rüzgar sörfü turizmi

Edremit yöresi deniz altı dünyası da çekicilik arz etmektedir. İlçe kıyılarında yeterince değerlendirilemeyen turizm potansiyelinden birisi de hiç kuşkusuz Edremit kıyılarının kendine özgü rüzgarıdır. Yörenin simgesi haline gelmiş, süreklilik arz eden rüzgar, yelken ile windsurf için son derece elverişlidir. Denizi, kendine özgü rüzgarı, gerekse kıyı şeridindeki tesisler ile yelken ve windsurf yarışmaları için ideal bir yerdir (<http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,90616/su-sporlari.html>). Yöredeki su altı dalış faaliyetleri yelken ihtisas kulüplerince yapılmaktadır.

Balıkesir Doğa Turizmi Master Planı (2013)'nda su altı dalış ve rüzgar sörfü turizmine ait analizlerine göre Edremit Körfezi için avantaj ve dezavantajları şunlardır:

- ❖ İlin konumu gereği büyükşehirlere yakın olması,
- ❖ Dalış esnasında karşılaşılabilecek farklı balık sürüleri ve anforaların dalışı keyifli hale getirmesi,
- ❖ Rüzgâr sörfü turizmi için Edremit kıyılarının kendine özgü rüzgârı olması,
- ❖ Eğitimci olarak yetişmiş eleman sayısının azlığı, dalış noktalarının belirli olmasına rağmen tanıtımının yapılmaması ilgi gruplarını alana yönlendirecek yeterli sayıda tur organizasyonu bulunmaması,
- ❖ Yöredeki yelken ihtisas kulüplerinin alanında deneyimli olmaması,

- ❖ Atıklar nedeniyle su yüzeyi olduğu kadar denizaltının da zarar görmesi olarak sıralanabilir.

4.3.2.4. Termal turizm

Ülkemizde çermik, ılıca ve içme gibi değişik adlarla anılan su kaynakları; yeraltına sızan suların derinlerde ısınması ve bünyelerine çözülmüş mineral maddeleri olarak kırık hatlar boyunca yeryüzüne çıkmaları sonucu oluşur. Bu nedenle bünyelerinde çözülmüş halde klor, sülfat, bikarbonat ve çeşitli mineral maddeler bulunan bu kaynaklar ile kırık hatların dağılışı arasında paralellik vardır (Atalay, 2000).

Termal suların bileşimindeki madeni tuz ve minerallerin özelliklerine göre birçok hastalığın tedavisinde, kas ve asabi yorgunlukların tedavi edilerek vücudun eski zindelik ve gücünü kazanmasında tıbben kabul edilmektedir (Şahin, 2007).

Türkiye termal kaynaklarının illere göre dağılışına bakıldığında Balıkesir’de 26 adet kaynak bulunmaktadır (Özşahin ve Kaymaz, 2013). Balıkesir, termal kaynak zenginliğinin yanı sıra fiziksel ve kimyasal bileşimleri açısından nitelikli şifalı sular olarak yer alır. Eriyik ve mineral değerleri yüksek, kükürt radon ve tuz bakımından zengindirler.

Edremit yöresi de termal kaynak zenginliği açısından önemli bir konumdadır. Yörenin en önemli termal turizm merkezleri Tablo 11’ de görülmektedir.

Tablo 11

Edremitte Bulunan Termal Tesisler ve Kapasiteleri

TESİSİN ADI	YERİ	ODA SAYISI	YATAK KAPASİTESİ
ADRINA HEALTH&SPA HOTEL (Bakanlık İşletme Belgeli)	GÜRE / EDREMİT / BALIKESİR	246	503
ADRAMİS TERMAL OTEL (Bakanlık İşletme Belgeli)	EDREMİT/ BALIKESİR	66	132
GÜRE SARUHAN TERMAL OTEL (Bakanlık İşletme Belgeli)	EDREMİT/ BALIKESİR	122	275
ENTUR TERMAL OTEL (Bakanlık İşletme Belgeli)	EDREMİT/ BALIKESİR	63	123
AFRODİT TERMAL OTEL (Belediye Belgeli)	EDREMİT/ BALIKESİR	132	303

HATTUŞA ASTRYA TERMAL RESORT VE SPA (Belediye Belgeli)	EDREMİT/ BALIKESİR	215	632
HERAMİS TERMAL OTEL (Belediye Belgeli)	ALTINOLUK / EDREMİT/ BALIKESİR	188	400
Toplam		1032	2368

(<http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,90613/saglik-ve-termal-turizm.html>)

4.3.2.5. Sağlık turizmi

Eski çağlardan beri sağlık sorunlarının, insanların yer değiştirmelerinde önemli rol oynadığı bir gerçektir. Çünkü insanın fiziksel olarak sağlık kaygıları öncelik taşımaktadır (Usta, 2002). Günümüzde kaplıca, ılıca, deniz ve dağ kürlerinin uygulandığı merkezlerde, dinlenerek tedavi görme isteği yaygınlaşmaktadır. Sağlık turizmini en genel anlamıyla öncelikli olarak tedavi amacından hareketle başlayan ve tedavi unsurlarının beraberinde tatil unsurlarını da kapsayan seyahatler, konaklamalar ve organizasyonlardan doğan olay ve ilişkilerin bütünüdür (Gençay, 2007).

Edremit yöresi doğal zenginliği, sağlık turizmi için potansiyel arz etmektedir. Kazdağı'nın güney yamaçları boyunca uzanan kanyonlar (Şahindere Kanyonu, Zığındere Kanyonu ve Ayı Deresi Kanyonu) bölgedeki havanın kaynağını oluşturmaktadır. Belirli zaman aralıklarında kanyonlardaki hava koridorları, temiz havayı kıyı şeridine kadar iletmektedir. Örneğin, sık çam ağaçları ile kaplı, deniz seviyesinden 600 m derinliğindeki ve yaklaşık 2 km uzunluğundaki Şahin Deresi Kanyonu hava koridorları sayesinde temiz havayı Altınoluk Belediyesine kadar iletmektedir. Bu sebeple tıp çevreleri yöreyi kalp ve astım hastalarına tavsiye etmektedir (Kazdağı Milli Parkı Master Planı, 1995). Altınoluk'da, Kazdağları eteklerinde 2000 yılında inşaatına başlanan Türkiye'nin ilk astım hastanesi kamuoyunda büyük ilgi uyandırmış ancak çeşitli nedenlerle tamamlanamamıştır(<http://arsiv.ntv.com.tr/news/316183.asp>).

Altınoluk'ta bulunan Kazdağları Darıdere Tabiat Parkı sağlık turizmi adı altında çeşitli programlar düzenlemektedir. Bir haftalık ve hafta sonu konaklamalı paket turlarda,

temiz oksijen kaynağının yanısıra, ameliyat sonrası iyileşmeleri hızlandırma ve alternatif tıp yöntemleriyle doğada şifa bularak hızlı iyileşme sürecine girmelerine ortam sağlamak amaçlanmaktadır. Alternatif tıp tedavi yöntemleri olarak: bio enerji, reiki, kuantum touch dokunuşu, feng shui, sağlık meditasyonu, evrensel enerji, acmos metodu, theta healing, pranik healing gibi teknikler ile sağlık turizmine katkıda bulunur (<http://www.kazdagi.com.tr/etkinlikler/sifa-turizmi/>).

Edremit yöresi suları fiziksel ve kimyasal bileşimleri açısından ülkemizin termal tedavi merkezlerindedir. Alandaki bazı termal merkezler ve sağlığa yararları açıklanmıştır.

Edremit - Güre kaplıcaları: Termal turizmin yöredeki merkezidir. Edremit ilçesine 12 km uzaklıktadır. Kaynaktan gelen sıcaklığı 58,2 °C'dir. Kaplıca suyu florür içeren sodyumlu sülfatlı termal sular grubuna girmektedir. Su; kadın hastalıklarına, kronik iltihabi sendromlara, üst solunum yolları hastalıklarına, guatr ve cilt hastalıklarına faydalıdır (Balıkesir İl Çevre Durum Raporu, 2011).

Edremit - Bostancı köyü kaplıcaları: Bostancı Köyü'nün sınırları içinde Edremit-Burhaniye karayolu üzerindedir. Ortalama 51 °C sıcaklığındaki suyu başta romatizma olmak üzere çeşitli hastalıklara faydalı olduğu bilinmektedir. İçme suyu olarak; beslenmeye bağlı fluor noksanlığını tedavi edici özelliği vardır (<http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,90613/saglik-ve-termal-turizm.html>).

Edremit Derman Ilıcası: Kaplıca, Edremit - Burhaniye yol kavşağı üzerinde Edremit'e 3 km uzaklıktadır. Sıcaklığı 48 - 58 °C arasında değişmektedir. Suyunun romatizma ve kadın hastalıklarına iyi geldiği bilinmektedir (<http://www.balikesir.gov.tr/ustsayfa.php?id=64>).

4.3.2.6. Av turizmi

Av turizmi, av ve yaban hayatı kaynaklarının denetim altında yerli ve yabancı avcılarının kullanımına sunulmasını, bu kaynakların rekreasyonel ve turistik yönlerden

değerlendirilerek ülke turizmine ve ulusal ekonomiye katkıda bulunmasını amaçlayan etkinliklerdir (Özdönmez vd., 1996).

Yörede özellikle Kazdağları'nda avcılık yapılmaktadır. Avlanılan hayvan başına orman idaresine ve avlanmanın yapıldığı bölgenin köy muhtarlığına belli bir ücret ödenmektedir. Altınoluk Narlı köyünde Darıdere Tabiat Parkı yolunda 40.000 dönümlük özel işletilen avlak alanında av turizmi için uygun bir ortam hazırlanmıştır. Kazdağları Narlı Köyü Örnek Avlak alanında günlük ve haftalık sezonlu av turları yapılmakta, profesyonel ekip ile av eğitimleri yapılarak uzmanlık sertifikaları verilmektedir

(<http://www.kazdagi.com.tr/etkinlikler/av-turizmi/>). Av hayvanları arasında domuz avcılığı en başta gelmektedir. Bu bağlamda, 4915 sayılı Kara Avcılığı Kanunu çerçevesinde Edremit-Narlı Yaban Domuzu Örnek Avlağı bulunmaktadır. Ayrıca ayı, geyik, karaca, tilki de bölgede bulunmaktadır (Atamer, 2002).

Şahin Deresi Mevkii de avcılarının dikkatini çeken yerlerdir. Bildircın, kınalı keklik, yaban ördeği, yaban kazı, tavşan, çakal avı yapılır. Ayrıca Altınoluk, Ilıca ve Akçay yöresinde balıkçılık yapılır (<http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,90617/av-turizmi.html>).

Ayrıca yörede av turizmi yapan acente ve avcılık kulüpleri de mevcuttur. Bunlar (Balıkesir İl Çevre Durum Raporu, 2011): Demre Turizm Seyehat Acentesi, Edremit Merkez Avcılar Derneği, Altınoluk Avcılar Derneği olarak sıralanabilir.

4.3.2.7. Mağara turizmi

Turizm amaçlı olarak, mağaralara yönelik özellikle görsel, bilimsel ve sportif amaçlı ziyaretler gerçekleştirilmektedir. Mağaraların turizm açısından en önemli özelliği, mağara ortamında damlama, akma, buharlaşma, durgun su ortamı gibi çökelme mekanizmaları nedeniyle oluşan speleotem (mağara oluşumu) adı verilen şekillerin biçim, renk, yoğunluk ve boyutları açısından sunduğu görselliktir (Soykan vd., 2008).

Mağara turizminin en önemli amacı, bu tür doğal değerlerin koruma kullanma dengesi çerçevesinde turizme kazandırılmasıdır. Bununla birlikte mağara turizminden gelir elde edebilmek için mağara içinde ve mağara dışında bazı yatırımların da gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Turizm amaçlı kullanılacak mağaralar genellikle; kır kahvesi - kafeterya, piknik alanları, minyatür çocuk bahçesi, otopark, ilk yardım üniteleri, tanıtım odası ve mağaranın içini ve dışını gösteren kroki, plan ve harita gibi ünitelerle projelendirilmektedir (Kozak vd., 2000).

Ülkemizde bu zenginliği bir ölçüde yansıtan 20 kadar mağara bulunmaktadır. Alandaki mağaracılık faaliyetlerinin birçok sorunu olduğu gözlenmiştir. Mağaraların tarihi olanlarının korunmasında problemler yaşanması, bir kısmının envanterinin yapılmamış olması, yöredeki mağaraların dağınık bir coğrafyada ve zor ulaşılır olması korunmasını zorlaştırmaktadır. Keşif yapacak yeterli eleman ve uzman görevli olmaması mağara turizminin gelişmesi sekteye uğratmıştır (BDTMP, 2013).

Balıkesir’de keşfi ve haritalaması yapılmış mağara içi ve yakın çevresinin jeolojik, jeomorfolojik, meteorolojik, biyolojik, antropolojik – arkeolojik oluşumu ve gelişimi çalışılmış olan mağara sayısı 22 adettir (Balıkesir İl Çevre Durum Raporu, 2011). Kazdağları’nın güney eteklerinde, Edremit Körfezi’ne bakan yamaçta yer alan Avcılar Mağarası 2012 yılında bulunmuş ve dikkatleri üzerine çekmiştir (Şekil 11). Mağara, erimeye uygun kayaların sınırlı alanlarda yüzeyletiği ve mağara oluşumunun çok fazla gelişmediği bir bölgede yer alması nedeniyle oldukça önemli bir değere sahiptir (Tuncer vd., 2011).

Şekil 11. Avcılar köyünde bulunan mağara

(Tuncer vd., 2011)

Altınoluk'a bağlı Avcılar Köyü sınırları içinde gelişen mağaranın toplam uzunluğu 150 metredir. Kuyu şeklinde girişi olan, iki katta oluşan mağaranın alt katı sarkıtlar, dikitler, duvar ve örtü damlataşları, perde sarkıtlar, sütunlarve küçük kuru damlataş havuzlarının bulunması itibariyle oldukça zengin mağara içi oluşuklarına sahiptir. Gerek uzunluk ve gerekse derinlik açısından Türkiye sıralamasına girecek boyutlarda olmamasına rağmen içinde barındırdığı değişik boyutlardaki damlataş zenginliği nedeniyle kıyı ve doğa turizminin hızla geliştiği Edremit - Altınoluk yerleşim biriminde, turizme çeşitlilik kazandırması adına oldukça önemli bir potansiyele sahiptir (Tuncer vd., 2011).

4.3.2.8. Bisiklet ve motosiklet turları

Boş zaman faaliyeti olarak bisiklet kullanma, özellikle Avrupa'da oldukça popüler bir rekreasyon haline gelmiştir. Bugün Avrupa'da modern karayolu taşımacılığında 500

milyondan fazla bisiklet kullanıldığı tahmin edilmektedir. Yeni bisiklet modellerinin ortaya çıkışı ve ileri teknoloji ile üretilmiş bisiklet ekipmanlarının geliştirilmesi, bisiklet turlarına olan talebi artırmıştır. Bu olanaklarla birlikte yeni oluşan ve gittikçe yaygınlaşan ekolojik bilinç de bisiklet turizminin gelişmesini sağlamıştır (Nicolic vd., 2005).

Çalışma alanı doğal güzellikleri ile bisiklet turları için uygun potansiyele sahiptir. Bu faaliyetler için, arazi eğim şartlarının uygun olduğu ve aynı zamanda doğal miras özelliği taşıyan fiziki coğrafya özelliklerinin ön plana çıkarılacağı parkurlar hazırlanmalıdır.

Altınoluk Kazdağları Darıdere Tabiat Parkı'nda da bisiklet turları düzenlenmektedir (<http://www.kazdagi.com.tr/etkinlikler/bisiklet-turlari/>).

Yörede Edremit Körfezi Motosiklet Kulübü Derneği tarafından çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir (Şekil 14). Bu etkinliklerde çeşitli şehirlerden gelen motosiklet tutkunları kamp kurarak belirlenen rotalara turlar düzenler. Ayrıca yörede düzenlenen festivallere de katılırlar.

Şekil 12. Kazdağları'nda düzenlenen motosiklet turları

(<http://www.motosiklet.net/forum/moto-sohbet/142808-motorida-ekmok-yollarda-%27-televizyon-programi.html>)

4.3.2.9. Atlı doğa yürüyüşü

Atlı doğa yürüyüşleri genellikle patika yollarda ve kendine özgü bir biçimde atın dizginlerinden tutarak yavaşça gezdirme şeklinde bazı sahil ve dağlık alanların dışında kalan yerlerde belirli rotayı takip etme şeklinde yapılan bir rekreasyon faaliyetidir. Çoğunlukla tur operatörleri tarafından organize edilen geziler birkaç gün veya üzerinde olup bir gece kamp kurma şeklinde gerçekleşir. Katılımcı sayısı birkaç kişilik gruplardan 30 kişilik guruplara kadar değişebilir. Bu turlar çoğunlukla, milli park ilan edilen alanlarda ve diğer doğal alanlarda kampın da dahil edilmesi şeklinde yapılmaktadır (Newsome vd., 2002).

Atlı doğa yürüyüşlerinin amacı kırsal alanda, bölgenin kültürü ve coğrafi yapısının turistler tarafından gezilerek görülmesi ve tanınmasıdır. Turistler at ile bu tür geziler sayesinde, doğayı, hayvanları, çevre kültürünü ve geleneklerini tanıyarak etkinliğe katılma fırsatı bulurlar (Oruç, 2004).

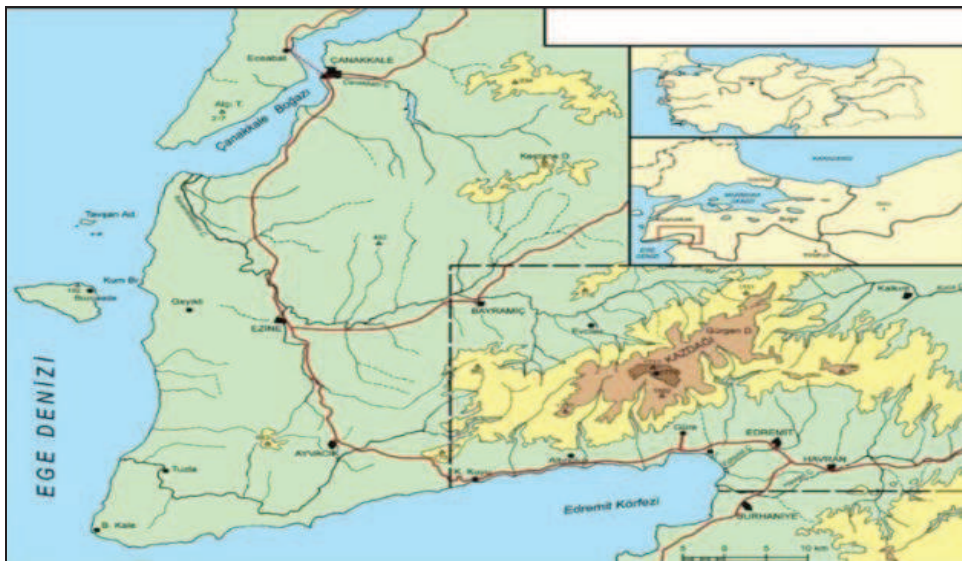
Kazdağı - Şahinderesi arasında belirlenen rota, Balıkesir Doğa Turizmi Master Planında belirlenmiş olan, atlı doğa yürüyüşü için önerilen parkurdur (Şekil 13).

Şekil 13. Kazdağı - Şahin deresi atlı doğa yürüyüşü rotası

4.3.2.10. Dağcılık ve doğa yürüyüşü (trekking)

Ortalama yükseltisi 1100 metrenin üzerinde olan ülkemiz, dağ turizmi açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Kazdağı ve çevresi, sahip olduğu dağ ekosisteminin yanı sıra zengin kültürel özellikleri sayesinde çekicilik arz eden alanlardandır (Şekil 14).

Şekil 14. Kaz Dağları lokasyon haritası

(Koçman vd., 2007)

Kazdağları'nın bir bölümü 17.04.1993 tarihinde 21555 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 93/4243 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile milli park ilan edilmiştir. Kazdağı Milli Parkı, Kazdağları ile kastedilenden farklı ve onun içerisinde bir alan olarak, büyük ölçüde güneyde Edremit Körfezi, doğuda Zeytinli Çayı, kuzeyde Karamenderes Çayı ve batıda Mihli Çayı arasında kalan ve 21,452 hektarlık bir alanı kaplayan esas Kazdağı kütlesinin güneye bakan yamacını ifade eder. Dağın en yüksek noktası Karataş Tepe (Gargaros) olup 1774 metreye ulaşır (Arı ve Soykan, 2006).

Halk arasında yaygın kullanımı ile Kazdağları coğrafi terminolojiyle Kazdağı Masif Kütlesi ülkemizin ve Avrupa'nın en önemli bitki türlerine ev sahipliği yapmaktadır (İlgar, 2008).

Kazdağı Milli Parkı'nın ilanından sonra, dağın güney eteklerinde gelişmeye başlayan ve ekoturizm ya da doğa temelli turizm olarak adlandırılabilir faaliyetleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Arı, 2009):

1. Jeep safari turları
2. Botanik turizmi
3. Kamping
4. Butik oteller
5. Trekking
6. Günübirlik rekreasyon
7. Kültür turları

Şekil 15. Avcılar Turizmi Geliştirme Kooperatifi'nin düden alanındaki kamping alanı
(Arı, 2009)

Jeep safari rekreatif faaliyeti kapsamında Avcılar köyünde kurulan 8 adet Kazdağı Turizm Kalkındırma Kooperatifi jeepleri ile milli park içerisindeki Düdenalanı mevkiine düzenli seferler yapmaktadır (Soykan ve Arı, 2006).

Şekil 16. Kazdağları'nda jeep- safari turlarından bir görünüm
(<http://kazdagitur.com/kazdagi-jeep-safari-turu-sahindere-kanyonu.html>)

Yörede özellikle Kazdağları'nın doğal peyzaj arz eden özelliği, doğa yürüyüşü için uygun bir altyapı oluşturmaktadır. Alanda sıkça bulunan patika yollar bu etkinliğe zenginlik katmaktadır. Şahin Deresi Kanyonu da doğa yürüyüşü için uygun alanlardandır .Yörede doğa yürüyüşü faaliyetleri için uygun rotalar şu şekildedir (<http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,90615/kara-sporlari.html>) :

Altınoluk'ta;

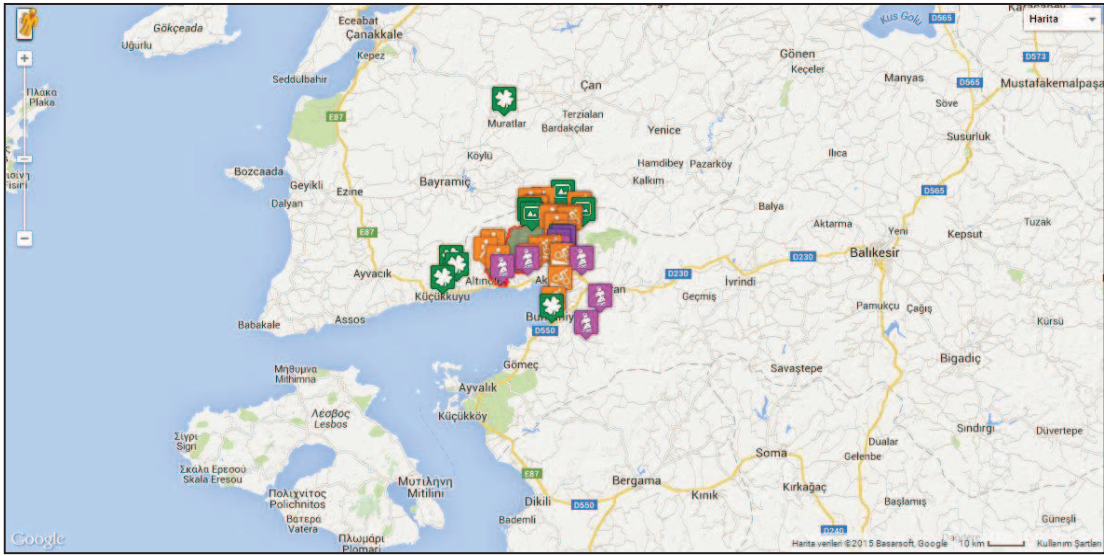
- ❖ Şahin deresi Kanyonu – Dereçatı Mevkii
- ❖ Fidanlık Mevkii - Narlı köyü
- ❖ Zığındere- Avcılar köyü

Zeytinli'de;

- ❖ Sütüven Şelalesi ve Hasan boğuldu
- ❖ Ayı Deresi, Dalaksuyu Mevkii
- ❖ Sarıkız Tepesi

Sütüven Şelalesi, Şahinderesi Kanyonu, Sarıkız, Pınarbaşı, Hasan Boğuldu' da, dağcılık, yörede bulunan Demre Tur ve Kazdağı Tur aracılığıyla jeep safari yapabilme imkanları mevcuttur. Planör uçuşu, yamaç paraşütü, rafting, kaya tırmanışı gibi spor dallarında da değerlendirilmeyi bekleyen bir potansiyel oluşturmaktadır (http://www.gmka.org.tr/balikesir_bolge_tanitimi).

Rotanın Kazdağı Milli Parkı'nın değerlerini ortaya koyması önemlidir. Bu bağlamda diğer bir yürüyüş parkuru şu şekildedir: Kavurmacılar köyü, Cızlak mevkii, İkizoluk, Sarıkız, Tavşanoynağı, Tepe Dumanlı mevkii, Gürlekçeşme, Çamlıbel Köyü, Arıtışı Köyü Zığındere mevkisi arasındadır (<http://www.kazdaglari.com/yakin/edre/edre.html>).

Şekil 17. Kazdağı Milli Parkı potansiyel etkinlik noktaları

(www.kazdagiekoturizm.com/harita/)

Son yıllarda Kazdağları'nda dağ otellerin varlığını görülmektedir. Özellikle İstanbul'dan hafta sonu ve bayram tatillerini değerlendirmek için gelen yerli ve yabancı turistlerin artmakta olduğu gözlenmektedir. Kazdağları doğa turizminin rahatlıkla yöreye özgü planlama ve uygun politikalarla uygulanabileceği bir alandır. Ancak bunlar geliştirildiği takdirde kitle turizminin çevreye verdiği tahribat bertaraf edilebilecektir (BDTMP, 2013).

4.3.2.11. Tarım ve çiftlik turizmi (agroturizm)

Tarım turizmi, kırsal alanlarda tarımla uğraşan insanların, küçük ölçekli aile çiftliklerinin geliştirdiği turistik aktivitelerdir (Kizos & Iosifides, 2007).

Çiftlik turizmi, tarım ya da çiftlik işleriyle ilgili olarak yapılan her türlü turizm ve rekreasyon aktiviteleridir (Przezbórska, 2003).

Agroturizm kırsal çevrenin korunmasını, küçük ölçekli işletmelerin devamlılığını destekleyen bir gelir kaynağı ve iş olanağı sunan, kadın için turizm ve ev işlerinin sorumluluğunu kombine eden veya buna izin veren değerli bir alternatif turizm kaynağıdır. Agroturizm tarım toplulukları için yeni bir gelir kaynağı olarak değerlendirilebilir. Agroturizm, şehirde bulunan insanların doğaya açılması, taze sebze ve meyveyi, üretilen yerde doğrudan satın alabilmesi, hatta hasata bizzat iştirak edebilmesi olanağını sağlamaktadır (Gökalp ve Yazgan, 2013).

Tatil çiftliği kavramı, faaliyetteki bir çiftlik ile turizm unsurlarını birleştiren, kırsal girişimler olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle, faaliyet göstermekte olan arazinin tarımsal üretimden kazandığı gelirin dışında turizm faaliyetlerinden de ek bir gelir kazanması tatil çiftliği olarak adlandırılmaktadır. Bu turizm şekli, misafirlerine kırsal bir arazide kısa süreli veya uzun süreli konaklama, yatak ve yeme içme olanakları yanında çiftçilik yapan aile ile birebir konuşma, görüşme ve temas kurma olanağı sunmaktadır. Bununla birlikte, inek ve koyun gütmeye, yün kırpma, besleme ve sağım gibi çiftlik hayvanlarının bakımı ile ilgili faaliyetler, meyve toplama, yabani ot toplama, hasat yapma gibi tarımsal faaliyetler ile at binme, arazi inceleme gibi faaliyetlere aktif katılımın sağlanmasının yanında bu tür faaliyetlere katılmadan uzaktan gözlemlene şeklindeki aktiviteler de sunulmaktadır (Douglas vd., 2001).

Tatil çiftliklerinde sunulan ürünler, kulübe veya çiftlik evi gibi konaklama imkanı yanında, meyve - sebze toplama, işleme, yöresel el sanatları, yöresel ürün

yapımı, çiftlik hayvanlarının bakımı gibi çiftlik etkinlikleri ile çiftliğin bulunduğu çevrenin doğal ve kültürel özelliklerine bağlı olarak anıt veya müze ziyaretleri, doğa hakkında bilgiler verme, yaban hayatını gözlemleme, dağ ve doğa yürüyüşleri ve piknik gibi açık hava etkinliklerini kapsamaktadır (Yılmaz, 2008).

Buna göre ekoturizmin bir ürünü olarak tatil çiftlikleri ile ilgili özellikler şu şekilde sıralanabilir (Yılmaz, 2008);

- ❖ Tatil çiftlikleri tarımsal üretim gerçekleştirirken, turizm hizmetlerinin de sunulduğu yani tarımsal faaliyetlerle turizm hizmetlerini bütünleştiren işletmelerdir.
- ❖ Tatil çiftliklerinde konaklayan turistler, kent yaşamının sıkıntılarından uzaklaşmak, doğa ile baş başa kalmak, doğayı anlamak ve öğrenmek, amacıyla kırsal alanlara kaçan kentli insanlardır.
- ❖ Tatil çiftliklerinde yapılan tarımın mutlaka doğa dostu tarım olması gerekir. Buradaki amaç, doğası, mimarisi, kültürü korunmuş yörelerde bu tür organizasyonların yapılmasıdır.
- ❖ Çiftliklerde yapılan turizmin en önemli çekicilik unsuru, doğal ve kültürel yapısı korunmuş, bozulmamış bir çevre yanında, temiz hava, temiz su ve katkısız elde edilen yöresel ürünleri tüketme imkanı tanınmasıdır.
- ❖ Tatil çiftlikleri müşterilerine konaklama, yeme - içme ve yatak olanaklarının yanında üretim, hasat toplama, geleneksel el sanatlarını tanıma ve uygulama, yöreye özgü gıdaların hazırlanması ve çiftlik hayvanlarının bakımı gibi çiftlik faaliyetlere katılma imkânı sunan işletmelerdir.

Yörede agroturizm faaliyetleri adına yerli ve yabancı turistleri ağırlayan bazı çiftlikler vardır. Edremit Mehmetalan Köyü yakınlarında bulunan Hızır Kamp Tatil Çiftliği ve Mehmetalan Misafir Evleri de ziyaretçilerine ekolojik bir tatil olanağı sunmaktadır. Lüksten

uzak, doğal malzemelerin kullanıldığı çiftlikte ziyaretçiler; yürüyüş turları, yoga, gönüllü olarak zeytin toplama gibi etkinlikler yaparlar. Alanı ziyaret eden turistlerin, yörenin karakteristik mekanlarında konaklayıp, yerel gelenek ve görenekleri tüm yaşam çevresi ile yaşayarak ekoturizm doğasına saygı göstererek faaliyetlerini tamamlamaları önemlidir.

4.3.2.12. Kültür turizmi

Kültürel miras turizmi

Kültürel ve doğal mirasın korunması, 2000'li yıllarda dünya kamuoyunun en çok ilgisini çeken konulardan biri olup, birçok uluslararası kuruluşun çalışmalarının odaklandığı bir alan durumuna gelmiştir. Geline nokta, doğal ve kültürel çevrenin korunması artık, insan hakları ile birlikte değerlendirilmeye başlanmıştır (Duran, 2010).

Kültür turları daha çok Kazdağları ile ilişkilendirilen efsanelerde söz konusu edilen mekanlara ve Kazdağları ile özdeşleşmiş olan Yörük ve Türkmen kültürlerinin yaşam alanlarına yapılmaktadır. Dağın zirvesinde bulunan Sarıkız'ın makamı, Baba Tepe ve Gargaros (Karataş) Tepe; Ayı Deresindeki Elif Kaçan; Hasanboğuldu günübirlik kullanım alanı içerisindeki Gök Büvet ve Emine Çınarı ve dağ etrafında sıkça rastlanan yatırlar bu anlamda en çok ziyaret edilen alanlardır. Ayrıca Tahtakuşlar köyünde Türkmen kültürüne ve Çamlıbel köyünde yörük kültürüne ait etnografya galerileri de güncel kültüre ait maddi kültür öğelerinin görülmesine imkan tanımaktadır (Arı, 2009).

Tahtacı Türkmenlerinin yaşam biçimleri ve ilgili konuların sergilendiği yer, Alibey Kudar Etnografya Galerisi'dir. Bu galeri, köyde emekli öğretmen olan, Alibey Kudar tarafından 1991 yılında açılmıştır. Türkiye'nin ilk özel etnografya galerisi olma niteliğini taşımaktadır. Ayrıca 1992 yılında açılan ve Türkiye'de ilk kez bir köyde kurulan sanat galerisi de bulunmaktadır. Etnografya galerisinde, Orta Asya'dan Türkiye'ye göç eden konar - göçer Türk Boyları'nın ilginç ve özgün kültür varlıkları, Türkmenlerin göç ederken Kızıldeniz'den

topladıkları deniz kabuklarıyla süslenmiş bel bağları ve öteki giyim, ev eşyaları, aletleri, halıları ve çadırları ile sanat galerisinde her tür sanat yapıtları yıl boyunca sergilenmektedir (Gün ve Şahinoğlu, 2011).

Gastronomi turizmi

Başka bir ülkeyi ziyaret eden insanların beklentileri arasında, yeni yerler görmenin ve yeni kültürleri tanımanın yanında, yeni tatlarla tanışma ve farklı tecrübeler yaşama arzusu da yatmaktadır (Doğdubay vd., 2008).

Yapılan araştırmalar, Anadolu'nun Akdeniz kıyılarının zeytinin anavatanı olduğunu göstermektedir. Buradan çıkarak tüm Akdeniz havzasına yayılan zeytin ağacı aradığı en uygun şartları Edremit Körfezi çevresinde bulmuştur. Akdeniz havzasında zeytin tarımının daha eski olduğu yöreler vardır. Fakat meyve ve yağ olarak hiçbirinin kalitesi Edremit zeytinine ve yağına ulaşamadığı gibi, bu bitkinin coğrafi peyzaja, yöresel kültür ve ekonomiye yaptığı katkı Edremit Yöresi'ndeki kadar karakteristik değildir Akdeniz kıyılarının turizme açıldığı kesimlerinde zeytin önemini hala korumaktadır (Efe vd., 2013). Zeytin hasadı ile turizm dönemi örtüşmediğinden her ikisi de ayrı olarak yapılabilir. Edremit Körfez bölgesi zeytinyağı altın sarısı renginde, hoş meyve kokulu, nefis aromalı olup kimyasal ve duyuşsal özellikleri itibari ile ayırt edici özelliklere sahiptir. Zeytin meyvesinin kendine has tadı, kokusu ve aroması ile birlikte taze ot (çimen) kokusu ve elma aroması hissedilir(<http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/dosyalar/cografitescil/87.pdf>). Turizm ve zeytin yörede birlikte ekonomik aktivite olarak yapılabilir ve birbirini tamamlamaktadır. Hatta son yıllarda kültür turizmi kapsamında zeytin hasadına katılma, zeytinyağı elde edilmesini gözleme ve zeytinyağlı yemeklerin öğrenilmesine ilişkin turizm etkinliklerinde de ciddi bir artışın olduğu gözlenmektedir (Efe vd., 2013).

Edremit Zeytinyağı 2011 yılında İtalya' da düzenlenen ve 22 ülkeden 386 zeytinyağının katıldığı Sızma Zeytinyağı yarışmasında ikincilik ödülü kazanmıştır

(<http://blog.milliyet.com.tr/edremit-sizma-zeytinyagi--dunya-ikincisi--secildi/Blog/?BlogNo=314227>).

Yörede dikkat çeken diğer bir faaliyet ise zeytinyağı tadım kurslarıdır. Örneğin Edremit Ticaret Borsası tarafından 2 günlük zeytinyağı tadım kursu düzenlenmiş, bu kursta kaliteli zeytinyağı bilincini artırmak amacı ile zeytinyağının tadı, kokusu, aromasının daha iyi fark edilebilmesi gibi konular katılımcılara uygulamalı olarak anlatılmıştır (<http://www.edremit.bel.tr/2015/04/zeytinyagi-tadim-kursu-edremitte-gerceklesti/>).

Ayrıca yörede her yıl düzenlenen Edremit Zeytin ve Turizm festivalinde zeytinyağlı yemek yarışmaları yapılmaktadır (<http://www.haberler.com/balikesir-edremit-te-29-zeytin-ve-turizm-haberi/>).

Mitoloji potansiyeli

Mitoloji, binlerce yıldır öykülenerek kulaktan kulağa sözlü olarak geçti ve nihayetinde de dünyanın çeşitli bölgelerinde tarihçiler, öykücüler, yazarlar ve seyyahlarca toplanarak yazıdiline aktarıldılar (Şahin, 2011).

Kazdağları, Antik dönemlerde İda olarak adlandırılmış ve pek çok efsanevi olaya ev sahipliği yapmıştır. İda dağına ait ilk edebi bilgileri Homeros'un İlyada'sından almaktayız. Homeros buradan “canavarlar anası, çok pınarlı İda” diye bahseder (<http://truvaevleri.com/antique.aspx>).

Yörede geçen ilişkilerden, Paris ile Helen'in hikâyesinin kökeni İda dağında yapılan, dünyadaki ilk güzellik yarışması ve güzellik yarışmalarının esin kaynağı olan Hera, Athena ve Afrodit arasındaki mücadeledir (Çoban, 2012). Truva Savaşlarını başlatan güzellik yarışması burada yapılmıştır. Odysseus'un bu savaşları sonlandıran tahta atı Kazdağı Göknaarı kerestesinden yaptırdığına inanılır. Böylece Truva savaşlarının hem başlaması hem de bitişi Kazdağları ile ilgilidir (Rezafar, 2013).

Karadağ ve Akkaya'nın 1997 yılında hazırlamış oldukları Kazdağı Masalları adlı çalışmasında Edremit Körfezi ve Kazdağları'nın kuzey tarafı olan Agonya yöresinden derlenen otuz yedi masala yer verilmiştir (Karadağ ve Akkaya, 1997).

Emine ile Hasan arasındaki aşkın ölümle sonlandığı Hasanboğuldu hikayesi ve Sarıkız efsanesi de folklorik turizm adına ilgi çekici turizm unsurlarındandır.

Etkinlik turizmi

Yerel halka yönelik olarak düzenlenen festivaller günümüzde yarattığı turizm potansiyeli ile uluslararası düzeyde de ilgi çektiği için önemli sayılmaktadır. Festivaller ve etkinlikler turizm endüstrisinin önemli birer parçasıdır. Sezon dışı dönemlerde turist çekmek, bölgeyle ilgili farkındalık ve olumlu bir imaj yaratmak için güçlü bir araç konumundadır (Özdemir, 2008).

Alanın kültürel yaşamını zenginleştiren önemli unsurlardan biri de festival ve şenliklerdir. Edremit yöresinde yapılan festival ve şenlikler Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12

Edremit Yöresinde Yapılan Panayırlar ve Festivaller

Etkinliğin Adı	Düzenlendiği Yer	Düzenlendiği Tarih
Zeytinli Rock Festivali	Zeytinli	29 Temmuz - 1 Ağustos
Altınoluk Antandros "Yaşama Saygı" Kültür ve Sanat Festivali	Altınoluk	30 - 31 Ağustos -1 Eylül
Zeytin Şenliği	Zeytinli	15 - 18 Temmuz
Edremit Zeytin Festivali	Edremit	01 - 02 Ağustos
Akçay - İda Kültür ve Sanat Şenliği	Akçay	06 - 08 Ağustos
Akçay Yaza Merhaba Şenlikleri	Akçay	19 - 20 Haziran
Uçurtma Şenliği	Zeytinli	19 - 20 Nisan
Sarıköz Etkinlikleri	Güre	21 - 23 Ağustos

Ülkemizde deve güreşleri, düzenlendiği çevrelerde yöre insanının adeta mekanını, zamanını belirleyen; kültürel, sosyal ve ekonomik işlevler üstlenen bir etkinlik durumundadır. Güreşlerin gerçekleştiği yerleşmelere oldukça geniş bir alandan deve katılımı ve izleyici katılımı söz konusudur. Böylece Batı Anadolu’da deve güreşleri düzenlenen yerleşmelerde ve bu yerleşmeler arasında kış sezonu boyunca süren ekonomik, sosyal, kültürel bir hareketlilik ortaya çıkmaktadır (Çalışkan, 2010).

Sarıkız Etkinliği: Kaz Dağı Milli Parkı içerisinde Sarıkız’ın öldüğüne inanılan yerde her yıl düzenli olarak Sarıkız Etkinlikleri yapılmaktadır. Ağustos ayının 3. haftasında Sarıkız etkinlikleri (Cılbak törenleri) adı altında Kartal Çimen, Sarıkız Tepe ve Baba Tepenin olduğu alanlara çıkmakta, Sarıkız’a adaklar adanır ve kurbanlar kesilir (Arı ve Soykan, 2006).

Şekil 18. Sarıkız yayla etkinliklerinden bir görünüm

(canakkalepano.tr.gg/KAZDA%26%23286%3BLARIEFSANELER%26%23304%3B.htm)

Türkmen Etkinliği : Yaylatepe - Gürlekçeşme - Kartalçimen - Sarıkız Tepesinde şölen alanında düzenlenir. Ağustos ayında başlayan etkinlik süresince çadırlarda kalan Türkmenler 10 gün boyunca yayla yaparlar (<http://www.kazdaglari.com/yakin/edre/edre.html>). Her yıl yoğun etkinliklerin düzenlendiği Edremit yöresi yaylaları ekoturizm için önemli bir değer taşımaktadır.

Yörede 2015 Şubat ayında 13 yıl aradan sonra düzenlenen deve güreşleri yoğun ilgi görmüştür. Güre'de, Edremit Belediyesi ve Edremit Devecilik Kültürü ve Deve Güreşleri Derneği'nin iş birliğinde düzenlenmiştir.(Şekil 19). 120 devenin mücadelesine halk büyük ilgi göstermiştir (<http://www.haberler.com/edremit-te-13-yil-aradan-sonra-deve-guresi-6945883-haberi/>).

Şekil 19. Edremit' de düzenlenen deve güreşi festivali

(<http://www.haberler.com/edremit-te-13-yil-aradan-sonra-deve-guresi-6945883-haberi/>)

Edremit yöresinde deniz turizmine alternatif türlerin gelişmesine imkan verecek potansiyel mevcuttur. Milli kültür değerlerinin yaşatılması ve turizme kazandırılması, gelecek nesillere korunarak aktarılması önemlidir. Tarihi alanlarda restorasyon çalışmaları yapılarak yöre halkının sosyoekonomik yönden gelişimi sağlanmalıdır. Ekoturizmin çeşitlendirilmesi yerel kaynakların sürdürülebilirliğine de katkı sağlayacaktır. Bu potansiyelin değerlendirilmesi ile birlikte, yöre turizminin mevsimsellik özelliğinden kurtarılarak, yıl içine yayılması, böylece gelen turistlerin kalış sürelerinin uzatılabilmesi de mümkün olacaktır.

Bölüm V: Bulgular ve Yorum

5.1. Katılımcıların Ekoturizm Kavramı Bilinç Düzeyine İlişkin Bulgular

5.1.1. Katılımcıların ekoturizm tanımlarına ilişkin bulgular

Araştırmanın bu bölümünde katılımcılara ekoturizm tanımı; eğlence, öğrenme ve dinlenmeye dayalı faaliyetlerin yörede yapılma olanağı hakkındaki seçimleri; bazı faaliyetlerin ekoturizme uygunluğu sorularak bu konudaki algı düzeyi ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların ekoturizm tanımı (Tablo13) görülmektedir.

Tablo 13

Katılımcıların Ekoturizm Tanımlarına İlişkin Bulgular

Ekoturizm Tanımı	Sayı (f)	Oran (%)
Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahına katkı sağlayan bir turizmdir	176	45,1
Çevre dostu turizmdir	162	41,5
Doğa ile ilgili turları ve aktiviteleri kapsayan bir turizmdir	157	40,3
Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir	133	34,1
Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir	93	23,8
Farklı kültürleri ve gelenekleri tanımaya olanak veren turizmdir	76	19,5
Sportif aktiviteleri gerçekleştirebildiğim bir turizmdir	36	9,2
Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan bir turizmdir	35	9
Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir	20	5,1
Diğer...	18	4,6

Ekoturizm kavramının neyi ifade ettiği sorusuna (Tablo 13) katılımcıların, % 45.1' i çevreyi koruyan ve yerel halkın refahına katkı sağlayan bir turizmdir, % 41.5' i çevre dostu turizmdir, % 40.3'ü doğa ile ilgili turları ve aktiviteleri kapsayan bir turizmdir, % 34.1'i doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir, % 23.8'i stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir, % 19.5'i farklı kültürleri ve gelenekleri tanımaya olanak veren turizmdir, % 9.2'si sportif aktiviteleri gerçekleştirebildiğim bir turizmdir, % 9'u konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan bir turizmdir, % 5.1'i pahalı ve moda olan bir seyahat sunan bir turizmdir tanımını tercih etmiştir. Katılımcıların % 4.6'sının ise farklı tanımlamalar yaptığı görülmektedir. Yerel halkın ekoturizm kavramı ile ilgili verdiği cevaplar incelendiğinde ekoturizm doğasına çok uzak olmayan yanıtlar verdikleri gözlenmektedir. Bu da yöre halkının ekoturizm kavramı konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir. Katılımcıların tanım olarak en az tercih ettiği seçenek *pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir* (% 5,1) ifadesidir. Buna dayanarak, zaten ekoturizmin ilkelerine aykırı olan ifadenin yöre halkına da uzak gelmesi bilinirlik adına sevindirici bir sonuçtur.

5.1.2. Katılımcıların eğlenceye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin verdikleri yanıtların sayısal dağılımı

Araştırmada katılımcılara, Edremit yöresinde eğlenceye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılabilme olanağına ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir (Tablo 14)

Tablo 14

Katılımcıların Eğlenceye Dayalı Ekoturizm Etkinliklerinin Yapılma Olanağına İlişkin Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

Ekoturizm Etkinliği	Sayı (f)	Oran (%)
Doğa yürüyüşü	294	75,4
Doğa keşfi	203	52,1

Bisiklet turizmi	137	35,1
Dağ / kaya tırmanışı	104	26,7
Balon turizmi	65	16,7
Atlı doğa yürüyüşü	63	16,2

Ankete katılanların *yörede eğlenceye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin yanıtları* incelendiğinde; % 75.4' ü doğa yürüyüşü, % 52.1'i doğa keşfi , % 35.1'i bisiklet turizmi, % 26.7'si dağ / kaya tırmanışı, % 16.7' si balon turizmi, % 16.2'si atlı doğa yürüyüşü cevabını vermiştir. Deneklerin büyük çoğunluğunun *doğa yürüyüşü ve doğa keşfi* ifadelerini tercih etmesi, yörenin ekoturizm potansiyeli açısından bilinirliğini ortaya koymaktadır.

5.1.3. Katılımcıların öğrenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin verdikleri yanıtların sayısal dağılımı

Araştırmada katılımcıların, Edremit yöresinde öğrenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılabilme olanağına ilişkin verdikleri yanıtlar incelendiğinde (Tablo 15):

Tablo 15

Katılımcıların Öğrenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinliklerinin Yapılma Olanağına İlişkin Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

Ekoturizm Etkinliği	Sayı (f)	Oran (%)
Doğa fotoğrafçılığı	235	60,3
Gelenek - görenek turizmi	163	41,8
Tarihsel alan turizmi	157	40,3
Kültür yürüyüşleri	137	35,1
Festival turizmi	129	33,1

Tarım / Çiftçilik turizmi	117	30
Yaban hayatı gözlemciliği	89	22,8
Botanik turizmi	62	15,9
Jeomorfolojik oluşumları inceleme	38	9,3
Karayolu turizmi	36	9,2
İnanç turizmi	32	8,2
Olağanüstü olayları izleme	21	5,4

Ankete katılanların yörede öğrenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin yanıtları incelendiğinde; % 60.3'ü doğa fotoğrafçılığı, % 41.8'i gelenek - görenek turizmi, % 40.3'ü tarihsel alan turizmi, % 35.1'i kültür yürüyüşleri, % 33.1'i festival turizmi, % 30'u tarım çiftçilik turizmi, % 22.8'i yaban hayatı gözlemciliği, % 15.9'u botanik turizmi, % 9.3'ü jeomorfolojik oluşumları inceleme, % 9.2'si karayolu turizmi, % 8.2'si inanç turizmi, % 5.4'ü olağanüstü olayları izleme seçeneğini işaretlemişlerdir. Deneklerin en fazla tercih ettikleri ifade doğa fotoğrafçılığıdır. Yörede öğrenmeye dayalı olarak yapılabilecek faaliyetlerden doğa fotoğrafçılığı büyük potansiyel arz eder. Deneklerin de bu yönde ifadelerinin olması bilinç düzeyinin yüksek olduğunu ifade eder.

5.1.4. Katılımcıların dinlenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma

olanağına ilişkin verdikleri yanıtların sayısal dağılımı

Katılımcıların, Edremit yöresinde dinlenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılabilme olanağına ilişkin verdikleri yanıtlar incelenmiştir (Tablo 16).

Tablo 16

Katılımcıların Dinlenmeye Dayalı Ekoturizm Etkinliklerinin Yapılma Olanağına İlişkin Verdikleri Yanıtların Sayısal Dağılımı

Ekoturizm Etkinliği	Sayı (f)	Oran (%)
Deniz / kumsal turizmi	274	70,3

Kaplıca / ılıca turizmi	262	67,2
Kamp / karavan turizmi	184	47,2
İklim konforu turizmi	77	19,7

Ankete katılanların yörede, *dinlenmeye dayalı ekoturizm etkinliklerinin yapılma olanağına ilişkin verdikleri yanıtları* incelendiğinde; % 70.3'ü deniz/ kumsal turizmi, % 67.2'si kaplıca / ılıca turizmi, % 47.2'si kamp / karavan turizmi, % 19.7'si iklim konforu seçiminde bulunmuştur. Deneklerin büyük bir kısmı deniz / kumsal turizmi ve kaplıca / ılıca turizmini tercih etmiştir. Deniz / kumsal turizmi ekoturizmin doğasına uzaktır. Ancak yörenin özellikle yazları bu anlamda çekim merkezi olmasının etkisiyle bu seçenek tercih edilmiş olabilir.

5.1.5. Katılımcılara göre etkinliklerin ekoturizm amacına uygunluğu ve yüzdeleri

Katılımcılara bazı etkinliklerin ekoturizm amacına uygunluğu sorulmuştur (Tablo 17). Bunun için “Uygun”, “Kısmen uygun” ve “Uygun değil” olarak üç ifade belirtilmiştir.

Tablo 17

Katılımcılara Göre Etkinliklerin Ekoturizm Amacına Uygunluğu ve Yüzdeleri

Ekoturizm Etkinlikleri	Uygun (%)	Kısmen Uygun (%)	Uygun Değil (%)
Su altı dalışı	48,20	25,39	26,40
Kuş gözlemciliği (ornitoloji)	31,8	42,82	25,4
Bisiklet gezisi	53,6	38,20	8,2
Bitki gözlemeleme	42,3	40,51	17,2
Festivaller	49,5	38,72	11,8
Kano - rafting	21,8	31,81	46,4
Doğa yürüyüşleri (trekking)	87,18	8,2	4,6
Fotoğrafçılık	76,41	17,2	6,4
Jeep safari	41,0	27,95	31,0

Tarihi ve arkeolojik geziler	48,5	39,49	12,1
Yamaç paraşütü	23,3	35,90	40,8
Avcılık	36,2	40	23,8
Mağaracılık	22,3	39,23	38,5
At gezisi	32,8	43,6	23,6
Dağa tırmanma	44,4	36,66	19,0
Kış turizmi	21,3	33,59	45,1
Tarım ve çiftlik turizmi	64,10	27,9	7,9
Termal turizm	71,54	14,4	14,1
Yat turları	51,5	32,05	16,4
Yaban hayvanlarını gözleme	36,4	38,72	24,9
Macera ve spor turizmi	34,6	41,03	24,4
Karayolu seyahat turizmi	42,8	36,92	20,3
Sportif olta balıkçılığı	36,9	47,95	15,1
Yön bulma (orienteering)	21,8	40,77	37,4
Balon turizmi	22,1	34,64	42,3
Bunge jumping	19,0	31,28	49,7
Kampçılık	69,74	20,05	9,7

Etkinliklerin ekoturizm amacına uygunluk yüzdelerine bakıldığında; % 87.18'i doğa yürüyüşleri (trekking), % 76.41'i fotoğrafçılık, % 71.54'ü termal turizm, % 69.74'ü kampçılık, % 64.10'u tarım ve çiftlik turizmi, % 53.6'sı bisiklet gezisi, 51,5'i yat turları, % 49.5'i festivaller, % 48,5'i tarihi ve arkeolojik geziler, % 48.20'si sualtı dalışı, % 44,4'ü dağa tırmanma, % 42,8'i karayolu seyahat turizmi, % 41'i jeep safari, % 36,9'u sportif olta balıkçılığı, % 36,4'ü yaban hayvanlarını gözleme, % 36,2' si avcılık, % 34,6'sı macera ve spor turizmi, % 32,8'i at gezisi, % 31,8'i kuş gözlemciliği (ornitoloji), % 22,3'ü mağaracılık, % 22,1'i balon turizmi, % 21,8'i yön bulma (orienteering), % 19'u bunge jumping, % 21,3'ü kış turizmi, % 23,3'ü yamaç paraşütü, %

21,8'i kano - rafting, % 42,3'ü bitki gözlemeleme tercihinde bulunmuşlardır. Doğa yürüyüşleri ve fotoğrafçılık çoğunluk tarafından tercih edilmiştir. Ekoturizm etkinliklerine uygun olan bu etkinliklerin seçilmesi yöre halkının bilinç düzeyinin yüksek olduğunu kanıtlar.

En fazla kısmen uygun tercihi yapılan etkinliklerin ise ; % 47.95'i sportif olta balıkçılığı, % 43.6'sı at gezisi, % 42.82'si kuş gözlemciliği (ornitoloji) etkinliği olduğu görülmektedir.

Diğer taraftan katılımcılara ekoturizmin amacına en çok uygun olmayan etkinlikleri tercihi incelendiğinde; % 49.7'u bungee jumping, % 46.4'ü kano - rafting, % 45.1'i kış turizmi, % 42.3'ü balon turizmi, % 40.8'i yamaç paraşütü etkinliğini işaretlemiştir. En fazla tercih edilen bungee jumping etkinliği kavram yabancı geldiği için tercih edilmiş olabilir.

5.1.6. Katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerine katılma ortalamaları

Katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerine katılma durumları görülmektedir(Tablo 18)

Tablo 18

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerine Katılma Ortalama ve Standart Sapmaları

İfadeler	Ortalama (\bar{x})	Standart Sapma (s)
1. Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	3,43	1,149
2. Ekoturizm yerel halk için iş fırsatları doğurmuştur.	3,51	1,216
3. Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	3,41	1,192
4. Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	3,47	1,173
5. Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	3,63	1,148
6. Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	3,50	1,195
7. Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur	3,67	1,253
8. Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	3,82	1,241
9. Ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	3,43	1,229

10. Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	3,54	1,192
11. Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar.	3,43	1,175
12. Ekoturizm insanları birbirine yakınlaştırır	3,50	1,195
13. Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	3,58	1,150
14. Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	3,63	1,168
15. Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	3,65	1,183
16. Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	3,48	1,250
Genel Ortalama	56,68	19,11

Deneklerin 1.olarak en fazla katıldığı ölçek maddesi “Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar”ifadesi $\bar{x}= 3,82$ ortalamasına sahiptir. Bu da ekoturizmin yaşadıkları yerin tanıtımında önemli olduğu bilincinde olduklarını göstermektedir.

Deneklerin 2. olarak en fazla katıldığı ölçek maddesi “Ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur” ifadesi $\bar{x}= 3,67$ ortalamasına sahiptir. Buna göre yöre halkı ekoturizmin sosyokültürel değerlere saygılı olduğu algısına sahiptir.

Deneklerin 3. olarak en fazla katıldığı ölçek maddesi “Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar” ifadesi $\bar{x}=3,65$ ortalamasına sahiptir. Yöre halkı, ekoturizmin il dışına açılmada araç olduğuna inandığını göstermektedir.

Deneklerin 1. olarak en az katıldığı ölçek maddesi “Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar” ifadesi $\bar{x}= 3,41$ ortalamasına sahiptir. Yöre halkı ekoturizm ile alım gücünün artacağına inanmamaktadır. Turizmden elde edilen gelirin yerel halka maddi anlamda yansımaması bu ifadenin seçilmesinde etkili olmuş olabilir. Bu anlamda turizm faaliyetleri planlanırken yerel halka ekonomik olarak fayda sağlamasına özen gösterilmesi bu düşüncüyü değiştirebilir.

Deneklerin 2. olarak en az katıldığı ölçek maddeleri “Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir”, “Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar” “Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar” ifadeleri 3,43 ortalamasına sahiptir.

Katılımcıların 3. olarak en az katıldığı ölçek maddesi “Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır” ifadesi $\bar{x}=3,47$ ortalamasına sahiptir.

Anketten alınabilecek maksimum puan 80 puandır. Ölçekten alınabilecek olan minimum puan ise 16 puandır. Tablo 14’te görüldüğü gibi araştırma kapsamında ankete katılanların ekoturizm etkilerini algılama ölçeği genel ortalaması $56.68 \pm 19,11$ ’dir. Anketi yanıtlayan kişilerin ekoturizmin olumlu etkilerini algılamasını ölçmeye yönelik 16 ifade için, cevaplayıcıların yarıdan fazlasının ekoturizmin olumlu etki kriterlerine katıldıkları görülmektedir.

5.5. Hipotezlerin Testi

Araştırmanın amacı doğrultusunda hipotezler geliştirilmiş analizler sonrasında ortaya çıkan sonuçlar açıklanmıştır.

Çalışmanın Hipotezleri

H 1: Ankete katılanların yaşlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu yaş değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu yaş değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu yaş değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 2: Ankete katılanların cinsiyetlerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkından bayan ve erkeklerin ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu cinsiyet değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 3: Ankete katılanların medeni durumlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının evli veya bekar oluşları ekoturizmin olumlu etkilerini algılamasında farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu medeni durum değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu medeni durum değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu medeni durum değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 4: Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 5: Ankete katılanların mesleklerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu meslek değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu meslek değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu meslek değişkenine göre anlamlılık gösterir.

H 6: Ankete katılanların yörede ikamet sürelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

- Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı alt boyutu yörede ikamet süresi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı alt boyutu yörede ikamet süresi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

- Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu yörede ikamet süresi değişkenine göre anlamlılık gösterir.

5.5.1. Ankete katılanların yaşlarına göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

Tablo 19’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,026<0,05$).

Tablo 19

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Yaş Değişkeni Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort (\bar{X})	Ss	S.Hata	F	Sig.(p)
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	20'den küçük	22	25,09	6,539	1,394	3,126	,026
	20-39	224	25,43	5,737	,383		
	40-59	117	23,26	7,176	,663		
	59'dan büyük	27	25,11	6,079	1,170		
Ekoturizmin Sosyo - Kültürel Gelişmeye Katkısı	20'den küçük	22	14,59	3,912	,834	8,225	,000
	20-39	224	15,09	3,542	,237		
	40-59	117	12,96	4,215	,390		
	59'dan büyük	27	13,89	4,013	,772		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	20'den küçük	22	17,86	4,764	1,016	1,698	,167
	20-39	224	17,95	4,336	,290		
	40-59	117	16,79	5,059	,468		
	59'dan büyük	27	17,81	3,669	,706		

Farklılığı yaratan gruba bakmak için tukey testine bakılmıştır. 20 - 39 ile 40 - 59 yaş grupları arasında ekoturizme karşı tutumları farklılık göstermektedir ($p=0,014<0,05$).

Katılımcıların “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark

incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$).

Katılımcıların “Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutu puanlarının yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda yaş gruplarının ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,167<0,05$).

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı boyutu, yaş değişkenine göre incelendiğinde en fazla olumlu tutum gösterenlerin ($\bar{x}=25,43$) 20 - 39 yaş grubu olduğu gözlenmektedir. Daha sonra sırasıyla, yaşı 59’dan büyükler ($\bar{x}=25,11$) ve yaşı 20’den küçükler ($\bar{x}=25,09$) gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise 40 - 59 yaş ($\bar{x}=23,26$) arasındakilerdir.

Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı boyutu, yaş değişkenine göre incelendiğinde en fazla olumlu tutum gösterenlerin 20 - 39 yaş grubu olduğu ($\bar{x}=15,09$) görülür. Daha sonra sırasıyla, yaşı 20’den küçükler ($\bar{x}=14,59$) ve 59’dan büyükler ($\bar{x}=13,89$) gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise 40 - 59 yaş (12,96) arasındakilerdir.

Ekoturizmin çevreye katkısı boyutu, yaş değişkenine göre incelendiğinde en fazla olumlu tutum gösterenlerin 20 - 39 yaş grubu olduğu ($\bar{x}=17,95$) görülür. Daha sonra sırasıyla yaşı 20’den küçükler ($\bar{x}=17,86$) ve yaşı 59’dan büyükler ($\bar{x}=17,81$) gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise 40 -59 yaş ($\bar{x}=19,79$) arasındakilerdir.

Yaş değişkenine göre tüm alt boyutlar incelendiğinde en fazla olumlu tutum 20 - 39 yaş gruplarında gözlenmiştir. Buna dayanarak genç nüfusun, ekoturizmin ekonomik, sosyo-kültürel ve çevreye katkısı ile ilgili daha olumlu görüş sahibi olduğu görülmektedir. En az olumlu tutum gösterenler ise tüm alt boyutlarda 40- 59 yaş arası gruptur. Daha ileri yaş gruplarında ekoturizmin olumlu etkisine bakışın azaldığı ortaya çıkmıştır.

“Ankete katılanların yaşlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 1. hipotez kabul edilmiştir.

5.5.2. Ankete katılanların cinsiyetlerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

Tablo 20’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t = -1,876$; $p = 0,061 > 0,05$).

Tablo 20

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Cinsiyet Değişkeni Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort. (\bar{x})	S.s	T	Sig (p)
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Erkek	178	24,07	7,146	-1,876	0,560
	Bayan	212	25,30	5,488		
Ekoturizmin Sosyo - Kültürel Gelişmeye Katkısı	Erkek	178	14,38	4,260	0,163	0,870
	Bayan	212	14,31	3,606		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Erkek	178	17,26	5,173	-1,254	0,211
	Bayan	212	17,86	3,969		

Katılımcıların “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla

yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t= 0,163$; $p=0,870>0.05$).

Katılımcıların “Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutu puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan bağımsız grup t testi sonucunda, grupların aritmetik ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($t= -1254$; $p=0,211>0.05$).

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı boyutu, cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, bayanların ($\bar{x}=25,30$) erkeklerden ($\bar{x}=24,07$) daha olumlu tutum gösterdiği gözlenmiştir.

Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı boyutu, cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, erkeklerin ($\bar{x}=14,38$) bayanlardan ($\bar{x}=14,31$) daha olumlu tutum gösterdiği ortaya çıkmıştır.

Ekoturizmin çevreye katkısı boyutu, cinsiyet değişkenine göre incelendiğinde, bayanların ($\bar{x}=17,86$) erkeklere ($\bar{x}=17,26$) oranla daha olumlu tutum sergilediği görülmüştür.

Ekoturizmin ekonomiye ve çevreye katkısına kadınlar erkeklerden daha olumlu bakmaktadır. Erkekler, ekoturizmin sosyo-kültürel gelişmeye katkısına kadınlardan daha fazla olumlu yaklaşmıştır. Erkeklerin sosyal hayatta daha rahat olması bu sonuçta etkili olabilir.

“Ankete katılanların cinsiyetlerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 2. hipotez reddedilmiştir.

5.5.3. Ankete katılanların medeni durumlarına göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

Tablo 21’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova)

sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,950>0,05$).

Katılımcıların “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,069>0,05$).

Tablo 21

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Medeni Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort	Ss	Std.Hata	F	Sig.(p)
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Evli	278	24,79	6,232	,374	,051	,950
	Bekar	93	24,66	6,659	,690		
	Dul	19	24,37	6,220	1,427		
Ekoturizmin Sosyo - Kültürel Gelişmeye Katkısı	Evli	278	14,44	3,744	,225	2,699	,069
	Bekar	93	14,45	4,223	,438		
	Dul	19	12,32	4,410	1,012		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Evli	278	17,60	4,493	,269	,030	,970
	Bekar	93	17,52	4,797	,497		
	Dul	19	17,79	4,626	1,061		

Katılımcıların “Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutu puanlarının medeni durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark

incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,970>0,05$).

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı boyutu, medeni durum değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin evliler olduğu ($\bar{x}=24,79$) görülmüştür. Dullar ise en az olumlu tutum gösteren gruptur ($\bar{x}=24,37$).

Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı boyutu, medeni durum değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin bekarlar ($\bar{x}=14,45$) olduğu görülmüştür. En az olumlu tutum gösterenler ise dullardır ($\bar{x}=12,32$).

Ekoturizmin çevreye katkısı boyutu, medeni durum değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin dullar ($\bar{x}=17,79$) olduğu görülmektedir. En az olumlu tutum gösterenlerin ise bekarlar ($\bar{x}=17,52$) olduğu görülmüştür.

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı için en fazla evliler olumlu tutum göstermiştir. Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısına en fazla bekarlar olumlu tutum göstermiştir. Bekarların gezmeye, eğlenmeye (sosyal hayata) daha açık olması bu sonucun ortaya çıkmasına etkili olmuş olabilir. Ekoturizmin çevreye katkısı boyutunda en fazla olumlu tutum gösteren grup ise dullardır.

“Ankete katılanların medeni durumlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöresinde yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 3.hipotez reddedilmiştir.

5.5.4. Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

Tablo 22’de, araştırmaya katılanların “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının eğitim seviyesi durum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda,

grupların ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,162>0,05$).

Katılımcıların “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Farklılığı yaratan gruplara bakmak için tukey testi yapılmıştır. Eğitim seviyesi değişkenine göre farklılığı yaratan gruplar okur - yazar ile üniversite mezunları ve ilkokul ile üniversite mezunları arasındadır.

Katılımcıların “Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutu puanlarının eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,178>0,05$).

Tablo 22

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Eğitim Durumu Değişkeni Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort. \bar{X}	Ss.	F	p
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Okur - yazar	9	25,11	,333	1,589	,162
	İlkokul	70	22,94	6,816		
	Ortaokul	43	25,26	6,114		
	Lise	131	25,35	6,503		
	Üniversite	116	25,07	5,633		

	Yüksek lisans- Doktora	21	23,90	8,062		
Ekoturizmin Sosyo- Kültürel Gelişmeye Katkısı	Okur - yazar	9	10,78	2,333	5,198	,000
	İlkokul	70	12,99	3,947		
	Ortaokul	43	14,60	3,812		
	Lise	131	14,34	3,774		
	Üniversite	116	15,40	3,673		
	Yüksek lisans- Doktora	21	14,00			
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Okur - yazar	9	17,56	1,333	1,534	,178
	İlkokul	70	16,60	5,145		
	Ortaokul	43	17,72	4,579		
	Lise	131	17,53	4,538		
	Üniversite	116	18,37	4,357		
	Yüksek lisans- Doktora	21	16,67	4,211		

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı boyutu, eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin üniversite mezunu ($\bar{x}=15,40$) grup olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=14,60$), lise ($\bar{x}=14,34$), yüksek lisans - doktora ($\bar{x}=14,00$), ilkokul ($\bar{x}=12,99$) mezunu gruplar gelmektedir. En az olumlu tutum gösterenler ise okur yazar ($\bar{x}=10,78$) grubunu oluşturan kesimdir.

Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı boyutu, eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin üniversite mezunu ($\bar{x}=15,40$) grup olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=14,60$), lise ($\bar{x}=14,34$), yüksek lisans

– doktora ($\bar{x}=14,00$) ve ilkokul mezunu($\bar{x}=12,99$)gruplar gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise okur – yazar ($\bar{x}=10,78$) gruptur.

Ekoturizmin çevreye katkısı boyutu, eğitim durumu değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin üniversite mezunu ($\bar{x}=18,37$) olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ortaokul ($\bar{x}=17,72$), okur - yazar ($\bar{x}=17,56$), lise($\bar{x}=17,53$), yüksek lisans – doktora ($\bar{x}=16,67$) mezunu gruplar gelmektedir. En az olumlu tutumu gösteren grup ise ilkokul mezunu ($\bar{x}=16,60$) gruptur.

Ekoturizmin eğitim durumu değişkenine göre tüm alt boyutlarında en fazla olumlu tutum gösterenlerin üniversite mezunu olduğu ortaya çıkmıştır. Ekoturizm konusunda daha bilinçli olmaları bu tutumu etkileyen faktörlerden olabilir. En az olumlu tutum gösteren gruplar ise okur – yazar ve ilkokul mezunu gruplardır.

“Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 4. hipotez 2. alt boyut açısından kabul edilmiştir. Farklılık yaratan gruplar, okur - yazar ile üniversite mezunları ve ilkokul ile üniversite mezunları arasındadır.

5.5.5. Ankete katılanların mesleklerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

Tablo 23’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,004<0,05$). Farklılığı yaratan gruplara bakmak için tukey testi yapılmıştır. Meslek değişkenine göre farklılığı yaratan gruplar; “işçi ile esnaf - sanatkar” , “esnaf - sanatkar ile ev hanımı” , esnaf - sanatkar ile öğrenci” arasındadır.

Tablo 23

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Meslek Değişkeni Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort.	S.sapma	S.hata	F	Sig.(p)
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	İşçi	86	25,65	6,383	,688	2,923	0,004
	Esnaf - Sanatkar	35	20,89	7,214	1,219		
	Ev hanımı	83	25,99	6,159	,676		
	İşsiz	5	24,20	1,643	,735		
	Memur	43	24,12	5,474	,835		
	Serbest Meslek	30	24,63	6,584	1,202		
	Öğrenci	47	25,81	5,440	,793		
	Tüccar	3	28,00	,000	,000		
	Emekli	59	23,54	6,444	,839		
Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Gelişmeye Katkısı	İşçi	86	15,34	3,356	,362	4,990	0,000
	Esnaf - Sanatkar	35	12,06	5,017	,848		
	Ev hanımı	83	14,55	3,781	,415		
	İşsiz	5	14,40	1,517	,678		
	Memur	43	14,56	3,647	,556		
	Serbest Meslek	30	15,03	3,952	,722		
	Öğrenci	47	15,49	3,623	,528		
	Tüccar	3	16,00	,000	,000		
	Emekli	59	12,46	3,669	,478		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	İşçi	86	17,81	4,729	,510	1,551	0,138
	Esnaf - sanatkar	35	15,97	4,979	,842		
	Ev hanımı	83	17,71	4,692	,515		
	İşsiz	5	14,40	2,074	,927		
	Memur	43	17,86	3,642	,555		
	Serbest Meslek	30	17,40	5,042	,921		
	Öğrenci	47	18,87	4,307	,628		
	Tüccar	3	20,00	,000	,000		
	Emekli	59	17,10	4,405	,573		

Katılımcıların “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Farklılığı yaratan gruplar ; ”İşçi ile esnaf” , “işçi ile emekli” , “esnaf - sanatkar ile ev hanımı” , esnaf - sanatkar ile serbest meslek”, esnaf - sanatkar ile öğrenci” , ev hanımı ile emekli” , “öğrenci ile emekli” grupları arasındadır.

Katılımcıların “Ekoturizmin çevreye katkısı alt boyutu” puanlarının meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,138>0,05$).

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı boyutu, meslek değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin tüccar ($\bar{x}=28,00$) grubu olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ev hanımı ($\bar{x}=25,99$), öğrenci ($\bar{x}=25,81$), işçi ($\bar{x}=25,65$), serbest meslek ($\bar{x}=24,63$), işsiz ($\bar{x}=24,20$), memur ($\bar{x}=24,12$) grubu gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise esnaf – sanatkar ($\bar{x}=20,89$) grubudur.

Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı boyutu, meslek değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin tüccar ($\bar{x}=16,00$) grubu olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla öğrenci ($\bar{x}=15,49$), işçi ($\bar{x}=15,34$), serbest meslek ($\bar{x}=15,03$), memur ($\bar{x}=14,56$), işsiz ($\bar{x}=14,40$), emekli ($\bar{x}=12,46$) grupları gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise esnaf - sanatkar ($\bar{x}=12,06$) grubudur.

Ekoturizmin çevreye katkısı boyutu, meslek değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin tüccar ($\bar{x}=20,00$) grubu olduğu görülmektedir. Daha sonra

sırasıyla öğrenci ($\bar{x}=18,87$), memur ($\bar{x}=17,86$), işçi ($\bar{x}=17,81$), ev hanımı ($\bar{x}=17,71$), serbest meslek ($\bar{x}=17,40$), esnaf - sanatkar ($\bar{x}=15,97$) grubu gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise işsizlerdir ($\bar{x}=14,40$).

Ekoturizmin meslek değişkenine göre tüm alt boyutlarda en fazla olumlu tutumu gösteren grup tüccarlar olmuştur. Özellikle ekonomik katkı boyutunda gözlenen olumlu tutum meslekleriyle de alakalı olarak algıda seçiciliğe neden olmuş olabilir.

“Ankete katılanların meslek durumlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 5.hipotez 1. ve 2. alt boyut açısından kabul edilmiştir.

5.5.6. Ankete katılanların yörede ikamet sürelerine göre, ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir.

Tablo 24’te görüldüğü gibi, araştırmaya katılanların “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının yörede ikamet sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,097>0,05$).

“Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanlarının yörede ikamet sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Yörede ikamet sürelerine göre farklılığı yaratan gruplar: “1 - 10 yıl ile 51 - 60 yıl “ , “11 - 20 yıl ile 41 - 50 yıl” , “11 - 20 yıl ile 51 - 60 yıl” , “21 - 30 yıl ile 51 - 60 yıl” arasındadır.

“Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutu puanlarının yörede ikamet sürelerine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan tek yönlü varyans

analizi (anova) sonucunda, grupların ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması arasındaki fark, istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($p=0,625>0,05$).

Tablo 24

Katılımcıların Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeğinin Alt Boyutları ile Yörede İkamet Süresi Değişkeni Arasındaki İlişki

Alt Boyutlar	Grup	N	Ort	S.sapma	S.hata	F	Sig (p)
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	1 - 10 yıl	155	24,86	6,236	,501	1,879	,097
	11 - 20 yıl	84	25,35	5,892	,643		
	21 - 30 yıl	78	25,13	6,669	,755		
	31- 40 yıl	27	23,63	5,812	1,119		
	41 - 50 yıl	17	20,59	10,032	2,433		
	51 - 60 yıl ve üstü	29	24,79	3,707	,688		
Ekoturizmin Sosyo-Kültürel Gelişmeye Katkısı	1 - 10 yıl	155	14,72	3,790	,304	5,437	,000
	11 - 20 yıl	84	15,27	3,727	,407		
	21 - 30 yıl	78	14,23	4,090	,463		
	31 - 40 yıl	27	13,89	3,030	,583		
	41 - 50 yıl	17	12,06	5,825	1,413		
	51 - 60 yıl ve üstü	29	11,69	2,140	,397		
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	1 - 10 yıl	155	17,41	4,499	,361	,699	,625
	11 - 20 yıl	84	17,89	4,467	,487		
	21 - 30 yıl	78	17,58	4,863	,551		
	31 - 40 yıl	27	18,44	4,742	,913		
	41 - 50 yıl	17	16,06	6,552	1,589		
	51 - 60 yıl ve üstü	29	17,76	2,355	,437		

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı boyutu, ikamet süresi değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin 11 - 20 yıl arası ikamet eden grup ($\bar{x}=25,35$) olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla, 21 - 30 arası ($\bar{x}=25,13$), 1 - 10 yıl

arası ($\bar{x}=24,86$), 51 - 60 arası ve üstü ($\bar{x}=24,79$), 31 - 40 yıl arası ($\bar{x}=23,63$) ikamet edenler gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise 41 - 50 yıl arası ($\bar{x}= 20,59$) ikamet edenlerdir.

Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı boyutu, ikamet süresi değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin 11 - 20 yıl arası ($\bar{x}=15,27$) ikamet edenler olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla 1 - 10 yıl arası($\bar{x}=14,72$), 21 - 30 yıl arası ($\bar{x}=14,23$), 31 - 40 yıl arası ($\bar{x}=13,89$), 41 - 50 yıl arası ($\bar{x}=12,06$) ikamet edenler olduğu görülmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup 51 - 60 yıl ve üstü ($\bar{x}=11,69$) ikamet edenlerdir.

Ekoturizmin çevreye katkısı boyutu, ikamet süresi değişkenine göre incelendiğinde; en fazla olumlu tutum gösterenlerin 31 - 40 yıl arası ($\bar{x}=18,44$) ikamet edenler olduğu görülmektedir. Daha sonra sırasıyla 11 - 20 yıl arası ($\bar{x}=17,89$), 51 - 60 yıl ve üstü ($\bar{x}=17,76$), 21 - 30 yıl arası ($\bar{x}=17,58$), 1 - 10 yıl arası ($\bar{x}=17,41$) ikamet edenler gelmektedir. En az olumlu tutum gösteren grup ise 41 - 50 yıl arası ($\bar{x}=16,06$) ikamet edenlerdir.

Ekoturizmin ikamet süresi değişkenine göre alt boyutları incelendiğinde, en fazla olumlu tutum gösterenlerin 11- 20 ve 31- 40 yıl arası yaşayan grubun olduğu gözlenmiştir. En az olumlu tutum gösteren grubun 41 - 50 ve 51 ve üstü aralığında ikamet edenlerdir. İkamet süreleri arttıkça ekoturizm konusunda olumlu tutumun azaldığı gözlenmektedir.

“Ankete katılanların yörede ikamet sürelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 6. hipotez 2. alt boyut açısından kabul edilmiştir.

5.6. Faktör ile Ölçek Toplam Puan Korelasyonu

Tablo 25’de faktör ile ölçek toplam puan korelasyonu hesaplanmıştır. Görüldüğü gibi, “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutundan elde edilen puanlarla “Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan

korelasyon analizi neticesinde, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($R=0,810$; $p=0,000<0.05$).

Tablo 25

Yöre Halkının Ekoturizmin Olumlu Etkilerini Algılama Ölçeği Alt Boyutlarının Aralarındaki İlişkiler

Boyutlar	Boyut	N	r	P
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Ekoturizmin Çevreye Katkısı	390	0,810	0,000
Ekoturizmin Ekonomik Gelişmeye Katkısı	Ekoturizmin Sosyo - Kültürel Gelişmeye Katkısı	390	0,824	0,000
Ekoturizmin Çevreye Katkısı	Ekoturizmin Sosyo - Kültürel Gelişmeye Katkısı	390	0,773	0,000

“Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” alt boyutundan elde edilen puanlarla “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi neticesinde, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($R=0,824$; $p=0,000<0.05$). En yüksek korelasyon bu iki faktör arasında bulunmuştur.

“Ekoturizmin çevreye katkısı” alt boyutundan elde edilen puanlarla “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutu puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapılan korelasyon analizi neticesinde, puanlar arasında istatistiksel açıdan pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($R=0,773$; $p=0,000<0.05$).

Tüm alt boyutlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Yöre halkı ekoturizmin ekonomik, sosyo - kültürel ve çevresel katkılarının birbiriyle bağlantılı olduğunu düşünmektedir. En yüksek korelasyon ise “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” ve Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” alt boyutları arasında saptanmıştır. Yöre halkı

ekoturizmle birlikte ekonomik ve sosyo – kültürel anlamda yaşanacak gelişmelerin birbiriyle ilişkili olduğunu düşünmektedir. Örneğin; ekonomik anlamda yaşanacak bir gelişmede sosyo - kültürel gelişmenin de beraberinde geleceğini düşünmektedirler.

Sonuçlar ve Öneriler

6.1. Sonuçlar

Çalışmada ekoturizm kavram bilinci araştırılmıştır. Deneklerin ekoturizm tanımlarında en çok tercih ettikleri ifadeler: çevreyi koruyan ve yerel halkın refahına katkı sağlayan bir turizmdir (% 45.1), çevre dostu turizmdir (% 41.5), doğa ile ilgili turları ve aktiviteleri kapsayan bir turizmdir (% 40.3) açıklamaları olmuştur. Tercih edilen tanımların ekoturizm kavramı ve özümüyle ilgili olduğu görülmektedir.

Deneklerin, ekoturizm etkinlikleri konusunda doğa ve çevre kavramlarını sık sık tercih etmeleri dikkat çeken bir husustur. Çevirgen (2002)'in çalışmasında ekoturizm tanımı için deneklerin, "doğayı anlatan ve öğreten turizm", "çevre dostu turizm", "doğa ile ilgili turlar ve aktiviteleri kapsayan turizm" ifadelerini tercih ettikleri görülmüştür. Bizim yaptığımız çalışmada ise deneklerin yarıya yakınının (% 45.1) "çevre dostu turizmdir" ifadesini tercih ettiği görülmüştür.

Ekoturizm için en uygun etkinliklerin belirlenmesinde en çok tercih edilen faaliyetler: % 87.18 ile doğa yürüyüşleri (trekking), % 76.41 ile fotoğrafçılık olmuştur. Bu etkinlikler aslında ekoturizm kavramıyla ilişkilendirilebilecek etkinliklerdir. Çalışmamızda ekoturizm için uygun olmadığı en çok düşünülen ekoturizm etkinliği: bungee jumping (% 49.7) ve kano-rafting (% 46.4) tercih edilmiştir.

. Çalışmamızda ekoturizm için en uygun etkinlikler sorulduğunda deneklerin büyük bir kısmının (% 87.18) "doğa yürüyüşleri" tercihinde buldukları gözlenmiştir. Nayır (2009)'ın çalışmasında ise ekoturizm için en uygun etkinliklerin belirlenmesinde sırasıyla; "doğa yürüyüşleri", "bitki gözleme", "dağa tırmanma" faaliyetlerinin en çok tercih edildiği görülmüştür

Yöre halkının ekoturizmin olumlu etki kriterlerine katılmasının halkın demografik özelliklerinden kaynaklanan yönlerinin bulunduğu gözlemlenmiştir. Bu sebeple, araştırma kapsamında yerel halkın demografik özellikleriyle ilişkilendirilen hipotezlerle bir alan araştırması gerçekleştirilmiştir. Veriler, hipotezlerde belirtilen ilişkilerin bir kısmını desteklemiştir.

Araştırma hipotezlerinin testi gerçekleştirilmiş, “Ankete katılanların yaşlarına göre Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 1. hipotez doğrulanmıştır. Deneklerin bulunduğu yaş gruplarına göre ekoturizmin olumlu etkilerini algılamasında farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

“Ankete katılanların cinsiyetlerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 2. hipotez doğrulanmamıştır. Diğer bir ifade ile farklı cinsiyetlerdeki katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması yani katılma seviyeleri istatistiki olarak anlamlı bir değişiklik göstermemektedir.

“Ankete katılanların medeni durumlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 3. hipotez doğrulanmamıştır. Deneklerin medeni durumuna göre ekoturizmin olumlu etkilerini algılamasında istatistiki olarak anlamlı farklılık görülmemiştir.

“Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 4. hipotez 2. alt boyut (sosyo – kültürel gelişmeye katkısı) açısından kabul edilmiştir. Farklılık yaratan gruplar, okur - yazar ile üniversite mezunları ve ilkokul ile üniversite mezunları arasındadır.

“Ankete katılanların meslek durumlarına göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 5. hipotez 1. (ekonomik gelişmeye katkısı) ve 2. alt boyut(sosyo – kültürel gelişmeye katkısı) açısından kabul edilmiştir.

“Ankete katılanların yörede ikamet sürelerine göre, Edremit Körfezi kuzey kıyılarında yaşayan yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini algılaması farklılık gösterir” biçimindeki 6.hipotez 2. alt boyut (sosyo – kültürel gelişmeye katkısı) açısından kabul edilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen, *ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı*; ekoturizmin gelişmesi yörenin ekonomik durumunu iyileştirmiştir, ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur, ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar, ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir, ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar, ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerinin gelişmesini sağlar, ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar, kriterlerine katıldıkları gözlenmiştir. Buradan hareketle yöre halkının ekoturizm faaliyetlerinin ekonomik anlamda gelişmeye katkı sağladığını onayladığı sonucuna varabiliriz.

Ekoturizmin, sosyo - kültürel gelişmeye katkısı; ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir, ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır, ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur, ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar, kriterlerinden elde edilen sonuçlara göre yöre halkı ekoturizmin sosyo - kültürel faaliyetler konusunda olumlu ve yapıcı etkisine inandıkları görülmüştür.

Ekoturizmin çevreye katkısı; ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır, ekoturizm halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar, ekoturizm doğanın korunmasına destek olur, ekoturizm tarihi ve kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur, ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar, kriterlerine göre yöre halkının ekoturizmin doğayı koruyan ve çevreye saygılı bir turizm çeşidi olduğuna katıldıkları gözlenmektedir.

6.2. Öneriler

Çalışmada ekoturizm kavram bilgisinde eksiklik görülmektedir. Ekoturizm ilgililerinin (yerel otorite, ekotur acenteleri, sivil toplum kuruluşları), ekoturizm kavram, çerçeve ve uygulamaları konusunda halkı bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerine önem vermesi gerekmektedir.

Ekoturizme karşı olumsuz tutumların ileri yaş gruplarında arttığı ortaya çıkmıştır. Bu konu ile alakalı ileri yaş grupları için tanıtım ve bilinçlendirme faaliyetleri yapılabilir.

Katılımcılara “Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı” sorulduğunda eğitim seviyesi değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre farklılığı yaratan gruplar “okur - yazar ile üniversite mezunları” - “ilkokul ile üniversite mezunları” arasındadır. Bu da ekoturizmin algılanmasında eğitim seviyesinin fark oluşturduğunu göstermektedir. Yörede ekoturizm konusunda okur - yazar ve ilkokul mezunları için bilinçlendirme faaliyetleri yapılabilir.

Katılımcılara “Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı” sorulduğunda meslek değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Farklılığı yaratan gruplar; işçi ile esnaf - sanatkar” - “esnaf - sanatkar ile ev hanımı”, esnaf - sanatkar ile öğrenci” arasındadır. Ortaya çıkan bu farklılık değişik meslek gruplarına verilen ekoturizm ile ilgili eğitimler ile giderilebilir.

Katılımcıların ekoturizmin olumlu etkilerine katılma oranları incelendiğinde en yüksek değer alan ifade “ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar” maddesi olmuştur. Yerel halkın yörenin tanıtımı konusunda ekoturizmi desteklemesi sevindirici bir gelişmedir. En düşük değer alan ifadenin ise “ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar” olduğu görülmüştür. Ekoturizm faaliyetleri yapılırken yerel halkın istihdam için öncelikli tercih

edilmesi, yöresel ürünlerin kullanımının teşvik edilmesi gibi destekler, bu algının ortadan kalkmasını sağlayacaktır.

Ekoturizmin ekonomik gelişmeye katkısı ile ilgili maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde yöre halkının ekoturizm faaliyetlerinin ekonomik anlamda gelişmeye katkı sağladığına inandığı ortaya çıkmıştır. Ekoturizmin sosyo - kültürel gelişmeye katkısı ile ilgili maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde; yöre halkı ekoturizmin sosyo - kültürel ilişkilere olumlu katkısı olduğunu düşünmektedir. Ekoturizmin çevreye katkısı ile ilgili maddelere verilen yanıtlar incelendiğinde; yöre halkı ekoturizmin doğayı koruyan ve çevreye saygılı bir turizm çeşidi olduğuna katılmıştır. Buradan hareketle, yöre halkının ekoturizmin olumlu etkilerini ve dolayısıyla ekoturizmi algılamalarının genel olarak olumlu olduğu görülmüştür. Ekoturizmin uygulanabilmesi için gerekli olan halk desteğinin alınabileceğini ve yöre halkının ekoturizm anlayışını benimsemeye istekli olduğunu göstermiştir. Bu durum yörede ekoturizmin geliştirilmesine yönelik stratejilerin tespit edilmesinde ve uygulanmasında ilgililerce göz önüne alınmalıdır.

Çalışmamızın uygulama kısmında görüldüğü kadarıyla yerel halk ekoturizm arzı açısından yöreyi henüz keşfetmemiştir. Yerel otorite ekoturizm aktivitelerini geliştirerek yöre halkının bu faaliyetlere katılımını sağlamak için teşvik edici olmalıdır. Bununla ilgili olarak yurtdışı tanıtım çalışmalarının da yapılması gerekmektedir.

Ekoturizm gelişimi için yöre halkının ekoturizme bakış açısı çok önemli bir faktördür. Yerel halkın bu faaliyetlerin gelişmesine katkıda bulunmasını sağlayabilmek için, ekoturizme karşı algı, tutum ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Araştırmacılar, yerel halkın ekoturizm desteğinin ekonomik, sosyo - kültürel ve çevresel sonuçlara göre şekilleneceği ve bu anlamda ekoturizm gelişim sürecine dahil olacaklarını ifade etmektedirler (Ahırlı vd., 2010). Çalışma alanındaki yöre halkının olumlu tutumu, yerel

otoritenin ekoturizm faaliyetlerinin gelişimi için yaptığı eğitim, bilinçlendirme gibi çalışmaları destekleyeceğini göstermiştir.

Bu araştırmanın ekoturizm aktiviteleri ile yerel halkın bilinç ve tutumlarına yönelik gelecekte yürütülecek çalışmalara yardımcı olacağı düşünülmektedir. İzleyen çalışmalarda evren değiştirilerek farklı bölgelerde çalışmalar yapılabilir. Ekotur rehberleri ve ekoturistlerin de beklenti ve algılarının ele alınması literatüre zenginlik katacaktır. Yerel halkın yaş gruplarına göre bilinç algısı derinlemesine araştırılabilir. Bunun yanında çalışmanın belirli aralıklarla tekrarlanması, elde edilen sonuçlara göre ekoturizm gelişimine yön verilmesini sağlayacaktır. Böylelikle ekoturizm paydaşlarının mevcut durumu analiz edip ekoturizm faaliyetlerine daha planlı bir şekilde yön verebileceği düşünülmektedir.

Kaynaklar

Agrawal, A. & Gibson, C. (1999). Enchantments and Disenchantment: The Role of Community in Natural Resource Conservation. *World Development*, 27 (4), pp. 629 - 649.

Ahırlı, S., Alan, M., Öztekin, M., Özyalçın, K., Sönmez, F. ve Velioğlu, V. (2010). Ekoturizm Planlaması ve Denetimi Nasıl Yapılmalıdır? 2. Çalışma Grubu Raporu, Ankara: Türkiye Ormancılar Derneği Diğer Yayınlar Serisi No: 10. Ankara: Dönmez Ofset.

Ahırlı, S., Alan, M., Öztekin, M., Özyalçın, K., Sönmez, F. ve Velioğlu, V. (2010). Türkiye'deki Ekoturizm Uygulamalarının Sosyal, Ekonomik, Kültürel, Siyasal vb. Eleştirisi; Ekoturizmde İlkeler ve Standartlar Neler Olmalıdır? 4. Çalışma Grubu Raporu, Ankara: Türkiye Ormancılar Derneği Diğer Yayınlar Serisi No: 10. Ankara: Dönmez Ofset.

Ahn, Bum Y., Lee, B., Shafer, C. Scott, (2001). Operationalizing Sustainability in Regional Tourism Planning: An Application of the Limits of Ceptable Change Framework, *Tourism Management*, p. 1 - 15.

Akıllı, H. (2004). *Turizmin Sosyo Kültürel, Ekonomik, Yönetmel ve Çevresel Etkiler Bakımından İrdelenmesi; Antalya Köprülü Kanyon Milli Parkı* (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Akpınar, E. ve Bulut, P. (2010). Ülkemizde Alternatif Turizmin Bir Dalı Olan Ekoturizm Çeşitlerinin Bölgelere Göre Dağılımı ve Uygulama Alanları, *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s.1575 - 1594), Cilt: IV.

Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). *Spss Uygulamalı Araştırma Yöntemleri*. (6. baskı), Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Altanlar, A. ve Akıncı, K. G. (2009). Akçakoca İlçesinin Ekoturizm Olanaklarının Değerlendirilmesi, *Düzce Üniversitesi Ormancılık Dergisi*, 5 (1), s. 25 - 41.

Altan, Ş. (2006). *Türkiye’de Ekoturizm Uygulamaları ve Ekonomiye Katkıları* (Yüksek Lisans Tezi). Niğde Üniversitesi, Niğde.

Altıparmak, M. (2002). Turizm Çeşitlendirmesi Sürdürülebilir Turizm ve Planlama., *II. Turizm Şurası Bildiriler Kitabı* içinde, (s. 275). II. Cilt, T. C. Turizm Bakanlığı, Ankara.

Altunel, M. C. (2009). *Yerel Halkın Turizmin Gelişmesine Verdiği Desteği Etkileyen Faktörlerden Sosyal Değişim Teorisi Açısından İncelenmesi: Alaçatı Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Altunışık, R. Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2004). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı*. (3. baskı). İstanbul: Avcı Ofset.

Arı, Y. ve Soykan, A. (2006). Kazdağı Milli Parkı’nda Kültürel Ekoloji ve Doğa Koruma, *Türk Coğrafya Dergisi*, 44, s. 11 - 32.

Arı, Y. (2009). Ekoturizm mi Ego Turizm mi? Kazdağı (Balıkesir) Örneği. *V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu* içinde (s. 421- 428). Ankara: TÜCAUM.

Aydın, İ. Z., Türker, M F. (2010). Artvin - Borçka Camili Biyosfer Rezerv Alanındaki Ekoturizm Potansiyelinin Orman Köylüleri Üzerindeki Sosyo - Ekonomik Etkilerinin İrdelenmesi, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (1), s. 43 - 51.

Atalar E. (2009). *Eko - etiketlemenin Sürdürülebilir Turizmdeki Yeri* (Uzmanlık tezi). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara.

Atalay, İ. (2000). *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.

Atalay, İ. ve Mortan, K. (2006). *Türkiye Bölgesel Coğrafyası*. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Atamer, C. (2002). *Su Cenneti Akçay*. İstanbul.

Avcıkurt, C. (2009). *Turizm Sosyolojisi Genel ve Yapısal Yaklaşım* (3. baskı). Ankara: Detay.Yayınları.

Bakırcı, M. (2002). Ekoturizm, *II. Turizm Şurası Bildiriler Kitabı* içinde,(s. 243-252). II.Cilt, Turizm Bakanlığı, Ankara.

Balcı, S., Dağlar, H., Kara, M., Avcı, Ö. (2003). Çankırı'nın Alternatif Turizm Potansiyeli. *Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*, 3 – 4 Mayıs, Çankırı.

Balueger J. & Contavella - Jorda M. (2002). Tourism as a Long - Run Economic Growth Factor: The Spanish Case, *Applied Economics*, 34 (7) pp. 877 - 884.

Bayat, G. (2010). *Turizmin Yerel Halk Tarafından Algılanması: Iğdır Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars.

Beser, O. V. (2012). A Model for Assessing the Level of Tourism Impacts and Sustainability of Coastal Cities *Strategies for Tourism Industry - Micro and Macro Perspectives*, Faculty of Architecture, Eastern Mediterranean University, (pp.99-114). <http://www.intechopen.com/books/strategies-for-tourism-industry-micro-and-macro-perspectives/a-model-for-assessing-the-level-of-tourism-impacts-and-sustainability-of-coastal-cities> adresinden edinilmiştir.

Blamey, R. K. (1997). Ecotourism: The Search for an Operational Definition. *Journal of Sustainable Tourism*, 5 (2), pp. 109 - 130.

Boi, P. O. (2003). *Residents Attitudes and Perceptions Toward National Parks and Ecotourism Development in Ghana: The Case of Dome Community in the Digya National Park* (Unpublished Master's Thesis). Wilfrid University, Canada.

Bolay, S. H. (1987). *Felsefi Doktrinler Sözlüğü* (4. baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.

Ceballos - Luscurain, H. (1996). *Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Nature Based Tourism Around the World and Guidelines for its Development*. Glant, Switzerland and Cambridge: World Conservation Union (IUCN).

Clarke, J. (2010). A Synthesis of Activity Towards The Implementation of Sustainable Tourism: Ecotourism in a Different Context, *Journal of Sustainable Tourism*. School of Business, Oxford Brooks University.

Çağatay, A., Yurdaer, M., Kırış, R. (2002). Ekoturizm İçin Mekan ve Yerel Toplulukların Katılımının Planlanması. *T.C. Turizm Bakanlığı 2. Turizm Şurası Bildirileri* içinde (s. 203-217). Ankara.

Çakır, G. (2011). *İğneada ve Çevresinde Ekoturizm Potansiyelinin Belirlenmesi ve Kırsal Kalkınma Açısından Değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi, Tekirdağ.

Çalışkan, V. (2010). *Kültürel Bir Mirasın Coğrafyası: Türkiye’de Deve Güreşleri*. İstanbul: Selçuk Belediyesi Kent Belleği Yayınları.

Çelik, U. N. (2011). Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Burhaniye’nin Alternatif Turizm Potansiyeli, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 24 (15), s. 332 - 353.

Demir, C. ve Çevirgen, A. (2006). *Ekoturizm Yönetimi* (1. Basım), Ankara: Nobel Yayınları.

Doğdubay, M., Giritlioğlu, İ. (2008). *Mutfak turizmi*. C. Avcıkurt ve N. Hacıoğlu (Ed.) Turistik Ürün Çeşitlendirmesi (s. 433 - 456). Ankara: Nobel yayınları.

Douglas, N., Douglas, N. & Derrett, R. (2001). *Special Interest Tourism*, Singapore: John Willey & Sons Australia Ltd.

Drumm, A. & Moore, A. (2002). *Ecotourism Development - A Manual for Conservation Planners and Managers*, Volume 1: An Introduction to Ecotourism Planning, Virginia. USA: The Nature Conservancy.

Duran, E. (2010). Sürdürülebilir Turistik Ürün Olarak Türkmen Kültürü: Çanakkale Örneği, *11. Ulusal Turizm Kongresi* içinde (s. 180 - 192), Ankara: Detay Yayıncılık.

Çoruh, S. (1969). *Genel Turizm Bilgisi*. Ankara: Güven Yayınları.

Çulha, O. (2007). Kültür Turizmi Kapsamında Destekleyici Turistik Ürün Olarak Deve Güreşi Festivalleri Üzerine Bir Alan Çalışması. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*, 3 (12), s. 1827 - 1852.

Dal, N. (2008). *Kuşadasında Kıyı Kullanımı ve Turizmin Çevresel Etkileri Üzerine Yerel Halkın Tutumları* (Yüksek Lisans Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Darkot, B.ve Tuncel, M. (1995). *Ege Bölgesi Coğrafyası*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

Daş, C. ve Korkmaz, M. (1997). *Antalya - Belek Yöresinde Ekolojik Peyzaj Planlama Model Çalışması Turizm ve Çevre*, Ankara: Oleyis Yayınları.

Davenport, J. & Davenport, J. L. (2006). The Impact of Tourism and Personal Leisure Transport on Coastal Environments: A Review, *Coastal and Shelf Science*, 67 (1 - 2), pp. 280 - 292.

Demir, C. ve Çevirgen, A., (2006). *Ekoturizm Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Dirmenci, T., Satıl, F., Tümen, G. (2007). *Kazdağı Milli Parkı Çiçekli Bitkileri*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi.

Dinçer, İ. F. ve Ertuğral, S. (2000). Kültürel Mirasın Korunması ve İstanbul İlindeki Tarihi Yapıların Turizm Amaçlı Kullanımı Üzerine Bir Deneme, *Anatolia Turizm Araştırmaları Dergisi*. Ankara, 11, s. 69 - 78.

Doğaner, S. (2001). *Türkiye Turizm Coğrafyası*. İstanbul: Çantay Yayınları.

Dolnicar, S. & Leisch, F. (2008). Selective Marketing for Environmentally Sustainable Tourism, *Tourism Management*, 29, (4).

Dönmez, Ö. (2006). *Balıkesir İli Sanayisinin Yakın Komşu İllerle Karşılaştırmalı Analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Efe, R., Cürebal, İ., Sönmez, S. ve Soykan, A. (2008). Balıkesir'in Geoturizm Yörelere: Marmara Geoturizm Yöresi Örneği. *III. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi* içinde (s. 323 - 330). Ankara: Nobel Yayınları.

Efe, R., Soykan A., Cürebal, İ., Sönmez, S. (2013). *Dünya'da ve Türkiye'de Edremit Körfezi Çevresinde Zeytin ve Zeytinyağı* (2. baskı). Balıkesir: Akmat Yayınları.

Emekli, G. (2004). Yeni Bin Yılda Sürdürülebilir Turizmin Kaz Dağı ve Yakın Çevresi İçin Önemi. *I. Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi* içinde (s. 416 - 433). Balıkesir: Albayrak Yayınları.

Erdoğan, N. (2003). *Çevre ve Ekoturizm*. Ankara: Erk Yayınları.

Erdoğan, N. ve Erdoğan, İ. (2005). Ekoturizm Betimlemeleriyle İletilenlerin Doğası. *Gazi Üniversitesi İletişim Dergisi*, 20 (1), s. 55 - 82.

Erdoğan, N. (2012). Seyahat Acentelerinin Çevresel İlgilerinin Sürdürülebilirlik Bağlamında Değerlendirilmesi. *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi* 1 (4), Karabük Üniversitesi.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., Sönmez, S. (2013). Kazdağları'nın Güneybatı Bölümünde Ekocoğrafik Özelliklerin Hava Kalitesine Etkisi. (Editors Efe R., Atalay İ., Öztürk M.) The 2nd International Symposium on Kaz Mountains (Mount Ida) and Edremit (pp. 112 - 123). İzmir: Meta Basım.

Gençay, C. (2007). *Sağlık Turizmi*, (Ed. M. Bulu ve Eraslan, İ. H.) Sürdürülebilir Rekabet Avantajı Elde Etmede Turizm Sektörü. (s. 172 - 180). İstanbul: Kazancı Hukuk Yayınevi.

Gönüz, A. (2007). Kazdağları - Biyoçeşitlilik ve Çevre, Evrensel Gazetesi, Evrensel Kent Eki Kazdağı, 1 Aralık 2007, (2) 33, s. 12 - 13.

Gün, M. ve Şahinoğlu, S. (2011). Folkloric Medicine Understands of "Fatma Ana Eli" (Anastatka Herochuntca), Traditonal Plant Used by Tahtakuşlar Village. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 1 (3), pp. 18 - 21.

Fennell, David A. & Dowling, Ross K. (2003). Ecotourism Policy and Planning: Stakeholders, Management and Governance. In Fennell, D. A. & R. K. Dowling. (Eds.), *Ecotourism Policy and Planning* (pp. 331 - 344). London: CABI publishing.

Gezon, Lisa L. (2014). Who Wins and Who Loses? Unpacking The "Local People" Concept in Ecotourism: A Longitudinal Study of Community Equity In Ankarana, Madagascar. *Journal of Sustainable Tourism*, 22 (5), pp. 821 - 838.

Greenwood, J. B. (2006). *Sustainable Development in a Tourism Destination Context: A Plimsoll Model of Sustainability In Tyrell County* (Unpublished Ph.D. Thesis). Graduate Faculty of North Carolina State University, United States.

Gültekin, Y. S. ve Girti Gültekin P. (2012). Kabatepe Orman Kampı - Karavan ve Çadırılı Kamp Alanının Rekreatyonel Değerinin Korunması ve Geliştirilmesine İlişkin Öneriler. *I. Rekreatyon Araştırmaları Kongresi* içinde (s. 353 - 363). Antalya.

Hacıoğlu N. ve Avcıkurt C. (Ed.) (2008). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Higham, J. E. S. ve Shelton, E. J. (2011). Tourism and Wildlife Habituation: Reduced Population Fitness Or Cessation Of Impact? *Tourism Management*, 32 (6), pp. 1290 - 1298.

Honey, M. (1999). *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise*. Washington: Island.

Ilgar, R. (2008). Kaz Dağı'nın Üstü "Altın"dan Kıymetli mi? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (2), s. 170 - 182.

Iorio, M. & Corsale, A. (2014). Community - Based Tourism and Networking: Visceri, Romania. *Journal of Sustainable Tourism*, 22 (2), pp. 234 - 255.

Joppe, M. and Johan, N. (2005). Cultural - Heritage Tourism: Review of Existing Market Research, http://www.pch.gc.ca/pc-ch/pubs/tourism/documents/2006-05/4_e.cfm.

Erişim tarihi: 21.03.2013

Kalaycı, Ş. (2006). *Spss Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Ankara: Asil Yayınları.

Karadağ E. (2010). Eğitim Bilimleri Doktora Tezlerinde Kullanılan Araştırma Modelleri: Nitelik Düzeyleri ve Analitik Hata Tipleri, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 16 (1), s. 49 - 71.

Karademir N., Sandal E. K. & Tıraş M., (2013). Ecotourism Potential In Kahramanmaraş. R. Efe, İ. Atalay, İ. Cürebal (Ed.), 3rd International Geography Symposium (pp. 429 - 449). Antalya.

Karaküçük, S. (1999). *Rekreasyon: Boş Zamanları Değerlendirme* (3. basım). Ankara: Bağırğan Yayınları.

Karaman, A. Erkan. (2003). *Edremit - Küçükkuyu Arasındaki Turizm Faaliyetlerinin Kıyı Alanlarına Etkisi* (Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.

Kaypak, Ş. (2010). Ekolojik Turizmin Sürdürülebilirliği. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 2 (2), s. 93 - 114.

Kaypak, Ş. (2012). Ekolojik Turizm ve Sürdürülebilir Kırsal Kalkınma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), s. 11 - 29.

Kerr, J. (1991). Making Dollars and Sense Out Of Ecotourism / Nature Tourism. *1st International Conference in Ecotourism*, Brisbane.

Kervankıran, İ. (2014). Beypazarı / Ankara Örneğinde Turizmin Ekonomik, Toplumsal ve Çevresel Etkilerine Yerel Halkın Yaklaşımı, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31, s.133 - 153.

Kocapınar, S. (2003). *Kültür Turizmi: Türkiye'nin Alternatif Turizm Potansiyeli ve Güncel Sorunları Konferansı*, Çankırı.

Karadağ, M. ve Akkaya, M. (1997). *Kazdağı Masalları*. Ankara: Rotary Kulüp Yayınları.

Kizos, T. & Iosifides, T. (2007). The Contradictions of Agrotourism Development in Greece: Evidence From Three Case Studies, *South European Society and Politics*, 12 (1), pp. 59 - 77.

Kozak, N., Kozak, M. A. ve Kozak, M. (2000). *Genel Turizm: İlkeler - Kavramlar* (4. baskı), Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.

Koçman, A., Koç, T., Sezer, L. İ., Ölgen, K. (2007). Geomorphology and Climate Characteristics of Kazdağı (Mt.Ida) and Environment. TÜBİTAK - YEDEBAG, Project No.1044046.

Kozak, N. (2012). *Genel Turizm Bilgisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Kurt, K. (1989). The New Ethic in Adventure Travel. In Buzzworm. *The Environmental Journal*. 1 (4), pp. 31 - 36

Kurt K. (1990). Ecotourism: Travel's New Wave. *Vis à Vis (July)*. pp. 32 - 40.

Kuter, N. ve Ünal, H. Emre. (2009). Sürdürülebilirlik Kapsamında Ekoturizmin Çevresel, Ekonomik ve Sosyo - Kültürel Etkileri, *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 9 (2), s. 146 - 156.

Küçükaslan, N. (2007). *Özel İlgi Turizmi*. Bursa: Ekin Yayınları.

Leslie, D. (2001). "Urban Regeneration and Glasgow's Galleries With Particular Reference to The Burrell Collection" in Richards, G. (ed.), *Cultural Attractions and European Tourism* (pp.111-135). UK: CABI.

Mataracı, T. (2004). *Ağaçlar - Doğa Severler İçin Rehber Kitap Marmara Bölgesi Doğal – Egzotik Ağaç ve Çalıları* (3. Baskı) Tema Vakfı Yayınları: 39

Nikolic, N., Missoni, E. & Medved, G. (2005). Medical Problems In Cycling Tourism. *J. Travel Med*, 12, pp. 53 - 54.

Newsome, D., Milewski, A., Phillips, N. & Annear, R. (2002). Effects of Horse Riding on National Park and Other Natural Ecosystems In Australia. Implications For Management. *Journal of Ecotourism*, 1 (1), pp. 52 - 74.

Oruç, O. (2004). *Bir Alternatif Turizm Türü Olan Doğa - Atlı Spor Turizminin Kastamonu Örneği Üzerinde İrdelenmesi*. (Bina Araştırma ve Planlama Programında Hazırlanan Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Özşahin, E. ve Kaymaz, K. Ç. (2013). Türkiye'nin Termal Su Kaynaklarının Coğrafi Açından Değerlendirilmesi. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 50, s. 25 - 38.

Mcminn, S. (1997). The Challenge of Sustainable Tourism, *The Environmentalist*, 17 (2), pp. 135 -141.

Mol, T. ve Küçükosmanoğlu, A. (2005). Sürdürülebilir Yaban Hayatında Eğitimin Yeri ve Önemi, *I. Çevre ve Ormancılık Şurası* içinde (s.1524 - 1528). Antalya.

Morelli, J. (2011). Environmental Sustainability: A Definition for Environmental Professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1, pp. 19 - 27.

Nakip, M. (2003). Pazarlama Araştırmaları, Teknikler ve (SPSS destekli) Uygulamalar. Ankara: Seçkin Yayınları.

Nasır, N. (2002). Turizm Küreselleşme İlişkisi ve Tekelleşme Eğilimleri, *T.C Turizm Bakanlığı, II. Turizm Şurası Bildirileri* içinde (s.242), III. Cilt, Ankara.

Nayir, O. (2009). *Isparta Yöresi Korunan Doğal Alanlarda Ekoturizm Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Neyişçi, T. (1998). Batı Akdeniz Kıyıları Taşıma Kapasitesi ve Ekoturizm. E. Özhan (Ed.), *Türkiye' nin Kıyı ve Deniz Alanları II. Ulusal Konferansı Bildiriler Kitabı* içinde (s. 310 - 317) Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

Newsome, D., Cole, D. N. & Marion, J. L. (2004). Associated With Recreational Horse - Riding. In Buckley, R. (Ed.), *Environmental Impacts of Ecotourism* (pp. 61 - 82). London: Cabi.

Nilsson, P. A. (2002). Staying on Farms: An Ideological Background, *Annals of Tourism Research*, 17 (8), pp. 7 - 24.

Ojong, F. E., Eja, E. I., Undelikwo, V.A., Agbor, E.A. (2013). Indigenous Peoples Perception of Ecotourism In Cross River State, Nigeria, *Social Sciences and Humanities*, 4 (1), pp. 275 - 281.

Olalı, H. (1992). *Turizm Politikası ve Planlaması*. Ankara: MEB Yayınları.

Ongun, U. (2004). *Krizlerin Antalya Turizmine Etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Oral, S. ve Başarır, A. (1995). Alternatif Turizmin Önemi, Türkiye’de Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kapadokya’da Uygulanabilirliği, *Kapadokya’nın Turistik - Kültürel Potansiyeli ve Pazarlama Sorunları Semineri*, Nevşehir.

Orams, M. B. (1995). Towards A More Desirable Form of Ecotourism, *Tourism Management*,16 (3 - 8), p. 142.

Ölmez, Z. (2006). *Kazdağı Milli Parkının Sınırlarının Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi) Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Özel, N. (1999). Kaz Dağları Orman Vegetasyonu Üzerine Fitososyolojik ve Fitoekolojik Araştırmalar, Ege Ormancılık Araştırma Müdürlüğü Yayınları, Teknik Bülten No:11.

Özgüç, N. (2003). *Turizm Coğrafyası* (4. basım). İstanbul: Çantay Yayınları.

Öztürk, T. (2002). Ekoturizm Destinasyonu Olarak İznik, *II.Turizm Şurası Bildirileri* içinde (s. 237 - 242). Ankara: Turizm Bakanlığı.

Özyaba, M. (2001). *Doğu Karadeniz Bölgesi Yaylalarında Ekoturizm Olanaklarının Araştırılması ve Kentsel Bölgesel Ekonomiye Olan Etkileri* (Doktora Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Tazim, J. Borges, M. & Stronza, A. (2006). The Institutionalisation of Ecotourism: Certification , Cultural Equity and Praxis, *Journal of Ecotourism*, 5 (3), p. 148.

Piner, M. J., Paradis, W. T. (2004). Beyond The Casino: Sustainable Tourism and Cultural Development on Native American Lands. *Tourism Geographies*, 6 (1), pp. 80 - 98.

Przezbórska, L. (2003). Relationships Between Rural Tourism and Agrarian Restructuring In A Transitional Economy: The Case of Poland. Hall D., Mitchell M. and Roberts L. (Ed.), *New Directions in Rural Tourism* (pp. 203 - 222).

Rahemtulla, Y. G. & Wellstead, A. M. (2001). Ecotourism: Understanding Competing Expert And Academic Definitions. Infor. Report Nor-X-380 Canada.

http://nofc.cfs.nrcan.gc.ca/bookstore_pdfs/18729.pdf

Soykan, A., Efe, R., Sönmez, S. ve Cürebal İ. (2008). Balıkesir İlinin Mağara Turizm Potansiyeli. III. *Balıkesir Ulusal Turizm Kongresi Bildiri Kitabı* içinde (s. 393 - 400). Balıkesir: Nobel Yayınları.

Şahin, İ. F. (2007). Sağlık Turizmi Açısından Erzin İçmeleri ve Çevresel Etkileri, *Çeşme Ulusal Turizm Sempozyumu Bildiriler Kitabı* içinde (s. 393 - 401) İzmir.

Pirselimoğlu, Z. (2007). *Ekolojik Temelli Rekreasyon ve Turizm Planlama İlkelilerinin Araştırılması: Trabzon İli Çalköyü Yayla Yerleşimi Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

Pforr, C. (2001). Concepts of Sustainable Development, Sustainable Tourism, and Ecotourism: Definitions, Principles and Linkages. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 1(1), pp. 68 - 71.

Polat, A. T. (2006). *Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Priskin, J. (2003) Characteristics and Perceptions of Coastal and Wildflower Nature Based Tourists In The Central Coast Region of Western Australia. *Journal of Sustainable Tourism*, 11(6), pp. 499 - 529.

Scharpf, H. (1998). 21. Yüzyılda Sürdürülebilir Turizm Politikaları. Berlin Teknik Üniversitesi, *1.Uluslararası Turizm Sempozyumu*. Berlin.

Scheyvens, R. (1999). Ecotourism and the Empowerment of Local Communities. *Tourism Management*, 20 (2), pp. 245 - 249.

Selimoğlu, Ö. (2004). Dünyada ve Türkiye’de Ekoturizm, İstanbul Ticaret Odası Etüt ve Araştırma Şubesi, <http://www.ito.org.tr/Dokuman/Sektor/1-31.pdf> . Erişim Tarihi: 09.05.2013.

Sezgin, O. M. (1995). Genel Turizm - Turistik Kavramlar, Ekonomi, Pazarlama, Turizm Mevzuatı. Ankara: Tutibay Yayınları.

Somuncu, M. (2004). Dağcılık ve Dağ Turizmindeki İkilem: Ekonomik Yarar ve Ekolojik Bedel, *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 2 (1), s. 1 - 21.

Soykan, F. (2000). Kırsal Turizm ve Avrupa’da Kazanılan Deneyim. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 11 (1), s. 21 - 33.

Soykan, A. (2005). Dursunbey ve Yakın Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli. *Balıkesir 2005 Sempozyumu* içinde (s. 4 - 60). Balıkesir.

Swarbrooke, J. (1998). *Sustainable Tourism Management* (2nd ed.). London: CABI.

Şahin, İ. F. (2009). Erzincan İli Turizm Potansiyeli ve İldeki Ekoturizm Uygulamaları, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Cilt 14 (22).

Şahin, E. (2011). Kazdağı'nın Çocukları. (Ed. Efe R., Öztürk M., Atalay İ.) International Symposium on Kaz Mountains (Mount Ida) and Edremit (pp. 398 - 406). Çağ Üniversitesi, Mersin.

Rezafar, A. (2013). Edremit Tarihi, Doğal Güzellikleri ve Turizm. *International Symposium on Kaz Mountains (Mount Ida) and Edremit* (p. 391 - 393).

Tuncer, K. Nazik L., Soykan, A. ve Poyraz M. (2011). Kazdağları’nda Turizm Potansiyeline Sahip Bir Mağara: Avcılar Mağarası, IKES2011.

Özdemir, G. (2008). *Destinasyon Pazarlaması*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Özdönmez, M., T, İstanbullu, A., vd, 1996. Ormancılık Politikası, İ.Ü. Yayın No: 3968

Ormancılık Politikası (Cilt I - II), KTÜ Orman Fakültesi Yayınları, No: 216 - 34, Trabzon.

Eren, E. (2003). *Yönetim ve Organizasyon*. Beta Basım Yayım Dağıtım Yayın No: 1067, İstanbul.

Usta, Ö. (2002). *Genel Turizm*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.

Ural, A. ve Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve Spss ile Veri Analizi* (3.baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

UNEP and WTO (2005). *Making Tourism More Sustainable: A Guide for Policy Makers*, United Nations Environment Program and The World Tourism Organization, Paris.

Şen, S. D. (2010). *Turizmin Çevresel Etkileri ve Bir Çözüm Olarak Ekoturizm* (Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.

Şenol, F. (2008). Kamp ve Karavan Turizmi. N. Hacıoğlu ve C. Avcıkurt (Ed.), *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi* (s. 481 - 499). Ankara: Nobel Yayınları.

T.C. Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü Milli Parklar Dairesi Başkanlığı Kazdağı Milli Parkı Master Planı Raporu (1995).

The International Ecotourism Society (TIES), (2006) Global Ecotourism http://www.ecotourism.org/webmodules/webarticlesnet/templates/eco_template.aspx?Articleid=15&zoneid=2 Erişim tarihi: 13.04.2013

Tunç, A. ve Saç, F. (1998). *Genel Turizm Gelişim ve Geleceği*. Ankara: Detay Yayıncılık.

Türsab Arge Departmanı. (2002). Türkiye Avrupa' nın En Zengini. Profesör Tuna Ekim ile Söyleşi. Tarih. Mayıs 2002. Erişim Tarihi: 28 Haziran 2012, http://www.tursab.org.tr/dosya/1022/tunaekim_1022_1859796.pdf

Topay, M. (2003). *Bartın - Uluyayla Peyzaj Özelliklerinin Rekreasyon - Turizm Kullanımları Açısından Değerlendirilmesi Üzerinde Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Türker, N. (2013). Batı Karadeniz Bölümü Ekoturizm Kaynaklarının Değerlendirilmesi ve Bir Ekoturizm Rotası Önerisi, *International Journal of Social Science*, 6 (4).
doi: dx.doi.org/10.9761/JASSS886

Ural, A. ve Kılıç, İ. (2011). *Bilimsel Araştırma Süreci ve SPSS Veri Analizi* (3. baskı). Ankara: Detay Yayıncılık.

Ürger, S. (1993). *Genel Turizm Bilgisi*. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.

Wearing, S. & Neil J. (1999). Ecotourism Impact, Potentials and Possibilities, *Butterworth-Heinemann an Imprint of Elsevier Science*, Oxford, London.

Weaver, D. B. (1999). Magnitude of Ecotourism in Costa Rica and Kenya, *Annals of Tourism Research*. 26 (4), pp. 792 - 816.

Welsh Coastal Tourism Strategy (2007) Llywodraeth Cynulliad Cymru Welsh Assembly Government, Draft Final Strategy Document, 14.

Wight, P. (1993). Ecotourism: Ethics or Eco - Sell? *Journal of Travel Research*, 31 (3), pp. 3 - 9.

Woo L. S. & Yeon N. S. (2006). Agro-Tourism As a Rural Development Strategy in Korea, *Journal of Rural Development*, 29 (6), pp. 67 - 83.

Wood, M. E. (2002). Ecotourism: Principles, Pratices & Policies for Sustainability, [DX Reader version]. Retrieved from

<http://tourisminsights.info/ONLINEPUB/ECOTOURISM/ECOTOURISM%20PDFS/ecotourism1.pdf> on 01 March, 2002.

WTTC (2014). Travel and Tourism Economic Impacts: Country Reports 2011. London, UK

Yaşar, G. (2002). *Kahramanmaraş İlinde Ekoturizm Olanaklarının İncelenmesi ve Potansiyel Alanların Tespiti* (Yüksek Lisans Tezi). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.

Yaşar, O. (2011). Saros Körfezi Kıyılarında Su altı Dalış Turizmi, *Zeitschrift Für Die Welt Der Türken*, 3 (1), s. 33 - 55.

Yavuz E. ve Zığındere Y. Ö. (2000). Sürdürülebilir Kalkınmanın Turizme Etkisi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3 (4), s. 322 - 336.

Yılmaz H. (2008). *Turizm Çeşitlendirmesi Kapsamında Ekoturizmin Ürünü Olarak Tatil Çiftlikleri: Türkiye'deki Tatil Çiftliklerine Yönelik Swot Analizi* (Doktora Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi.

Yeğen, Y. (2007). Çevre ve Ekoturizm, Ekodiyalog Projesi. Ankara: Mattek Yayınları.

Yılmaz, H. (2010). Artvin ve Çevresinin Ekoturizm Açısından Değerlendirilmesi, *III. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (s. 1595), Cilt I.

Yoon, Y., Gursoy, D. & Chen, J. S. (2001). Validating a Tourism Development Theory With Structural Equation Modeling, *Tourism Management*, 22, pp. 363 - 372.

Yücel, C. (2002). Turizmde Yükselen Değer: Ekoturizm, *Türsab Ar - Ge Departmanı*. http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf. Erişim tarihi: 01.03.2014.

Yürük, E. Ö. (2002). Turizmin Geleceği: Ekoturizm, *Standart: Ekonomik ve Teknik Dergi*, Sayı 500, s. 68 - 71.

Zaman, M., Şahin, F. İ., Birinci, S. (2011). Çal Mağarası (Düzköy - Trabzon) ve Çevresinin Ekoturizm Potansiyeli Açısından Önemi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26).

Yararlanılan İnternet Sayfaları

http://www.tursab.org.tr/dosya/1023/02nieko_1023_1889046.pdf Erişim tarihi: 01.03.2013

<http://www.kazdagi.com.tr/etkinlikler/sifa-turizmi/> Erişim tarihi: 21.10.2013

<http://www.tpe.gov.tr/TurkPatentEnstitusu/resources/dosyalar/cografitescil/87.pdf> Erişim tarihi: 10.04.2013

<http://www.haberler.com/balikesir-edremit-te-29-zeytin-ve-turizm-haberi/> Erişim tarihi: 12.14.2014

<http://www.milliyet.com.tr/edremitemagaraturizmibasliyor/ege/haberdetay/02.09.2012/1589833/default.htm> Erişim tarihi: 19.05.2014

<http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism> Erişim tarihi: 14.12.2013

<http://cmyo.ankara.edu.tr/~iktisad/TURKONF/web/kocapinar.doc> Erişim tarihi: 12.03.2013

<http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S030142150700362X> Erişim tarihi: 29.06.2013

<http://www.balikesir.bel.tr> Erişim tarihi: 09.05.2014

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/Eklenti/906,ttstratejisi2023pdf.pdf?0> Erişim tarihi: 15.05.2014

<http://www.ngt-news.com/turizm/botanik-turizm> Erişim tarihi: 23.01.2014

<http://www.balikesir.gov.tr> Erişim tarihi: 04.12.2014

<http://www.tursab.org.tr> Erişim tarihi: 04.11.2014

<http://www.balikesir.gov.tr/ustsayfa.php?id=64> Erişim tarihi: 23.08.2014

- <http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,90617/av-turizmi.html> Erişim tarihi:
10.09.2014
- <http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,65867/edremit.html> Erişim tarihi:
16.09.2014
- <http://airnewstimes.com/sira-magara-turizminde-17111-haberi.html> Erişim tarihi: 03.09.2014
- <http://www.balikesirkulturturizm.gov.tr/TR,65914/senlik-festival-ve-panayirlar.html>
Erişim tarihi: 06.07.2014
- <http://tr.wikipedia.org/wiki/Trekking>> Erişim tarihi: 22.02.2015
- <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/TR,44799/illere-gore-korunmasi-gerekli-tasinmaz-kultur-varligi-i-.html> Erişim tarihi: 01.05.2015
- <http://www.unep.fr/shared/publications/pdf/DTIx0592xPA-TourismPolicyEN.pdf> Erişim tarihi: 06.05.2014
- <http://arsiv.ntv.com.tr/news/316183.asp> Erişim tarihi: 08.12.2014
- <http://www.kazdagi.com.tr/etkinlikler/av-turizmi/> Erişim tarihi: 03.06.2015
- <http://www.izmirkulturturizm.gov.tr/TR,77216/yuruyus-parkurlari-trekking.html> Erişim tarihi: 14.05.2015
- <http://balikesirobm.ogm.gov.tr/Sayfalar/Kurulusumuz/isletme-Mudurluklerimiz/Edremit-Ois.aspx> Erişim tarihi: 02.01.2015
- http://www.balikesir.edu.tr/index.php/baun/haber_metin_goster/11478 Erişim tarihi:
04.02.2015
- <http://www.baka.org.tr/uploads/1349952547EKOTURiZM-SEKTOR-RAPORU-11EYLUL.pdf> Erişim tarihi: 01.12.2014
- <http://tuikapp.tuik.gov.tr/turizmapp/menuturizm.zul> Erişim tarihi: 18.09.2013
- <http://www.ecotourism.org/what-is-ecotourism> Erişim tarihi: 12.06.2015
- <http://truvaevleri.com/antique.aspx> Erişim tarihi: 30.07.2015

Anket Çalışması İçin Yararlanılan Kaynaklar

Bayat, G. (2010). *Turizmin Yerel Halk Tarafından Algılanması: Iğdır Üzerine Bir Araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Kafkas Üniversitesi, Kars.

Nayir, O. (2009). *Isparta Yyöresi Korunan Doğal Alanlarda Ekoturizm Talep ve Eğilimlerinin Belirlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.

Polat, A. T. (2006). *Karapınar İlçesi ve Yakın Çevresi Peyzaj Özelliklerinin Ekoturizm Kullanımları Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma* (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

EKLER

EK 1- Anket Formu

Edremit Körfezi Kuzey Kıyılarındaki Yerel Halkın Ekoturizme Yönelik Bilinç Algısı ve Tutumlarına İlişkin Görüş Belirleme Anketi

Merhaba. Bu anket çalışması ÇOMÜ Orta Öğretim Sosyal Alanlar Anabilim Dalı Coğrafya Öğretmenliği Bölümü yüksek lisans tezinde kullanılmak amacı ile yapılmaktadır. Soruların yanıtlanması sadece 5 dakikalık bir zamanı almaktadır. Verdiğiniz cevaplar kesinlikle gizli tutulacaktır. Vereceğiniz cevapların doğru olması çalışmanın sağlığı açısından önem taşımaktadır. İsim belirtmenize gerek yoktur. Katkılarınız için teşekkür ederiz.

1. GRUP SORULAR:

1. Yaşınız:

- 20'den küçük 20 - 39 arası
 40 - 59 arası 59'dan büyük

2. Cinsiyetiniz:

- Erkek Bayan

3-Medeni Durumunuz:

- Evli Bekar Dul

4-Memleketiniz;

- Balıkesir Diğer.....

5-Eğitim Durumunuz:

- Okur - Yazar İlkokul Ortaokul
- Lise Üniversite Yüksek Lisans veya Doktora

6-Mesleğiniz:

- İşçi Memur Tüccar
- Esnaf - Sanatkar Serbest Meslek Ev hanımı
- Öğrenci Emekli
- İşsiz

7-Bu ilçede kaç yıldır yaşıyorsunuz?

- 1 - 10 yıl 11 - 20 yıl 21 - 30 yıl 31 - 40 yıl 41 - 50 yıl 51 - 60 yıl ve üstü

2.GRUP SORULAR

Ekoturizm kavramı size ne ifade eder?	
☐ Çevre dostu turizmdir.	☐ Farklı kültürleri ve gelenekleri tanımaya olanak veren turizmdir.
☐ Doğayı anlatan ve uygulamalı öğreten bir turizmdir.	☐ Pahalı ve moda olan bir seyahat sunan turizmdir.
☐ Doğa ile ilgili turları ve aktiviteleri kapsayan bir turizmdir.	☐ Konforsuz, basit ve sade olanaklar sunan bir turizmdir.
☐ Stresten kaçış ve rahatlama sağlayan turizmdir.	☐ Sportif aktiviteleri gerçekleştirebildiğim bir turizmdir.
☐ Çevreyi koruyan ve yerel halkın refahına katkı sağlayan bir turizmdir.	☐ Diğer.....

Sizce ilçenizde aşağıdaki eğlenceye dayalı ekoturizm faaliyetlerinden hangilerinin yapılma olanağı vardır?

☐	Balon turizmi
☐	Dağ / Kaya tırmanışı
☐	Doğa keşfi
☐	Atlı doğa yürüyüşü
☐	Bisiklet turizmi
☐	Doğa yürüyüşü

Sizce ilçenizde aşağıdaki öğrenmeye dayalı ekoturizm faaliyetlerinden hangilerinin yapılma olanağı vardır?

☐	Doğa fotoğrafçılığı	☐	Botanik turizmi
☐	Jeomorfolojik oluşumları izleme	☐	Olağanüstü olayları izleme
☐	Yaban hayatı gözlemciliği	☐	Festival turizmi
☐	Gelenek görenek turizmi	☐	Karayolu turizmi
☐	Kültür yürüyüşleri	☐	Tarım çiftlik turizmi
☐	Tarihsel alan turizmi	☐	İnanç turizmi

Sizce ilçenizde aşağıdaki dinlenmeye dayalı ekoturizm faaliyetlerinden hangilerinin yapılma olanağı vardır?

☐	İklim konforu turizmi (Klimatizm)
☐	Kamp / Karavan turizmi
☐	Kaplıca / Ilıca turizmi
☐	Deniz / Kumsal turizmi

Sizce aşağıdakilerden hangisi gerçek anlamda ekoturizm etkinlikleri olarak kabul edilebilir?							
	Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil		Uygun	Kısmen Uygun	Uygun Değil
Sualtı dalışı	☐	☐	☐	Dağa tırmanma	☐	☐	☐
Kuş gözlemciliği (Ornitoloji)	☐	☐	☐	Kış turizmi	☐	☐	☐
Bisiklet gezisi	☐	☐	☐	Tarım ve Çiftçilik Turizmi	☐	☐	☐
Bitki gözleme	☐	☐	☐	Termal turizm	☐	☐	☐
Festivaller	☐	☐	☐	Yat turları	☐	☐	☐
Kano - Rafting	☐	☐	☐	Yaban hayvanları gözleme	☐	☐	☐
Doğa yürüyüşleri (Trekking)	☐	☐	☐	Macera ve Spor turizmi	☐	☐	☐
Fotoğrafçılık	☐	☐	☐	Karayolu seyahat turizmi	☐	☐	☐
Jeep safari	☐	☐	☐	Sportif olta balıkçılığı	☐	☐	☐
Tarihi ve arkeolojik geziler	☐	☐	☐	Yön bulma (Orienteering)	☐	☐	☐
Yamaç paraşütü	☐	☐	☐	Balon turizmi	☐	☐	☐
Avcılık	☐	☐	☐	Bungee jumping	☐	☐	☐
Mağaracılık	☐	☐	☐	Kampçılık	☐	☐	☐
At gezisi	☐	☐	☐		☐	☐	☐

3.GRUP SORULAR

Aşağıda belirtilen yargılar ile ilgili görüşünüzü, “kesinlikle katılıyorum” “katılıyorum” “kararsızım”, “katılmıyorum” ve “kesinlikle katılmıyorum” seçeneklerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz.		Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Ekoturizmin gelişmesi yörenizin ekonomik durumunu iyileştirmiştir.	☐	☐	☐	☐	☐
2.	Ekoturizm yerel halk için yeni iş fırsatları doğurmuştur.	☐	☐	☐	☐	☐
3.	Ekoturizm sayesinde yerel halkın alım gücü artar.	☐	☐	☐	☐	☐
4.	Ekoturizm kırsal bölgelerin kentleşme olgusunu hızlandırır.	☐	☐	☐	☐	☐
5.	Ekoturizm farklı kültürlerin tanınmasında bir köprü görevi üstlenir.	☐	☐	☐	☐	☐
6.	Ekoturizm halkın yaşam kalitesini yükseltir.	☐	☐	☐	☐	☐
7.	Ekoturizm tarihi - kültürel dokunun korunmasına yardımcı olur.	☐	☐	☐	☐	☐
8.	Ekoturizm bölgenin tanıtımına katkı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
9.	Ekoturizm, halkın çevreyi daha da temiz tutmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
10.	Ekoturizm doğanın korunmasına destek olur.	☐	☐	☐	☐	☐
11.	Ekoturizm bölgede diğer ticari ve sanayi faaliyetlerin gelişmesini sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
12.	Ekoturizm, insanları birbirine yakınlaştırır.	☐	☐	☐	☐	☐
13.	Ekoturizm halkın sahip olduğu ulusal ve kültürel değerlerle övünç duymasına neden olur.	☐	☐	☐	☐	☐
14.	Ekoturizm stresten uzaklaşmayı sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
15.	Ekoturizm ilimizin dışa açılmasını sağlar.	☐	☐	☐	☐	☐
16.	Ekoturizm doğa ile baş başa bir tatil sunar.	☐	☐	☐	☐	☐

İLGİNİZ VE AYIRDIĞINIZ ZAMAN İÇİN

TEŞEKKÜRLER